

29 april 2011

Dossier Jeugdzorg: verlatingsangst

Burgerservicenummer: 1852.78.520

Paspoortnummer: NK452XRL3

Gmail wachtwoord: Wuppie_78

Strafblad: drie maanden rijontzegging

Laatste pintransactie: 47,32 euro bij H&M

Laatst gekozen nummer: 06-8167 0308

Recente vliegbestemmingen: Madrid en Londen

Laatst ingecheckt: 8:23:56, 2/05/2011, Den Haag CS

Credit card afschriften april: 1932,87 euro

Medicijngebruik 2011: Sanofi-Aventis SA en Levocetirizine

Jacob Kohnstamm:
**‘PRIVACY, MARKT
VOOR ADVOCATEN’**

» Kroniek aansprakelijkheidsrecht » Joggli Meihuizen over gedenktekens WO II » Voor ski-letseladvocaat begint het seizoen

Sdu UITGEVERS

MET EEN
OVERZICHT VAN
WAT IEDERE
ADVOCAAT VAN
PRIVACY MOET
WETEN

Stevige dealmakers gezocht

Met internationale focus

Eversheds Faasen zoekt voor haar kantoren in Amsterdam en Rotterdam advocaat medewerkers om de M&A praktijk te versterken.

Heb je 3 tot 5 jaar ervaring met omvangrijke projecten binnen de M&A praktijk, zowel nationaal als internationaal? Neem dan contact met ons op.

Contact details:

Liza van Dijk, HR Manager
010 24 88 007
hrm@eversheds.nl

EVERSHEDS FAASEN

www.eversheds.nl

Interview

PRIVACY

14

Gesprek met privacyhoeder

Jacob Kohnstamm: 'Het CBP creëert een markt door niet meer te adviseren, maar te handhaven.'

Privacyrecht

PRIVACY

20

Wat moet advocaat van privacy weten?

Persoonsgegevens worden zo vaak verwerkt, dat elke adocaat de basisbeginselen van het privacyrecht zou moeten beheersen.

WO II

30

Advocaten en WO II

Rechtshistoricus Joggli Meihuizen: er ging veel mis bij het oprichten van gedenktekens voor omgekomen advocaten.

Actualiteiten

2	TK: Griffierecht koppelen aan financieel belang	4	'Wetsvoorstel advocaat tijdens politieverhoor strookt niet met EHRM'
2	Hervorming opleiding neemt onrust over vrijstellingen niet weg	4	Boetes voor niet-melders Wwft
3	De deken over geleende macht	4	Hondengeurproef eindelijk het strafrecht uit
3	Geen import uitspraken	5	Column Veenendaal: Buruma in HR?
3	Claim tegen Orde wegens toezicht stichting derdegeleden afgewezen	5	Liever niet
		6	Oproep: ervaringen met nieuwe griffierechten gevraagd

6	Agenda
7	Opening seizoen ski-letseladvocaat Stephan Wijnkamp
9	Marketingoffensief tegen Angelsaksische expansie
11	Nummerherkenning geregeld, maar de verkeersgegevens?
12	L4L bestaat 25 jaar
13	VN-rapporteur Gabriela Knauel kijkt naar politiek

Recensie

PRIVACY

- 27 Een toegankelijk boek dat de toenemende bedreiging van de privacy schetst

Aansprakelijkheidsrecht

- 36 Kroniek 2010

Even opfrissen

- 47 Hoe zit het met de executie van niet-betwiste nakosten?

Kantoorartikelen

- 48 Merkingenieurs over profilering
49 Een man een man...

Transfers

- 51 Wie, wat, waar?

Tuchtrecht

- 53 Uitspraken geschillencommissie
55 Tuchtrechtelijke uitspraken

Colofon

91e jaargang
Verschijnt elke drie weken.

Het *Advocatenblad* is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten en wordt uitgegeven door Sdu Uitgevers. De inhoud wordt samengesteld door de van de Orde onafhankelijke redactie, behalve Van de deken, Berichten van de Orde en Tuchtrecht

Redactie

mr. K.A. Boshouwers
mr. A. Groenewoud
dr. L. Hesselink
mr. J.T.C. Leliveld
mr. M.R. Maathuis
mr. R. Malewicz
mr. C.C. Oberman
mr. M.A.R.C. Padberg
mr. L.H. Rammeloo
mr. drs. Th.C. van Schagen

Eindredactie

Linus Hesselink

Redactionele bijdragen

Mailen naar:
l.hesselink@sdu.nl

Informatie:

Linus Hesselink,
070-335 35 74,
070-378 98 36
Het schrijven van redactionele bijdragen, max. 2000 woorden, levert per 500 woorden 1 opleidingspunt op.

Sdu Uitgevers

Gert Jan Schinkel (uitgever)
Sandra Kroon (directeur BU Legal & Tax)

Beeldredactie

Charlotte Helmer

Journalistieke redactie

Linus Hesselink, Hedy Jak,
Mark Maathuis en
Sabine Droogleevers Fortuyn.
En: Lex van Almelo,
Tatiana Scheltema en
Trudeke Sillevius Smitt

Vormgeving

Dimdim, Den Haag

Correctie

Sandra Braakmann
Carlijn Urlings

Citeerwijze

Adv.bl. 2011-2, p.

Druk

Senefelder Misset,
Doetinchem

Digitaal archief

www.advocatenorde.nl,
met Balienetcertificaat

Advertenties

www.bereikdejurist.nl
Daniël Stoltz,
accountmanager
d.stoltz@sdu.nl,
Tel. 070-378 05 62
Inzendtermijn:
afl. 7: 6 mei 2011
afl. 8: 27 mei 2011

Abonnementen

Adreswijzigingen van
advocaten:
adres@advocatenorde.nl

Niet-leden betalen

€ 222,60 per jaarabonnement (incl. btw en verzendkosten) en voor de jaarband (€ 40). Studenten 50% korting, losse nummers: € 31,80 (incl. btw). Adreswijzigingen: Sdu Uitgevers klantenservice, telefoon 070-378 98 80, Postbus 20014, 2500 EA Den Haag, www.sdu.nl/service.

ISSN 0165-1331

Omslagfoto
Emilie Hudig

HOI
PRINT

uitgeversverbond
Groep uitgevers voor
vak en wetenschap

Tweede Kamer: Griffierecht koppelen aan financieel belang

Het griffierecht moet worden gekoppeld aan de financiële belangen die gemoeid zijn met een juridisch geding. En als partijen procederen om miljoenen euro's, dan zouden ze ook aanzienlijk meer griffierecht moeten betalen. De Tweede Kamer stemde unaniem in met een PvdA-motie waarin een koppeling wordt gelegd tussen de hoogte van het griffierecht en het financieel belang. Hiermee zouden burgers met een laag of middeninkomen ontzien kunnen worden. De griffierechten voor de eenvoudige zaken waarmee zij naar de rechter stappen, zouden dan minder hoeven te stijgen.

Het kabinet wil dat de kosten van civiele en bestuurs-rechtzaken voortaan helemaal gedekt worden door de griffierechten. Daartoe stijgen deze met 240 miljoen euro. De oppositie had ook moties ingediend om de regering aan te sporen te zoeken naar vereenvoudigingen in de procedures. Als dat kostenbesparingen oplevert, hoeft het griffierecht minder te stijgen. Deze moties zijn verworpen.

CDA en VVD geven pas een oordeel over de regeringsplannen als minister Opstelten met een definitief wetsvoorstel komt. Opstelten heeft beroepsorganisaties, waaronder de Orde, deze week ter consultatie een conceptvoorstel gestuurd.

Hervorming opleiding neemt kritiek op vrijstellingen niet weg

Het College van Afgevaardigden gaf op 1 april groen licht aan de Algemene Raad om de aanbevelingen van de opleidingscommissie-Kortmann uit te werken. Maar het vrijstellingenbeleid voor de Law Firm School, dat de belangrijkste aanleiding was voor het instellen van de commissie-Kortmann, werd in die vergadering ook weer aan de orde gesteld, door de Haagse fractie. De voorstellen van de

commissie hebben het verzet niet weggenomen. In juni praat het college verder.

Het uitsmeren van de opleiding over drie in plaats van één jaar, het introduceren van meer toetsen, meer aandacht voor beroepsattitude en beroepsethiek en het uitbesteden van de opleiding van de Orde zijn aanbevelingen van de commissie-Kortmann die de AR heeft overgenomen.

Boetes voor niet-melders Wwft

Het Bureau Financieel Toezicht moet de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) kunnen handhaven door zelf boetes op te leggen en maatregelen te bevelen onder dreiging van een dwangsom. Dat vindt staatssecretaris Teeven van Veiligheid en Justitie. Daarmee zou het BFT voor het toezicht niet langer afhankelijk zijn van langdurige en inefficiënte tuchtrechtelijke procedures. Maar in de advocatuur zal de nieuwe toezichthouder de nieuwe bevoegdheden krijgen.

Teeven: 'Tuchtrechtelijke handhaving dient echter wel mogelijk te blijven, met name voor die gevallen waarin de oplegging van specifiek tuchtrechtelijke sancties zoals schorsing of ontzetting uit ambt zijn aangewezen. In het geval van de advocatuur acht ik optreden door de toezichthouder langs tuchtrechtelijke weg en door bestuursrechtelijke handhaving van de Wwft eveneens de meest aangewezen weg.' Het BFT zal een Raad van Advies krijgen met vertegenwoordigers van de beroepsgroepen waarop het bureau toeziet.

Ook zal een werkgroep nadenken over de professionalisering van het patronaat. Wat de gevolgen zijn van de outsourcing van de beroepsopleiding voor de opleidingsmedewerkers van de Orde kan portefeuillehouder Louise van der Veen op dit moment nog niet aangeven. Hierover moet nog het advies van de OR van het Bureau van de Orde worden ingewonnen.

Citaat

'Sommige webbewoners beweren dat privacy een achterhaalde hobby is voor oudere jongeren'

Marc Chavannes, NRC Handelsblad, 9 april jl.

Geen import uitspraken

De Tweede Kamer is niet blij met een Europees voorstel om uitspraken van rechters uit andere EU-landen ook in Nederland geldig te maken. De Kamer vreest dat Nederlanders zo slachtoffer kunnen worden van rechters in het buitenland die ondeugdelijke of corrupte uitspraken doen, zo meldde de NOS op 6 april. Doel van de maatregel is dat gerechtelijke uitspraken in de EU makkelijker kunnen worden uitgevoerd. Het Europese voorstel zou alleen voor civiele zaken gelden.

Claim tegen Orde afgewezen

De landelijke Orde is niet aansprakelijk voor de schade die een Belgisch bedrijf heeft geleden door misbruik van de Stichting Derdengelden van een advocatenkantoor in Purmerend. Het Gerechtshof Den Haag besliste afgelopen dinsdag dat de eiser het oorzakelijke verband tussen de schade en het mogelijk gebrekkige toezicht van de Orde op de stichting niet aannemelijk heeft gemaakt.

In 2009 zei de Rechtbank Den Haag nog dat de lokale en landelijke Orde beter toezicht hadden moeten houden. Marian Veenboer, senior beleidsmedewerker bij de landelijke Orde, vindt het jammer dat de vraag naar het causale verband niet is beantwoord. Zo blijft onduidelijk of de Orde tekort schoot. Bij de Stichting Derdengelden van het kantoor werden overboekingen met één handtekening verricht, terwijl de Orde er twee vereist. Het Hof vindt het niet aannemelijk dat de schade zou zijn uitgebleven wanneer de bevoegdheden wel volgens de modelstatuten waren vormgegeven. Voor het overmaken van bedragen via telebankieren vraagt de bank immers niet twee handtekeningen. De Orde heeft de intentie een centrale stichting derdengelden op te richten voor de hele advocatuur. Het College van Afgevaardigden wordt hierover nader geïnformeerd.

Van de deken

Geleende macht: voor wat hoort wat

Jan Loorbach

Een verzameling is maar een verzameling, totdat het geheel meer is dan de som der delen. Dan loont het plots om erbij te horen. Dat geldt voor een uurwerk, een vlucht spreuwen, een bijenzwerm en een apenrots. En dat geldt ook voor de verzameling van mensen die wij 'staat' noemen. Die voorziet in de behoefte van een optimale verdediging tegen een gemeenschappelijke vijand, van het jagen in teamverband en het scheppen van collectieve voorzieningen zoals gemeenschappelijke weiden, spoorwegnetten en academisch onderwijs.

De staat voorziet ook in de behoefte aan de zekerheid van de nakoming van afspraken en het gezamenlijk benoemen en respecteren van rechten en plichten. Met dat – en geen ander – doel heeft de staat als meest wezenlijke eigenschap dat haar burgers aan haar macht afstaan om er de genoemde collectieve goederen voor terug te krijgen. Men levert eigenrichting in, in ruil voor de voordelen van geconcentreerde en gemonopoliseerde, dus exclusieve staatsmacht; die voordelen zijn de deugdelijke vastlegging van te beschermen belangen en de opvolgende feitelijke bescherming daarvan – dat is de, wederkerige, sociale transactie

Het concept van onze Westerse (rechts) staat bevat waarborgen die erin moeten voorzien dat het afstaan van macht ook werkelijk verkieslijk is en blijft boven het in stand houden van 16 miljoen eenpersoonslegers. Dat is uitgewerkt in een subtiele organisatie van de macht, verdeeld over wetgevend, uitvoerend en rechterlijk. Plus *checks and balances*. De *rule of law* houdt in dat alle burgers maar ook de machthebbers binnen het staatsbestel

gebonden zijn aan de wet, die wordt gehandhaafd door gerechtelijke procedures en tenuitvoerlegging van vonnissen. Waarom zou je beslissingsmacht 'gunnen' als je er geen toegang toe hebt?

Wanneer er in onze rechtsstaat deugdelijke wetten worden gegeven, maar de burgers, of erger nog, slechts een deel van die burgers, moeten ervaren dat ze voor macht die ze in goed vertrouwen hebben afgestaan niet langer een ook voor hen bereikbare en doeltreffende rechterlijke macht terugkrijgen, dan zal dat leiden tot verbittering, tot de beleving dat de staat zich niet houdt aan dat collectieve sociale contract. Loont het nog om bij de verzameling te horen?

Als het kabinet doorgaat met maatregelen waardoor grote groepen Nederlanders, particulieren maar ook ondernemingen, de overtuiging verliezen dat rechterlijke macht beter is dan eigenmacht, dan dreigt een *age of discontent*. En dan dreigt naast de aantasting van sociale discipline ook zakelijke verlamming: als je als zakelijke crediteur niet zakelijk verantwoord aan je recht kunt blijven komen, droogt je ondernemingszin op, terwijl het plichtsbewustzijn van de debiteur erodeert omdat hij waarschijnlijk de macht van de rechter toch niet zal gaan voelen.

Een overheid die de rechtspraak benadert als een privaat gefinancierde Bijenkorf voor gerechtelijke diensten en niet als een vitale publieke voorziening en ook niet als een onvervreembare verplichting tegenover toevertrouwde macht, is die die macht dan wel waard? Waarom komt het begrip 'rentmeesterschap' bij mij op?

'Vraag herziening nu hondengeurproef definitief het strafrecht uit is'

Verleden week maandag kreeg prof. dr. J.E.R. Prijters eindelijk te horen dat de geuridentificatieproeven met honden, waartegen hij acht jaar lang met aangiftes en allerlei andere middelen heeft gestreden, definitief niet meer zullen worden gebruikt. Het College van procureurs-generaal schreef de oud-hoogleraar dat de geursorteerproeven niet alleen '(onmiskkenbaar mede als gevolg van uw aangiftes) de facto niet meer uitgevoerd worden', maar dat er ook 'is besloten tot een sepot onvoldoende bewijs (o2)'. Het college bedankte hem voor zijn 'blijvend kritische beschouwing'.

De belangstelling van Jan Frijters, van herkomst experimenteel psycholoog, voor de geurproef werd eind 2002 al gewekt door een tv-uitzending waarin de proef ter sprake kwam. Sindsdien trok

hij ertegen ten strijde, door artikelen te schrijven en advocaten op te roepen om zaken op te sturen waarin de geurproef bewijs had geleverd – iets waaraan ook het *Advocatenblad* graag heeft meege- werkt, door als getuige-deskundige op te treden, door gesprekken met allerlei functionarissen, en ten slotte ook door aangiftes. 'Het was eenzaam werk, zolang tegen de draad in werken, vanuit mijn kamertje in België', waar hij sinds jaren woont. 'Tjonge, jonge, wat een werk is het geweest.'

Enkele jaren geleden werden mede door Frijters toedoen bijna 1700 geurproeven achteraf ongeldig verklaard, omdat ze niet blind bleken te zijn uitgevoerd. Dit leidde tot een kleine 100 herzieningsver- zoeken. Nu het College van procureurs-

generaal in de brief aan hem heeft erkend dat wetenschappelijk is aangetoond dat ook het dubbelen ter bepaling van de plaats van de geurmonsters statistisch niet in orde was, kunnen volgens Frijters advocaten hun kans grijpen om op die grond herziening te vragen in zaken waarin de geur 'positief' bewijs heeft geleverd. (LH)

(advertenties)

Van Riessen Advocaten in het centrum van Gouda heeft een gevarieerde commerciële praktijk, waarin op dit moment negen advocaten werkzaam zijn. Wij hebben ontdekt dat het heel goed mogelijk is een voortreffelijk advocaat te zijn zonder een werkweek van 60 uur of meer te maken. Sterker nog, het vak van advocaat leent zich er volgens ons prima voor om parttime te worden beoefend.

Wij zoeken een:

Advocaat-medewerker arbeidsrecht

Je gaat werken in onze civiele praktijk met een sterke nadruk op het arbeidsrecht. Daarin heb je adequate ervaring opgedaan en zul je bij ons verder kunnen specialiseren. Ben je nog geen lid van de VAAN, dan ben je bereid binnenkort een specialisatie-opleiding arbeidsrecht te volgen. Verder zoeken we vooral een prettige collega, ondernemend en initiatiefrijk met gevoel voor humor. Wij denken aan een werkweek van 32 uur, maar méér of juist minder is bespreekbaar. Je rookt niet. Een band met Gouda is een pré.

Je reactie kun je sturen naar: Van Riessen Advocaten, ter attentie van mr P. van Riessen, Postbus 299, 2800 AG Gouda. Je kunt bij hem terecht voor meer informatie: 0182 - 541 444

Van Riessen
ADVOCATEN

www.vanriessenadvocaten.nl

Hemmes & Flipse
Advocaten

VACATURE

Hemmes & Flipse Advocaten is op zoek naar een

gevorderd stagiaire (m/v)
(bij voorkeur met afgeronde beroepsopleiding)

en/of **beginnend medewerker** (m/v)

met toekomstperspectief binnen het kantoor.

Als u geïnteresseerd bent, kunt u uw sollicitatie sturen naar
Hemmes & Flipse Advocaten
mr. J.H. Hemmes
postbus 546
9400 AM te Assen.

Het e-mailadres m.b.t. de sollicitatieprocedure is tenhoeve@hemmesenflipse.nl

'Wetsvoorstel advocaat bij politieverhoor strookt niet met EHRM'

Tatiana Scheltema

Het onlangs ter consultatie rondgestuurde wetsvoorstel dat rechtsbijstand tijdens het politieverhoor moet regelen strookt niet met jurisprudentie van het EHRM. Dat stelt hoogleraar Strafrecht Taru Spronken. 'Het informatierecht van verdachten is beter geregeld- dat is duidelijk een verbetering.' Maar verder geldt het recht op bijstand tijdens het verhoor alleen voor verdachten van misdrijven waar gevangenisstraf van zes jaar of meer op staat. Dat is volgens Spronken bedenkelijk. 'Straatsburg koppelt het recht op bijstand niet aan de ernst van het feit, maar aan de vrijheidsbeneming. Dat kan ook bij feiten waar minder dan zes jaar op staat.' En beperking van het consult voorafgaand aan het verhoor tot een half uur is 'arbitrair', meent ze. 'Dat is bedacht in het kader van het experiment Raadsman bij het politieverhoor, maar allang door Salduz ingehaald. Het Franse Hoogerechtshof achtte een vergelijkbare regeling onlangs in strijd met het EVRM.' En dat de politie de raadsman 'in het belang van het onderzoek' de toegang zou kunnen weigeren is 'onhoudbaar' volgens Spronken. 'Straatsburg benadrukt juist: hoe ernstiger het feit, hoe gróter het belang van bijstand door een advocaat.'

Column

Buruma in de Hoge Raad? Liever niet

Harry Veenendaal

Buruma heeft de *Götterdämmerung* van de PVV over zich afgeroepen. De André Rieu van de Nijmeegse strafrechtfaculteit hanteert een kritisch penetje over de PVV en dat is onverteerbaar. Vooral Buruma's opmerking dat uitspraken van Wilders een echo lijken van de Italiaanse dictator Benito Mussolini deed pijn. Toen de Hoge Raad Buruma's voordracht als nieuwe opperrechter aan de Tweede Kamer stuurde, nam de PVV wraak. De fractie eiste een hoofdelijke stemming en de misantropische Wilders stemde met zijn *Bierkellerkämpfer* blanco. Buruma zou 'veel te politiek' zijn en bovendien banden met 'linkse radicalen' hebben onderhouden.

Buruma ontving van zijn collega-juristen veel steun. Ton Hartlief, hoogleraar Burgerlijk Recht in Maastricht, wilde zelfs zijn column in het Nederlands Juristenblad blanco laten uit protest tegen de uitlatingen van de PVV. Ook Elsevier journalist Gerlof Leistra, doorgaans vrij kritisch ten opzichte van links, vond dat de PVV niet zo moest zeuren. Volgens hen is *gut Mensch* Buruma oprecht maatschappelijk betrokken en moeten wij blij zijn met deze versterking van de rechtsstaat. Toch is niet alles Hosanna met Buruma.

Buruma geeft op onconventionele wijze zijn visie op de actualiteit zoals blijkt uit enkele recente artikelen over Wikileaks, priesters en strafrecht of het proces Wilders. Hij is comfortabel op het podium en heeft een prettige, humoristische presentatie. Buruma is de Maarten van Rossum van de rechtswetenschap: een tikkeltje excentrieke hoogleraar en een waardevolle politiek-juridische commentator. Het voornaamste ingrediënt

van zijn succesformule, ijdele geldingsdrang, maakt hem kwetsbaar als opperrechter. Zelf geeft hij dit typerend aan in een interview met dit blad (no. 5): 'ik wil dáár zijn waar het raderwerk van de geschiedenis draait'

Ter vergelijk: de minder kleurrijke leidse hoogleraar strafrecht J.L. de Wijkerslooth grapt niet met Matthijs van Nieuwkerk bij De Wereld Draait Door, tafelt niet bij Pauw & Witteman becommentarieert de politieke actualiteit niet op zijn eigen weblog. Ook de onbekende Coen Drion kon vorig jaar probleemloos tot het hoogste college toetreden, ondanks zijn 'links radicale' krakersverleden. Kleurloosheid en bescheidenheid is een *virtue* als het gaat om de Hoge Raad.

De vraag is of Buruma voldoende zelfdiscipline heeft om de schijnwerpers te verruilen voor de bureaulamp van de studerkamer. Belangrijker zijn de gevolgen van Buruma's uitgesproken politieke oriëntatie bij maatschappelijk gevoelige arresten die hij (mede) wijst. Deze komen ontegenzeggelijk onder rechts spervuur te liggen. En niet onterecht. Besprekingen van rechters zijn in Nederland geheim. En juist dat raadkamergeheim loopt grote kans om te sneuvelen. Tegenstanders willen zich kunnen vergewissen dat geen politieke voorkeuren bij Buruma hebben meegespeeld.

Buruma's juridisch showmasterimago is daarom amusant voor in de collegebanken en op tv. Het past niet bij de ernst van het ambt als lid van de Hoge Raad. Bovendien is behoud van het geheim van de raadkamer, en daarmee de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht, mij een groter goed dan Buruma's benoeming tot opperrechter.

GEVRAAGD: ERVARINGEN GRIFFIERECHTEN

Wat betekent de invoering van de nieuwe Wet griffierechten burgerlijke zaken voor u? De redactie van dit blad zoekt mensen die willen vertellen over hun ervaringen met de nieuwe regeling en de obstakels die ze eventueel ondervinden.

Een peulenschil of een grote last?

Mail naar: redactie@advocatenorde.nl.

(advertenties)

Ter uitbreiding van ons team zijn wij per direct op zoek naar een

enthousiaste advocaat
(met afgeronde beroepsopleiding)
voor de civiele rechtspraktijk.

Voor inlichtingen kunt u zich wenden tot Petra Hartmans
06 - 13427473

Burg. Ronckersplein 2
6269 AL Margraten
Postbus 27
6269 ZG Margraten
043 - 4582880
www.hartmansadvocaten.nl
hartmans@hartmansadvocaten.nl

HARTMANS
ADVOCATEN

TOGA
atelier
Schout & Katsantonis

Toga's op maat

Hoge kwaliteit, oog voor detail en uitstekende service.
Tevens rijksleverancier

Industrieweg 51 **3044 AS Rotterdam**
Tel. 010 - 245 07 66 Fax 010 - 245 07 67
E-mail: info@toga.net Web: www.toga.net

Actualiteiten

Agenda

DE DIGITALE OVERHEID

De Vereniging voor Bestuursrecht (VAR) houdt 20 mei haar jaarlijkse algemene ledenvergadering in de Jaarbeurs te Utrecht met als thema *De digitale overheid*. Dit thema wordt belicht aan de hand van preadviezen van mr.dr. M.M. Groothuis (Universiteit Leiden) en prof.mr. J.E.J. Prins (Universiteit van Tilburg) en een essay van mr.dr. C.J.M. Schuyt (Raad van State). De bijeenkomst duurt van 9:45 uur tot 17:00 uur en is gratis voor VAR-leden; niet-leden betalen 75 Euro. Inlichtingen en aanmeldingen: via telefoonnummer 070-426 81 69 of via mailadres var@minbzk.nl.

ADVOCAAT OVER VRIJHEID

Ter gelegenheid van Bevrijdingsdag verzorgt strafpleiter Inez Weski de Vrijheidslezing Amsterdam 2011. Deze lezing, georganiseerd door Felix Meritis en het Amsterdams 4 & 5 Mei Comité, is een jaarlijkse diepteanalyse van de staat van de vrijheid. Aansluitend speelt theatermaker Sabri Saad El Hamus de solovoorstelling *Oedipus in Egypte*. De lezing op 5 mei begint om 20:00 uur en vindt plaats in Felix Meritis aan de Keizersgracht 324 in Amsterdam. Toegang kost 10 Euro en reserveren kan via felix.meritis.nl

WAT IS WAARHEID?

Op 19 mei 2011 vindt de derde M&M Meeting plaats die dit jaar in het teken staat van waarheidsvinding. Tijdens het symposium *Broodje Aap: Wat is waarheid?* spreekt wetenschapsjournalist Hans van Maanen over medische misvattingen en mythes; hoogleraar psychiatrie en psychotherapie Frank Koerselman bespreekt ingebeelde of voorgewende klachten; en hoogleraar wetenschapsfilosofie Ton Derksen behandelt tekortkomingen en valkuilen van de waarheidsvinding. Het symposium vindt plaats op Landgoed Zonnestraal, Hilversum; meer informatie vind u op www.medas.nl of www.mag-bussum.nl.

MENSENHANDEL EN MENSENRECHTEN

Welke mensenrechten schendt mensenhandel? Het doel van de *expert meeting* op 12 mei is inzicht krijgen in de inhoud en reikwijdte van mensenrechten die een rol spelen bij mensenhandel. Onder leiding van hoogleraar Europees recht R.A. Lawson behandelen sprekers de verplichtingen waaraan lidstaten gebonden zijn ten aanzien van voorkoming en bestrijding en bescherming van slachtoffers. De bijeenkomst op Steenschuur 25 in Leiden begint om 12:00 uur; deelname kost 175 Euro en is inclusief reader en lunch. Aanmelden kan via 071-527 77 48 of via mailadres NJCM@law.leidenuniv.nl.

RECLAME, INFORMATIE EN BETUTTeling

De Vereniging Farmacie en Recht en de Vereniging voor Reclamerecht organiseren 26 mei in het NCB Naturalis in Leiden het symposium *Betutteling of bescherming? Het onderscheid tussen reclame en informatie bij consumentenproducten*. Tijdens de bijeenkomst wordt ook aandacht besteed aan recente ontwikkelingen in de (Europese) rechtspraak en wet- en regelgeving. Deelnemers kan alleen na aanmelding via mailadres secretariaat@vvr.nl en kost voor niet-leden 35 Euro. Het symposium begint om 14:00 uur, duurt tot 17:30 uur en wordt afgesloten met een borrel.

PLURIFORM ONDERWIJS(RECHT)

Erasmus School of Law organiseert samen met een aantal onderwijsorganisaties het symposium *Het aanhoudend recht op pluriform onderwijs(recht)*. Sprekers zijn Leonard Geluk, voorzitter College van Bestuur ROC Midden Nederland, mr. Laurien Koster, voorzitter Commissie Gelijke Behandeling, mr. Simon Steen, algemeen directeur VBS en prof. mr. dr. Dick Mentink, emeritus hoogleraar onderwijsrecht ESL. Het symposium op 19 mei begint om 10:30 uur en duurt tot 16:45 uur met receptie na afloop. Voor meer informatie kunt u terecht op www.frg.eur.nl.

Jetzt geht's los!

Voor de meeste wintersportfanaten is het skiseizoen voorbij. Maar voor Stephan Wijnkamp, Nederlands advocaat in Oostenrijk en specialist in ski- en bergsportrecht, is het sluiten van de pistes het startsignaal voor zijn seizoen.

Mark Maathuis

‘Het aantal ongevallen afgelopen seizoen was opvallend, dankzij het zeer goede weer. Het was extreem zonnig met weinig sneeuwval. De pistes waren daardoor hard. En die combinatie met goed zicht, perfect geprepareerde ski's en het ergste, relatief slechte skiërs, was een echte ongelukscocktail.’ Stephan Wijnkamp weet maar al te goed waar hij het over heeft. De in Imst, Oostenrijk gevestigde specialist in ski- en bergsportrecht is behalve parttime skileraar ook lid van de Oostenrijkse *Bergrettung*. En zijn vrouw, die arts is, vliegt als *Notartzin* regelmatig mee met de reddingshelikopter. Die ervaringen komen zijn praktijk zeer ten goede, aldus Wijnkamp.

‘Mondelinge behandelingen van ski-zaken vinden vaak plaats op plek des onheils, de piste zelf. Tolken, deskundigen, getuigen, advocaten en de rechter zijn dan aanwezig om de zaak ter plaatse te kunnen beoordelen en tegelijkertijd te behandelen.’ Logisch, aldus Wijnkamp, ‘want op een foto in de rechtszaal zie je vaak niet of er bijvoorbeeld een kleine heuvel is waardoor een getuige iets niet heeft kunnen zien.’

De door de rechtbank benoemde deskundige vervult een zeer belangrijke rol in de Oostenrijkse procedure. Deze *Ski-technisch-Sachverständige* kan aan de hand van de beschadigingen aan materiaal, getuigenverklaringen, de waarneming ter plaatse en het letsel het ongeval reconstrueren. Men kan deze waarneming natuurlijk proberen te beïnvloeden maar dat vereist skitechnische kennis. Zo herinnert Wijnkamp zich een voorval waarbij hij de beklagde verzocht vooruit te skiën naar de plaats van het ongeval. Zij deed dit opvallend langzaam maar haar skihouding verraadde haar goede techniek. ‘De zaak werd dan ook gewonnen.’

Geen Wild West

Dat er zoveel ongelukken plaatsvinden, verbaast Wijnkamp niet. ‘Vele pistegebruikers denken dat de piste een vrije ruimte is waar men alles kan doen en men zich alles kan permitteren. Niets is minder waar. Tussen pistegebruikers gelden wel degelijk regels die betrekking hebben op de onderlinge rechtsverhouding, namelijk de reglementen van de *Fédération Internationale de Ski*. Dit zijn zorgvuldigheidsnormen waar pistegebruikers zich aan hebben te houden. Hoewel ze geen wettelijke grondslag hebben, gebruikt het *Oberste Gerichtshof* (de Oostenrijkse Hoge Raad) ze vaak in het kader van de zorgvuldigheidsvoorwaarde bij onrechtmatige daad.’

Vindt er een ongeluk tussen skiërs plaats dan volgt bijna altijd een strafrechtelijk onderzoek en een civiele procedure. De behandeling daarvan vereist dermate veel specialistische kennis dat er bij de rechtbank Innsbruck zelfs een aparte afdeling is voor ski- en bergsportongevallen. Zijn er bij een ongeluk alleen Nederlanders betrokken, dan kan de zaak volgens IPR voor de Nederlandse of de Oostenrijkse rechter worden beslecht. Een makkelijke keuze, zegt Wijnkamp. ‘Ik zou altijd voor Oostenrijk kiezen. Niet omdat ik voor eigen parochie preek maar omdat

hier de noodzakelijke deskundigheid aanwezig is.’

Schmerzensgeld

Schadevergoeding is een belangrijk facet van zijn werk, zegt Wijnkamp. ‘De schadeuitkeringen zijn hier relatief hoog en er is een stijgende tendens waarneembaar. Zo bestaat bijvoorbeeld *Schmerzensgeld* uit verschillende componenten en die worden door een medische deskundige vastgesteld. En voor elke dag pijn wordt een vergoeding betaald.’

Een ander onderscheid met de Nederlandse rechtsgang zijn de proceskostenveroordelingen, zegt Wijnkamp. ‘De hoogte is onder andere afhankelijk van het belang van de zaak en van het aantal en soort proceshandelingen. En hiervan zijn dan weer zowel de advocaatkosten als de griffierechten afhankelijk.’ Verliezers dragen uiteindelijk alle kosten. Bij zaken vanaf 10.000 euro komt dit gemiddeld uit op een vergoeding van de daadwerkelijke advocaatkosten, zegt Wijnkamp, ‘tenminste wanneer de werkzaamheden op normaal uurbasis worden verricht. Bij goede proceskansen kiest de cliënt dus liever voor procederen in Oostenrijk. Bij slechte proceskansen raad ik procederen in Nederland aan, alhoewel het dan eigenlijk beter is helemaal niet te procederen.’

Where legal know-how meets commercial thinking

Brunel Legal brengt organisaties en specialisten bij elkaar. Dat zijn gedreven professionals die niet alleen puur juridisch maar juist ook zakelijk kunnen denken. En dus ook weten dat bij het ondersteunen van echte ondernemers meer komt kijken dan kennis van een wetboek.

Of het vinden van het meest relevante arrest. Benieuwd hoe onze zakelijke juridische aanpak voor u kan werken? Tijdelijk of op lange termijn? Interim, vast of op basis van consultancy?

Let's meet op brunel.nl

Brunel
access to excellence

Koopt continentale waar...

Europese advocaten en notarissen verliezen omzet aan Angelsaksische collega's omdat het civil law systeem de reputatie heeft rigide en ouderwets te zijn. Een Frans-Duitse As van advocaten en andere juristen heeft een marketingoffensief geopend. Een achterhoedegevecht?

Lex van Almelo
Journalist

Het continentaal-Europese recht verkeert in een 'onverdiende Doornroosjeslaap' kopte de *Frankfurter Allgemeine Zeitung* begin dit jaar. Onverdiend, omdat het Europese civil law systeem bij internationale transacties lijdt onder een verkeerde beeldvorming.

Simpel gezegd komt het continentale civil law systeem erop neer dat er veel meer in wetten is vastgelegd, zodat de contracten dun kunnen blijven. Het Angelsaksische common law is te vinden in de rechtspraak en rechtspraktijk. Om alles goed te regelen zijn doorgaans veel dikere contracten nodig.

Marketing

Wie bij internationale transacties kiest voor Angelsaksisch recht, kiest ook voor Angelsaksische advocaten en rechters. De slechte reputatie van het continentale recht kost de advocaten op het vasteland dus omzet.

'De Wereldbank heeft het Continentaal-Europese rechtssysteem enkele jaren geleden in dezelfde rangorde geplaatst als Afrikaanse staten. Het is rigide en ouderwets, terwijl het Angelsaksische recht wordt aangeprezen als zeer flexibel. Als reactie hierop is de *Fondation pour le Droit Continental* opgericht,' zegt Reinhard Dammann. Deze Duitser is verbonden aan de *Fondation*. Hij werkt al jaren als advocaat in de insolventiepraktijk in Parijs. Voorheen bij White & Case en momenteel bij Clifford Chance.

Aan de *Fondation* nemen de Franse beroepsorganisaties van advocaten en notarissen deel. 'Het gaat om marketing,' zegt Dammann. Partijen die betrokken zijn bij internationale transacties moeten con-

tracten niet meer zomaar opstellen naar Engels recht. Zij moeten vaker kiezen voor het continentale recht en een Franse of Duitse rechter de conflicten over de uitvoering van de contracten laten beslechten.

Begin dit jaar hebben de Franse stichting en de beroepsorganisaties van Duitse advocaten, notarissen en rechters een Frans-Engelstalige respectievelijk Duits-Engelstalige brochure uitgebracht om beslissers, multinationale ondernemers en juristen in de internationale praktijk te bewerken. De Duitsers promoten hun recht verder onder het motto *Law made in Germany*.

'Toegankelijk, relatief berekenbaar' en 'Efficiënt, goedkoper, zeker' zijn de geclaimde deugden van het continentale recht.

Concurrentie

Dat de Duitse advocatuur terrein verliest aan de Angelsaksische confrères geeft prof. dr. Friedrich Graf von Westphalen van de *Deutsche Anwalt Verein* indirect toe. 'Er is concurrentie tussen de beide stelsels. En het initiatief om de presentie van het continentaal recht te bevorderen is een reactie op de groeiende dominantie van het Anglo-Amerikaanse recht.'

Justin Steer, die als corporate law partner bij Allen & Overy veel internationale transacties doet, beaamt desgevraagd dat het Angelsaksisch recht vaak de voorkeur geniet boven Continentaal-Europees recht.

'Het Angelsaksisch recht is heel flexibel. Je kunt als advocaat wel zeggen: je hoeft niets te regelen want het staat in het wetboek. Maar een contractpartij in China heeft geen idee wat hier in het wetboek staat. Die wil zien dat het allemaal geregeld is. Als je kiest voor contracten

naar Engels recht, is het niet handig om geschillen voor te leggen aan de Nederlandse rechter. De keuze voor het recht en de jurisdictie gaan hand in hand.'

De Frans-Duitse As zou op termijn de komst van een geharmoniseerd Europees privaatrecht kunnen bevorderen. De DAV zegt zich actief in te zetten bij het overleg over het ontwerp van Europese regelgeving.

Reinhard Dammann denkt dat het continentaal recht hierdoor zeker aantrekkelijker wordt voor internationale transacties.

Justin Steer is het daarmee eens: 'Er is niet één continentaal systeem. Als er een Europees wetboek of verdrag zou zijn, zou dat helpen. Maar dan moet je hopen dat het in de lidstaten niet verschillend wordt toegepast.'

Kosten

Welk systeem het duurst is, valt niet makkelijk te zeggen.

Reinhard Dammann: 'Engelse procedures zijn duur omdat er veel *discovery*, feitenonderzoek, nodig is en de Engelse advocaten duur zijn.'

Justin Steer: 'Engelse advocaten zijn vaak wel duurder dan de Nederlandse. Hoeveel een advocaat kost, hangt af van de standplaats en het kantoor waarvoor de advocaat werkzaam is. En niet zozeer van Angelsaksische danwel Continentaal-Europese jurisdictie'.

The power to do more

**Wij helpen u
graag met uw
moeilijkste zaken.**

Met welk IT-probleem u ook kampt, wij helpen u het op te lossen.

Wij staan voor u klaar met deskundig advies – van afzonderlijke producten tot volledige IT oplossingen – gesteund door onze bekroonde service. Of u nu laat aan het werk bent om een belangrijk dossier af te ronden of documenten doorneemt, u kunt erop vertrouwen dat Dell voor u klaar staat wanneer hardware- of softwareproblemen opduiken. Wij kunnen u ook helpen al uw vertrouwelijke gegevens veilig te stellen.

Kies voor gespecialiseerd advies over de juiste IT oplossing voor uw advocatenkantoor.

Bezoek ▶

Dell.nl/legal of bel uw adviseur op 020 582 7134.

En de verkeersgegevens dan?

Op 15 mei treedt de Verordening op de nummerherkenning in werking en moet iedere advocaat de telefoonnummers die hij gebruikt voor cliëntenoverleg doorgeven aan de Orde. Dan wordt de inhoud van de telefoongesprekken met die nummers niet getapt – maar wat gebeurt er met de verkeersgegevens?

Arnaud Veilbrief
journalist

Met de Verordening op de nummerherkenning is een lang gekoesterde wens van de Orde in vervulling gegaan. Toch is het systeem van nummerherkenning, zowel tijdens de afgelopen drie jaar terwijl er over vergaderd werd als op de dag van de vaststelling, omstreken. Tijdens de vergadering van het College van Afgevaardigden op 1 april uitte de Amsterdamse deken Germ Kemper stevige bezwaren en ging in debat met algemeen deken Jan Loorbach. Ook een aantal collegeleden van de arrondissementen Haarlem, Alkmaar en Den Bosch was tegen of had op z'n minst stevige bedenkingen. Belangrijkste twistpunt zijn de verkeersgegevens van de niet-getapte gesprekken, zoals tijdstip en duur van het gesprek en de locatie waarvandaan gebeld werd. Vallen die onder het verschoningsrecht? Ja, zegt de Orde.

Onaanvaardbaar, aldus Kemper die navraag deed bij hoogleraar Recht en Informatica, Aernout Schmidt. 'Door die gegevens te combineren met andere data kunnen met behulp van geavanceerde software netwerken in kaart worden gebracht. Dat kan opsporingsinformatie opleveren. Er kan bijvoorbeeld uit blijken dat een cliënt na een misdrijf contact heeft gezocht met zijn advocaat. Cliënten zullen zich daardoor minder vrij voelen om met hun advocaat te overleggen. Dat gaat in tegen het rechtsstatelijke principe van een onbelemmerde toegang tot een advocaat.'

Niets meer, niets minder

De Orde heeft nu per brief de partners in het convenant (het Ministerie van

Nummers leveren

Vanaf 15 mei zijn alle Nederlandse advocaten verplicht de Orde nummers door te geven die ze gebruiken voor gesprekken met hun cliënten, de zogeheten geheimehoudersnummers. Dat betreft de eigen doorkiesnummers, mobiele nummers, faxnummers en eventueel nummers van pararegals. Contactpersonen van advocatenkantoren worden binnenkort uitgenodigd om via de website www.nummerherkenning.advocatenorde.nl nummers aan te leveren. Vanaf 1 september mogen advocaten alleen via de opgegeven nummers contact hebben met hun cliënten, zwaarwegende omstandigheden buiten beschouwing gelaten. Advocaten die hun nummers niet doorgeven of toch andere nummers gebruiken, zijn tuchtrechtelijk aanspreekbaar

Veiligheid en Justitie, het Korps landelijke politiediensten (KLPD) en het OM) laten weten het met hen oneens te zijn op het punt van de verkeersgegevens. Maar anders dan de Amsterdamse deken vonden de Algemene Raad (AR) en een meerderheid van het college dit geen reden om tegen te stemmen. Per saldo is het convenant immers een vooruitgang, benadrukt ook AR-portefeuillehouder Jan Leliveld. 'De Verordening op de nummerherkenning en de kwestie van de verkeersgegevens moeten los van elkaar worden gezien. Het einde van de taps is een verbetering ten opzichte van de huidige situatie. Op het gebied van de verkeersgegevens blijft de huidige situatie gelijk, want ook nu heeft de politie al de beschikking over die gegevens.'

Kemper is het daar niet mee eens. 'Op

dit moment is er voor een tap toestemming van de OvJ nodig. Nu leveren we een kant-en-klaar pak telefoonnummers aan het KLPD, waarmee de politiediensten potentieel een schat aan verkeersgegevens verkrijgen, waarmee ze vervolgens met behulp van *data mining* van alles kunnen doen.' Ook ziet Kemper de door Loorbach gebruikte term 'misbruik' anders. Het is geen misbruik, maar gebruik. Volgens mij handelen de politiediensten niet in strijd met convenant als ze die verkeersgegevens gebruiken.' Leliveld bestrijdt dit. 'De politiediensten krijgen niet de beschikking over een pak met telefoonnummers. Slechts de in een onderzoek aan de orde zijnde gebelde nummers zullen bekend zijn.'

Wie controleert het systeem?

Om erop toe te zien dat het systeem werkt, zal de auditdienst van het Ministerie van Veiligheid en Justitie regelmatig controleren op naleving. Daarbij worden de bestanden van de computers van het interceptiesysteem van het KLPD nagelopen op onregelmatigheden. Die computers zijn alleen toegankelijk voor geautoriseerde medewerkers van de Unit Landelijke Interceptie. Bestaat het vermoeden dat er is geknoeid – er zit bijvoorbeeld bewijsmateriaal in een dossier dat alleen via illegale taps verkregen kan zijn – dan kan de Orde een onafhankelijke auditor aanwijzen. In beginsel gaan alle partijen uit van vertrouwen.

Voor Kemper is de zaak voor nu afgedaan. 'We gaan er mee werken. We zullen de audits scherp volgen en ik hoop van harte dat ik ongelijk krijg.' Leliveld is 'verheugd over de opstelling van Kemper. We zullen alles doen om hem tevreden te houden.'

Advocaten voor advocaten bestaat 25 jaar

Oog in oog met echte helden

‘Een volwassen organisatie,’ ‘zeer geslaagd,’ ‘Willem (Van Manen, red.) zou trots op jullie zijn. Zo goed hadden wij het destijds niet voor elkaar,’ en: ‘erg indrukwekkend om oog in oog te staan met een echt moedige man, een echte advocaat.’

Het kwart-eeuwsfeestje, jubileumseminar, van de Stichting Advocaten voor Advocaten twee weken geleden bij Nauta in Amsterdam was een succes. Voorzitter Phon Van den Biesen en directeur

Adrie Van de Streek zijn tevreden. Van de Streek: ‘We hebben internationaal veel aandacht gegenereerd voor het werk van Alec Muchadehama, de winnaar van de eerste Lawyers for Lawyers Award. Dat is essentieel. Deze prijs moet hem namelijk bescherming gaan bieden.’

Onder de aanwezigen waren talloze gerenommeerde mensenrechtenjuristen en mensenrechtenadvocaten die in het verleden door L4L zijn ondersteund. Moham-

mad Mostafaei, de Iraanse advocaat die vorig jaar zijn land ontvluchtte en politiek asiel kreeg in Noorwegen, pleitte ervoor dat advocaten hun collega’s in problemen bijstaan in rechte. De vraag is of dat haalbaar is, nu veel landen buitenlandse advocaten geen toestemming geven in rechte op te treden. (TS)

www.advocatenvooradvocaten.nl

Foto's: Esmee Burgersdijk

Prijswinnaar Alec Muchadehama met juryvoorzitter Heikelen Verrijn-Stuart: ‘De brutaliteit van het regime waarmee ik te maken heb is ongekend.’

Arnold Tsunga, directeur Africa van de International Commission of Jurists. ‘Toen ik in elkaar werd geslagen om de cliënten die ik had wist ik dat ik mensenrechtenadvocaat moest worden.’

Hans Thoolen van de Martin Ennals Foundation. ‘Publiciteit biedt mensenrechtenadvocaten meer bescherming dan een gepantserde auto.’

Mohammad Mostafaei, gevlucht naar Noorwegen. ‘Advocaten moeten bedreigde collega’s bijstaan in rechte.’

Oud-VN-rapporteur folteringen Theo van Boven. ‘Mensenrechten zijn een politieke aangelegenheid.’

VN-rapporteur Gabriela Knaul

Verankering van mensenrechten is afhankelijk van politieke wil

Ze is pas 38, en in sommige ogen een lichtgewicht voor de zware post van Speciaal Rapporteur aan de VN Mensenrechtenraad over de onafhankelijkheid van rechters en advocaten. Ze verhult haar onervarenheid niet, maar put er juist kracht uit, zegt de Braziliaanse Gabriela Knaul.

Tatiana Scheltema
journalist

Torenhoge roze naaldhakken, gladgestreken blouses en een ring met een immense goudtopaas vallen op in de [zelden door uiterlijkheden gedreven] wereld van mensenrechtenjuristen. 'Ach, nog altijd minder dan in de gevangnissen in Brazilië,' gniffelt Gabriela Knaul. 'Waarom zou je je vrouwelijkheid verhullen? Ik denk juist dat je ermee bijdraagt aan een cultuur waarin mensenrechten gedijen.'

Knaul is in Nederland ter gelegenheid van het jubileum van Advocaten voor Advocaten. Voordat ze in 2009 werd benoemd tot rapporteur was Gabriela Knaul tien jaar lang rechter. Tijdens haar rechterschap initieerde ze een project ter verbetering van de mensenrechtensituatie in Braziliaanse gevangnissen. Voor de Braziliaanse Raad voor de Rechtspraak werkte ze aan verhoging van de kwaliteit van de rechtspraak, door de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van rechters te benadrukken.

Haar beide voorgangers waren mannen, zegt ze, en advocaten. 'Misschien wilden

Foto: Femee Burgersdijk

ze nu een rechter op deze positie, en is overwogen om het mandaat een nieuwe invulling te geven, door ook het vrouwelijke perspectief erin te betrekken -- onze gevoeligheid. Mijn huidige rapport gaat over 'gender en de organisatie van het justitiële apparaat': hoe een vrouwelijk perspectief kan bijdragen aan de verbetering van mensenrechten. En niet alleen vanuit het perspectief van vrouwelijke slachtof-

fers of getuigen, maar ook van rechters, advocaten, activisten. Gender-gelijkheid in de gerechten en in de juridische beroepen is belangrijk; het helpt ons om betere oplossingen te vinden.'

De functie van speciale rapporteur aan de VN Mensenrechtenraad werd in 1994 ingesteld omdat de onafhankelijkheid van juridische systemen in steeds meer landen onder druk stond. De aanstelling geldt voor drie jaar, en is onbezoldigd. Knaul wordt doorbetaald door de Braziliaanse rechterlijke macht. In de afgelopen twee jaar rapporteerde ze over de juridische systemen van Mexico, Colombia en Mozambique, en schreef daarnaast een aantal thematische studies.

Om te rapporteren over een land moet ze door dat land worden uitgenodigd. Landen met zwakke instituties staan niet in de rij. 'De politieke wil moet er zijn,' beaamt ze, 'daar kom je niet onderuit. Maar overheden zien het belang van duurzame verankering van mensenrechten in de maatschappij vaker in. Overheden die alleen voor zichzelf regeren zijn niet meer van deze tijd.'

(advertentie)

Wéét u wat de feiten zijn of denkt u dat te weten?

Grant Thornton Forensic & Investigation Services B.V. is ervaren specialist in forensic accounting en forensic IT. Wij maken hierbij gebruik van de kennis en expertise uit ruim 100 landen waar de leden van Grant Thornton International Ltd gevestigd zijn.

Neem contact op met één van onze partners:

Peter Schimmel
Mark Hoekstra
T 010 - 270 51 11
E gtfis@gt.nl

Grant Thornton

Accountancy - Belastingen - Advies

Foto: Emilie Hudig

Privacyhoeder Jacob Kohnstamm

‘Voor advocaten is privacy een vakgebied met een rijke toekomst’

Jacob Kohnstamm weigerde in 1971 medewerking aan de laatste volkstelling – en is sinds 2004 voorzitter van het College bescherming persoonsgegevens (CBP). Hij heeft goed nieuws voor de advocatuur: ‘Het CBP creëert een markt door niet meer te adviseren, maar te handhaven.’

Trudeke Sillevius Smitt
journalist

Carrière

‘*Ich bin ein Langstudierder, om met Alexander Pechtold te spreken,*’ vertelt Jacob Kohnstamm (1949) opgewekt en ontspannen. Maar luiheid zal het niet geweest zijn, want tijdens zijn studie beleefde hij een glansrijke carrière als inkoper bij een firma voor plaatmaterialen, was hij student-assistent en bovendien actief voor D66. ‘Toen ik in 1977 afstudeerde, kon ik gaan werken als wetenschappelijk medewerker, of lijsttrekker worden voor D66 in Amsterdam. Maar als je uiteindelijk geen hoogleraar wordt, of wanneer je in het onzekere bestaan van politicus je post weer verlaat, moet je iets hebben om op terug te vallen. Daarom leek het me verstandig eerst een vak te leren; dat werd de advocatuur.’

Die theorie van Kohnstamm bleek wel te kloppen. Na ruim drie jaar advocatuur bij Boekel, Van Empel en Drilling mocht hij éven de Tweede Kamer in – om binnen een jaar weer op straat te staan. ‘Dat was in de tijd van het rampzalige kabinet-Van Agt/Den Uyl/Terlouw.’ Hij werd weer advocaat, maar nu bij een kleine kantoorcombinatie met een voornamelijk sociale praktijk in Amsterdam. ‘Het gaf voldoening

mensen één voor één te helpen, maar om iets aan de grote ongelijkheid in de maatschappij te doen heb je toch de politiek nodig.’

Volkstelling

Na drie jaar kon hij weer de Kamer in. ‘Ik was toonaangevend in het euthanasiedebat, dat heb ik echt een stap verder kunnen brengen.’ Kohnstamm schopte het tot staatssecretaris op Binnenlandse Zaken (met onder meer het grotestedenbeleid, ICT bij de overheid en veel paspoortperikelen), werd Eerste Kamerlid en had nog een paar jaar een eigen adviesbureau. Zijn sollicitatie naar het burgemeesterschap in Utrecht liep uit op een teleurstelling. Hij werd in 2004 voorzitter van het CBP. Daar kwam in 2010 het voorzitterschap van Article 29 Data Protection Working Party (kortweg: WP29, de verzamelde Europese privacytoezichthouders) bij. Een mooie bestemming, vindt Kohnstamm. ‘In 1971 heb ik al geweigerd mee te werken aan de laatste volkstelling. Ik heb de papieren nog liggen. De boete was 400 gulden, maar die heeft men vanwege al het verzet laten varen. Uit de protestbeweging van toen is uiteindelijk het College bescherming persoonsgegevens voortgekomen.’

Thole en Van der Jagt: basiskennis?

Elisabeth Thole en Friederike van der Jagt, de advocaten die elders in dit blad advocaten bijpraten over de privacypraktijk, stellen ook enkele vragen aan Jacob Kohnstamm.

Welke basiskennis vindt u dat een advocaat moet hebben op het gebied van privacy?
Kohnstamm: ‘Dat de wet zegt: verzamel en verwerk persoonsgegevens alleen als het nodig is. Ga er doelgericht mee om. Verstrek die gegevens in beginsel niet aan derden en zorg voor adequate beveiliging. Geef mensen inzage in hun eigen gegevens en het recht hun gegevens te corrigeren. Als je op deze basiselementen alert bent, kun je je cliënt al een eerste paar vragen voorhouden.’

Visie

Heeft zijn passie voor privacy te maken met zijn familieachtergrond? Kohnstamm: ‘Wat ik van mijn familie uit de Tweede Wereldoorlog als geëmotioneerde opdracht heb meegekregen is de *rule of law* met hand en tand te beschermen. Mijn vader heeft in de oorlog als gijzelaar in kampen gezeten en daar de gevolgen van het ontbreken van de *rule of law* letterlijk aan den lijve ervaren. Kort na de oorlog raakte hij in de ban van de gedachte dat kolen en staal onder een gemeenschappelijke autoriteit moesten worden gebracht om oorlog tussen Duitsland en Frankrijk in de toekomst te voorkomen [Max Kohnstamm, vader van Jacob, was van 1952 tot 1956 de eerste Secretaris van de Hoge Autoriteit van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal, de voorloper van de EU, *red.*]. Die wens om het emotionele te vertalen naar het rationele heb ik ook. Een concreet voorbeeld uit de praktijk van het CBP: als je ziek wordt, moet je je blootgeven bij de arbo-arts. Als die arbo-arts vervolgens aan de werkgever de inlogcode van je medisch dossier geeft, ligt daar je hele hebben en houden op tafel. Maar het gaat je werkgever niet aan welke ziekten je onder de leden hebt. Die gegevens zijn van jou en van niemand anders. De wet moet voorkomen dat mensen in hun rechtmatige vrije ontwikkeling worden belemmerd doordat bepalende organisaties zonder noodzaak of toestemming gebruikmaken van hun persoonsgegevens.’

Maar de tijdgeest dan, zegt die niet vooral: wie niets te verbergen heeft, heeft ook niets te vrezen? Kohnstamm: ‘Als mensen dat zeggen, vraag ik: “Mag ik uw creditcardgegevens dan even, en de inlogcode van uw internetverbinding? Wat verdient u, en welke blote bladen koopt u?” Dan zeggen mensen: “Dat gaat je niets aan”, en terecht! De aanslagen van 11 september hebben ons op achterstand gezet, alles en iedereen moest wijken voor de “oorlog tegen terrorisme”. Maar ik zie in de publieke opinie nu een kentering.

‘U hebt niets te verbergen? Mag ik uw creditcardgegevens dan even, en de inlogcode van uw internetverbinding? En wat verdient u?’

Denk aan de verwerping van het elektronisch patiëntendossier, aan het recente relletje rond de op afstand af te luisteren voicemail, de beperking van de bewaarplicht van verkeersgegevens voor internetproviders, de ingrijpende wijziging op het wetsontwerp over de slimme energiemeter. Zoekmachines zoals Yahoo maken reclame dat ze de kortste bewaartermijn hebben! In de private sector schuilt overigens groter gevaar dan binnen de overheid – die wordt altijd nog gecontroleerd door het parlement, en ook de pers zit daar meer bovenop.’

Pavlovreactie

Toch sneuvelde de etnische registratie van ‘risicojongeren’ in de deelgemeente Charlois pas door tussenkomst van het CBP. ‘Klopt, al was er politiek ook wel weerstand. Zo’n registratie is een pavlovreactie: we hebben een probleem, laten we een database aanleggen. Dan kan de bestuurder na vier jaar iets laten zien, maar het probleem is er niet mee opgelost.’ Charlois kreeg uiteindelijk een last onder dwangsom opgelegd: stoppen met de registratie op straffe van een dwangsom van € 2.000 per dag, of aantonen dat het aangevoerde doel voor de etnische registratie – betere hulpverlening aan de desbetreffende jongeren – daarmee ook daadwerkelijk gediend was.

Het past in de trend die het CBP in 2007 heeft ingezet: minder adviseren, meer handhaven. ‘We zijn met het CBP in 2001 van start gegaan en hebben toen de nadruk gelegd op het uitleggen van de wet. Dat kon niet anders, de wet was nieuw en vol open normen. In 2007 hebben we onszelf geëvalueerd en besloten om vrij radicaal op te houden met het jaarlijks beantwoorden van 6.000 individuele verzoeken om uitleg. In plaats daarvan zijn we op zoek gegaan naar overtredingen. Een NMa-achtige inval, een onderzoek en een maatregel die publiek gemaakt wordt: het maakt veel meer indruk dan al die uitleg. In Europees verband zie je dat 60, 70% van de toezichthouders nu op die lijn zit.’

Thole en Van der Jagt: fusie?

De OPTA, de Consumentenautoriteit en de NMa gaan per 1 januari 2012 fuseren. Waarom doet het CBP niet mee?

Kohnstamm: ‘Ik sta natuurlijk niet te springen om een fusietraject in te gaan, maar los daarvan: het CBP functioneert onder een Europese richtlijn die volledige onafhankelijkheid voorschrijft. Bovendien gaat het bij ons niet alleen om marktwerking: privacy is een fundamenteel recht.’

Haaks

Is het niet onmogelijk om de privacy te beschermen gezien de invloed van internet? Wie bijvoorbeeld ‘Jacob Kohnstamm’ googelt, krijgt 84.600 resultaten. ‘Ik ben een publiek persoon, dat hoort erbij. Maar je zult er denk ik niet vinden dat ik nog kort heb meegedaan aan de bezetting van het Maagdenhuis. Een mens heeft het recht in leeftijd en opvatting te veranderen, zich optimaal te ontwikkelen. Veroordeelden die zes jaar geen strafbaar kattenkwaad hebt uitgehaald, hebben weer recht op een verklaring van goed gedrag. Internet en het recht om te vergeten staan heel vaak haaks op elkaar. Eurocommissaris Viviane Reding is vast van plan daar in een nieuwe beschikking of verordening paal en perk aan te gaan stellen.’

Advocatuur

Die ommezwaai van het CBP naar handhaving betekent handel voor advocaten. Kohnstamm: 'Je ziet dat grote bedrijven wakker worden. Denk aan de ontwikkelaars van de ov-chipkaart, het EPD, Google, ziekenhuizen die databases ontwikkelen. Wij geven geen gratis advies meer. Daardoor is de advocatuur met een interessante inhaalslag bezig. Op advocatenkantoren worden nu cursussen gegeven over wat te doen als het CBP bij een cliënt binnenvalt. En er is onlangs een vereniging voor privacyrecht opgericht.' Zou het beter met de privacy gesteld zijn als de advocatuur wat eerder in actie was gekomen? Kohnstamm ziet dat niet zo. 'Een advocaat gaat pas lopen als er vraag is, dat is de aard van het beestje. Dat advocaten die vraag niet zelf hebben gegeneerd, heeft ook te maken met het feit dat het individuele recht op privacy vaak lastig te vertalen is in financiële termen. Er is meestal weinig materiële schade. De oplossing ligt erin dat je met massacclaims gaat werken.'

'Een NMa-achtige inval en een maatregel die publiek gemaakt wordt, dat maakt veel meer indruk dan al die uitleg'

Thole en Van der Jagt: meldplicht?

De melding die van elke verwerking van persoonsgegevens moeten worden gedaan: dat is een enorme administratieve rompslomp zonder dat de meerwaarde altijd even duidelijk is. Dat is ook uit de evaluaties van de Wbp gebleken. Maar de WP29 wil die meldingsplicht toch deels handhaven. Is al bekend waar dit naartoe gaat?

Kohnstamm: 'Een grote meerderheid in WP29 heeft aangegeven een voorkeur te hebben voor beperking van de meldingsplicht voor risicovolle verwerkingen. Te denken valt aan

zaken als DNA-gegevens en medische informatie. Het CBP zelf wilde verder gaan en de meldingsplicht geheel afschaffen, maar vormt daarmee een minderheid binnen WP29. Wat de Europese Commissie uiteindelijk gaat voorstellen, moet nog blijken.'

Zelf uitzoeken

Maar in hoeverre dat juridisch mogelijk is – daar houdt Kohnstamm zich niet mee bezig. 'Het is aan de advocatuur en bijvoorbeeld consumentenorganisaties om de mogelijkheden in die richting te onderzoeken. Ik zie hier een vakgebied met een vrij rijke toekomst. Er zijn veel open normen. Soms komen advocaten nog vragen: "Hoe moet ik dat uitlegen?" Maar dat moeten ze zelf gaan uitzoeken. Er is nu ook al een jurisprudentiebundel, er is een paar keer tot aan de Raad van State geprocedeerd. Steeds vaker gaan verantwoordelijken met hulp van advocaten tegen onze beslissingen in bezwaar en beroep. En als de pakkans groter wordt, en er straks hopelijk meer bevoegdheden zijn, zal die markt nog groter worden.'

Toekomst

Want daar ligt de ambitie van Kohnstamm: het CBP moet meer armslag krijgen. 'De last onder dwangsom is een gele kaart, maar je hebt ook een rode kaart nodig in de vorm van een boete, en die mogelijkheid ontbreekt. Neem de arbo-dienst die willens en wetens de medische gegevens van werknemers aan werkgevers doorgaf: die had ik een boete willen geven. Dat geldt ook voor de officier van justitie die via automatische kentekenregistratie nummerborden laat filmen terwijl de politie weet dat het illegaal is.' Schertsend: 'Het kost me als Amsterdammer moeite het toe te geven, maar langs

'Een mens heeft het recht in leeftijd en opvatting te veranderen, zich optimaal te ontwikkelen'

Zwolle rijden maakt een mens nog geen verdachte. En eigenlijk had ik de overheid ook willen beboeten omdat ik ze in 2005 al heb laten weten dat de regionale EPD's een wettelijke grondslag misten.'

Daarnaast verwacht Kohnstamm heil van een verplichting om in concrete gevallen openbaar te rapporteren, net als de AFM. 'Nu kunnen partijen de rechter vragen het CBP te verplichten met openbaarmaking te wachten totdat in hoogste instantie is beslist. Het publiek blijft dan al die tijd in het ongewisse.' Bij zo'n versterkt college past ook een stoerdere naam. Het CBP gaat wat hem betreft Nederlandse Data Autoriteit heten, vertelt Kohnstamm. In een Algemeen Overleg vorig jaar over de voorgenomen vernieuwing van de Wet bescherming persoonsgegevens kreeg hij voor deze suggestie de steun van een meerderheid in de Tweede Kamer.

>>

Thole en Van der Jagt: komende jaren?

Wat wil het CBP voor de komende twee jaar?

Kohnstamm: 'Geef ons meer mensen, meer budget en meer bevoegdheden. En de verplichting om openbaar te rapporteren. Nederland kan niet volhouden dat privacy buitengewoon belangrijk is en dat dan overlaten aan tachtig mensen die geen stevige boetebevoegdheden hebben.'

Forumshoppen

Maar hoe sterk ook, een Nederlandse autoriteit zal het nooit alléén kunnen. 'Een aantal grote problemen moet je internationaal aanpakken. Neem Google Streetview, dat is in Nederland heel anders is opgenomen dan bijvoorbeeld in Groot-

'Bij het individuele recht op privacy is er meestal weinig materiële schade, je zou dan met massaclaims kunnen werken'

Britannië en Ierland. En buiten Europa, in de Verenigde Staten en veel Aziatische landen, heeft men helemaal een andere opvatting: daar ziet men privacy als consumentenrecht, niet als grondrecht. Dat maakt gemeenschappelijke regelgeving lastig. Je loopt het risico dat de grote jon-

gens gaan forumshoppen, zich gaan vestigen waar het met de bescherming van persoonsgegevens niet zo nauw wordt genomen. En hoe moet het met *cloud computing*, het bij uiteenlopende providers opslaan van relevante informatie? Welk rechtsstelsel heeft het in die *cloud* voor het zeggen?

Binnen Europa kan Kohnstamm als voorzitter van de WP29 in elk geval een belangrijke bijdrage leveren aan het internationale debat. 'We zijn nu bezig met het formuleren van een advies aan de Europese Commissie. Rond de zomer komt de Europese Commissie met nieuwe voorstellen voor de Europese privacywetgeving. Geweldig om zo nauw betrokken te zijn als de toekomstige regelgeving op het gebied van privacy wordt geschreven.'

(advertenties)

GROTIUS
ACADEMIE

Het is tijd om u te verdiepen in fusies en overnames.

In september 2011 gaat de Grotius specialisatieopleiding Fusies en Overnames weer van start. Deze opleiding richt zich speciaal op advocaten, notarissen, bedrijfs- en bankjuristen en andere juristen met aantoonbare ruime ervaring met en gedegen basiskennis van fusies en overnames. De opleiding bestaat uit tien dagbijekomsten en wordt afgerond met een examen.

De Grotius specialisatieopleiding Fusies en Overnames:

- biedt een uitstekende basis voor de benadering en afhandeling van complexe transacties betreffende fusies, joint-ventures en private equity transacties
- toont de veelheid van rechtsgebieden die bij deze transacties samenkomt, en waarvoor ook relevante onderdelen van financiering en het fiscaalrecht moeten worden beheerst
- legt hierbij vanuit een geïntegreerde behandeling de relevantie voor fusies en overnames op diepgaande wijze uit
- richt zich sterk op de praktijk van de internationale markt en biedt daarbij een echte verdieping van kennis en inzicht in de materie
- bespreekt tijdens de bijeenkomsten aan de hand van een casus zeer concrete situaties en toont de rol van de jurist daarin

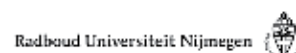
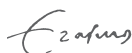
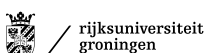
Hoofddocenten bij de opleiding zijn:

Mr. drs. J.L. Burggraaf, advocaat Allen & Overy, Amsterdam
Mr. B.W. Roelvink, advocaat De Brauw Blackstone Westbroek, Amsterdam

Kosten: € 5360,- exclusief BTW

Meer informatie over de opleiding en het volledige programma kunt u verkrijgen via:

www.grotiusacademie.nl

**Wat zijn de
jaarcijfers van
dit bedrijf?**

**Wie is er
teken-
bevoegd?**

**Hoe ziet de
structuur
van dit bedrijf
eruit?**

Het Bedrijfsprofiel geeft u een compleet overzicht.

In het Handelsregister van de Kamer van Koophandel vindt u belangrijke bedrijfsinformatie over uw leveranciers, afnemers of branchegenoten. U kunt er bijvoorbeeld een Bedrijfsprofiel aanvragen, dat u in één oogopslag een compleet overzicht van een onderneming geeft. Aan de hand van het Bedrijfsprofiel kunt u relevante vragen beantwoorden als: Hoe lang bestaat dit bedrijf al? Wie is er tekenbevoegd? Hoe zien de drie laatste, verkorte jaarrekeningen eruit? Een goed geïnformeerd ondernemer telt voor twee. Kijk op de site voor meer informatie.

Kamer van Koophandel. Wie vraagt komt verder.

www.kvk.nl/bedrijfsprofiel

kamer van koophandel

Wat moet een advocaat van privacyrecht weten?

Werknemersgegevens in de *data room*, het screenen van het e-mailverkeer of het tappen van telefoongesprekken: in talloze situaties worden er persoonsgegevens verwerkt. In de gereedschapskist van de advocaat kunnen de basisbeginselen van het privacyrecht niet meer ontbreken. Thole en Van der Jagt maken duidelijk welke dat zijn.

Elisabeth Thole en Friederike van der Jagt
advocaten te Amsterdam¹

Onlangs werd bekend dat een vooraanstaand strafrechtkantoor al ruim twee jaar lang op haar website onafgeschermd bezoekersstatistieken had bijgehouden.² De IP-adressen van de bezoekers waren voor iedereen zichtbaar. Nagaan wie de site bezocht had, zou voor een kwaadwillende slechts kinderspel zijn. Gelukkig was dit datalek snel gedicht na een melding van Bits of Freedom (BoF). Op haar website houdt deze organisatie een zwartboek met datalekken bij. Ook reikt BoF jaarlijks de *Big Brother Award* uit voor de grootste privacymissers. Dat klinkt misschien ludiek, maar het legt tevens precies de vinger op de zere plek.

Steeds vaker verschijnen er in de pers berichten over privacyschendingen. Soms wordt daartegen ook al met meer of minder succes in rechte opgetreden. Spraakmakende voorbeelden zijn de rechtszaken met betrekking tot de opslag van de vingerafdruk in het paspoort.³ Enerzijds willen bedrijven en overheden steeds meer gegevens verzamelen, anderzijds mogen zij daarbij de privacy van de betrokkenen niet veron-

Sociale netwerksites zouden de gebruikers moeten waarschuwen voor de privacyrisico's

achtzamen. De kunst is om goed met dit spanningsveld om te gaan.

'Privacy' is een ruim begrip. In de praktijk gaat het met name om het beschermen van persoonsgegevens. Om *privacy compliant* te zijn, zullen bedrijven en overheden zich moeten houden aan de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp).⁴ Deze wet geeft aan wanneer persoonsgegevens mogen worden verwerkt. Daarnaast bevatten andere wetten, zoals de Telecommunicatiewet of de Wet politieregisters, aanvullende of sectorspecifieke privacyregels. Momenteel is het privacyrecht volop in beweging. Zowel op Europees als op nationaal niveau wordt er gewerkt aan herziening van de regelgeving, zodat deze met de praktijkontwikkelingen in de pas loopt.⁵

Twitterende werknemers

Hot item is het gebruik van *social media* op de werkvloer. Vooral jongere werknemers maken gretig gebruik van netwerken zoals Facebook, Hyves en LinkedIn, en in de baas zijn tijd kun je snel even een krabbel plaatsen op je Hyves pagina, een foto taggen op Facebook of twitteren. Maar wat mag een werkgever eigenlijk voorschrijven als het gaat om het gebruik van social media op de werkplek?⁶ Op hun beurt hebben werkgevers social media ontdekt als een belangrijke bron van informatie over bijvoorbeeld sollicitanten. Even iemand googelen, wie doet dat niet? Mogen werkgevers internet wel afstruinen op zoek naar informatie over geschikte kandidaten?⁷

Het gebruik van social media kan de privacy van de gebruikers aantasten. Online sociale netwerken werken nu eenmaal niet hetzelfde als offline vriendengroepen. Online gepubliceerde gegevens hoeven niet door de persoon in kwestie op het net geplaatst te zijn. Erger nog is dat de gegevens veelal niet of nauwelijks van internet te verwijderen zijn. Een ander gevaar schuilt in de mogelijkheid van identiteitsfraude. Derden kunnen

soonsgegevens in de Europese Unie, 4 november 2010, COM (2010), p. 609.

1 Mr. dr. Elisabeth Thole en mr. Friederike van der Jagt zijn advocaat bij Van Doorne NV te Amsterdam, en coauteur van *50 vragen over privacy*, Kluwer, 2010.
2 Zie de melding op de zwarte lijst van BoF via www.bof.nl, zoekterm 'datalek advocatenkantoor'.
3 Rechtbank 's-Gravenhage 23 maart 2011, LJN: BP8841 (Louise), alsmede Rechtbank 's-Gravenhage 2 februari 2011, LJN: BP2860 (Stichting Privacy First).

4 Wet van 6 juli 2000, houdende regels inzake de bescherming van persoonsgegevens (Wet bescherming persoonsgegevens), *Stb.* 302. Deze wet heeft de Europese Privacyrichtlijn (95/46/EG) geïmplementeerd.

5 Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's. Een integrale aanpak van de bescherming van per-

6 Aardig in dit verband is een uitspraak van de Rechtbank Arnhem van 8 maart 2011 (Vzr. Rb Arnhem 8 maart 2011, LJN BP8592). Daarin is, voor zover ons bekend, voor het eerst geoordeeld dat een ex-werknemer zijn relatiebeding had geschonden door een relatie van zijn voormalige werkgever via LinkedIn te accepteren.
7 Zie hierover ook: E.P.M Thole en F.C van der Jagt, 'Foute foto's op je Facebook. Carrièrekanen verpest?', in: *Nota Bene* nummer 23, januari 2011, pp. 41-43.

eenvoudig misbruik van de profielen maken.

In 2009 heeft de Artikel 29 Werkgroep, het onafhankelijke adviesorgaan van Europese privacytoezichthouders, een opinie afgegeven over de privacyaspecten van het gebruik van sociale netwerksites.⁸ Volgens deze opinie moeten sociale netwerksites de gebruikers waarschuwen voor de privacyrisico's voor henzelf en anderen als zij informatie aan hun profiel toevoegen. Eind vorig jaar heeft de Europese Commissie voorgesteld om een recht op vergetelheid te introduceren.⁹ Informatie op internet moet iemand niet levenslang achtervolgen. Ook minderjarigen verdienen bijzondere privacybescherming, aldus de Europese Commissie. Zij beseffen vaak niet wat de gevolgen zijn van het posten van informatie op internet. Naar verluidt komt de Europese Commissie nog deze zomer met een concept voor de nieuwe regels.¹⁰

'Persoonsgegevens'

In de kern gaat het bij privacyzaken dus vooral om het verwerken van persoonsgegevens. Volgens de Wbp zijn persoonsgegevens alle gegevens die herleidbaar zijn tot een natuurlijke, levende persoon. Duidelijke voorbeelden van persoonsgegevens zijn iemands naam, adres of een geboortedatum. Ook een e-mailadres, een bankrekeningnummer, hobby's, de waarde van een huis of zelfs iemands opvattingen kunnen, eventueel in combinatie met andere gegevens, persoonsgegevens zijn. Van het verwerken van persoonsgegevens is al snel sprake. Dit kan variëren van opslaan en doorgeven tot aanpassen.

Saillant detail is dat ook het vernietigen van persoonsgegevens onder de Wbp kan vallen. Als bijvoorbeeld een bedrijf wordt ingeschakeld om documen-

Rechtmatige verwerking persoonsgegevens werknemers

Verwerking van persoonsgegevens kan zijn gerechtvaardigd door toestemming (zie hoofdstuk) en ter uitvoering van een overeenkomst met de betrokkene. Zo moet een verkoper voor het uitvoeren van een koopovereenkomst beschikken over gegevens van de koper (adres en bankrekeningnummer). Ook kan een 'gerechtvaardigd belang' prevaleren boven het privacybelang van de betrokkene. Zo kan het monitoren van het internet- en e-mailverkeer, het invoeren van cameratoezicht of een klokkenluidersregeling gerechtvaardigd zijn, al zal doorgaans nog wel de instemming van de ondernemingsraad, als die er is, vereist zijn. Maar ook dan kunnen individuele werknemers zich verzetten tegen de verwerking van hun persoonsgegevens. En in alle gevallen moet de verwerking plaatsvinden op behoorlijke en zorgvuldige wijze, en in overeenstemming met de wet. Daarnaast mogen persoonsgegevens slechts voor welbepaalde, uitdrukkelijk omschreven gerechtvaardigde doeleinden worden verwerkt. De verwerking moet verenigbaar zijn met deze doeleinden. Ook moeten de persoonsgegevens toereikend, ter zake dienend en niet bovenmatig zijn. Er mogen niet meer persoonsgegevens worden verwerkt dan noodzakelijk is en het na te streven doel mag niet op een minder inbreukmakende wijze kunnen worden bereikt.

ten vertrouwelijk te vernietigen, zullen daarmee ook afspraken moeten worden gemaakt over de beveiliging van persoonsgegevens.

Niet altijd is de Wbp van toepassing als er persoonsgegevens worden verwerkt. Het uitwisselen van visitekaartjes of het bijhouden van een lijst met contactpersonen voor eigen gebruik valt bijvoorbeeld buiten het bereik van de wet. Dit omdat hier sprake is van de verwerking van persoonsgegevens voor 'uitsluitend persoonlijke of huishoudelijke doeleinden'. Rechtspraak van het Europese Hof van Justitie leert evenwel dat deze uitzondering restrictief moet worden uitgelegd.

De Europese Commissie wil een recht op vergetelheid, zodat informatie op internet iemand niet levenslang achtervolgt

Zo kon een mevrouw uit Zweden geen beroep op de uitzondering doen toen zij, zonder toestemming, op haar weblog gegevens had geplaatst over leden van haar kerkgemeenschap.¹¹

Toestemming niet zaligmakend

Iemands toestemming levert niet altijd een vrijbrief op voor het verwerken van persoonsgegevens. Er zijn gevallen waarin de toestemming geen adequate rechtvaardigingsgrond is. Vooral in een werkgever-werknemerrelatie doet zich dit voor. Doorgaans heeft een werknemer geen mogelijkheid om af te wegen of hij zijn toestemming zal geven. Daarom zal deze toestemming over het algemeen niet vrijwillig zijn afgegeven, zodat deze niet bruikbaar is. Als een betrokkene weigert zijn toestemming te geven of deze intrekt, dan mogen de persoonsgegevens evenmin (meer) worden verwerkt. Zelfs niet op basis van een andere wettelijke rechtvaardigingsgrond, omdat eerst de toestemming was gevraagd. Soms kan het vragen van toestemming ook problematisch zijn, zoals aan grote groepen van (buitenlandse) betrokkenen. Voordat er om toestemming wordt gevraagd, is het dan ook handig om eerst te onderzoeken of er niet een andere wettelijke rechtvaardigingsgrond beschikbaar is.

8 Artikel 29 Werkgroep, Advies 5/2009 over online sociale netwerken, goedgekeurd op 12 juni 2009, WP 163.

9 Zie: Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's. Een integrale aanpak van de bescherming van persoonsgegevens in de Europese Unie, 4 november 2010, COM (2010), 609.

10 Het is nog niet duidelijk of dit zal resulteren in een nieuwe privacyrichtlijn of in een verordening.

11 HvJ EG 6 november 2003, zaak C-101/01 (Bodil Lindqvist).

Ook data room privacy proof

Dat arbeidsrechtjuristen op de hoogte moeten zijn van privacyregels, spreekt eigenlijk voor zich. Maar voor de ondernemingsrechtpraktijk is het eveneens zaak om de privacyregels in de gaten te houden. Vaak worden bij fusies en overnames in een *data room* klakkeloos volledige werknemersbestanden overgelegd. Denk aan de namen van de werknemers, informatie over functies en salarissen, arbeidsvoorwaarden en arbeidscontracten. Soms worden ook beoordelingsgegevens verstrekt, informatie over het ziektegedrag of foto's van werknemers. Daarnaast kunnen klantgegevens van de te verkopen overneming ter inzage worden gegeven.

De meeste van deze gegevens zijn persoonsgegevens. Slechts incidenteel zal de verstrekking van persoonsgegevens in een *data room* noodzakelijk zijn.¹² Doorgaans heeft een kandidaat-koper voldoende aan geaggregeerde gegevens. Naast het waarborgen van de privacy tijdens het *due diligence* onderzoek, is het eveneens van belang om de privacy van de betrokkenen tijdens de overgang van de onderneming in acht te nemen. Niet alleen moeten de werknemers worden ingelicht over de overname, maar ook moet hun de gelegenheid worden geboden om bepaalde gegevens uit hun personeelsdossier te laten verwijderen. Verder moeten zij wegens persoonlijke omstandigheden bezwaar kunnen aantekenen tegen de overdracht van hun dossier. Er zullen niet meer gegevens mogen worden verwerkt dan noodzakelijk is voor de uitvoering van de arbeidsovereenkomst.

In feite komt dit erop neer dat alle personeelsdossiers moeten worden opgeschoond. Als vuistregel zullen meer dan tien jaar oude functioneringsverslagen voor de overdracht uit de dossiers moeten worden verwijderd.¹³ Dat de werknemers over de consequenties van de overdracht van de onderneming moeten worden ingelicht, is ook in lijn met rechtspraak van de Hoge Raad.¹⁴

12 Zie Verslag van de Expertmeeting Internationaal Gegevensverkeer (www.cbweb.nl).

13 Zie: Personeelsdossiers, *Informatieblad CBP 27A*, februari 2011.

14 Vgl. HR 26 juni 2009, LNJ: BH4043; Bos/PAX. Zie hierover: E. Knipschild/I.J. de Laat, 'Informatie en

Privacy patiënt niet goed uitgedokterd

Gezondheidsrechtsspecialisten moeten rekening houden met de Wbp, maar ook met de Wet op de geneeskundige behandelingsovereenkomst, die ook privacybepalingen bevat. Eens te meer toont het recentelijk gesneuvelde landelijke elektronisch patiëntendossier (EPD) aan hoe delicaat het verwerken van patiëntgegevens kan zijn. Begin april heeft de Eerste Kamer unaniem het EPD-wetsvoorstel afgewezen.¹⁵ Volgens de Senaat zou de privacy van patiënten en de beveiliging van hun gegevens onvoldoende gewaarborgd zijn in het lande-

Bij een bedrijfsovername moeten meer dan tien jaar oude functioneringsverslagen voor de overdracht uit de dossiers worden verwijderd

lijke systeem. Het was dan ook, op zijn zachtst gezegd, enigszins voorbarig dat al in november 2008 een nationale campagne ter introductie van het landelijke EPD van start was gegaan, terwijl een wettelijke basis nog ontbrak. Per brief werden acht miljoen Nederlandse huishoudens geïnformeerd over de invoering van het landelijke EPD. Bijzonder is wel dat slechts een handjevol burgers bezwaar had gemaakt tegen de verwerking van zijn persoonsgegevens in het landelijke EPD.

privacy bij overgang van onderneming', in: *Tijdschrift Arbeidsrechtpraktijk* oktober 2009, pp. 13-17.
15 Zie de parlementaire behandeling van het voorstel tot wijziging van de Wet gebruik burgerservice-nummer in de zorg in verband met de elektronische informatie-uitwisseling in de zorg, EK 2010-2011, 31 466.

Nu zal de regionale uitwisseling van patiëntgegevens moeten worden verbeterd. Afgelopen jaar signaleerde het College bescherming persoonsgegevens (CBP) tekortkomingen bij een tweetal regionale patiëntendossiers.¹⁶

Reputatieschade bij niet-naleving

Het toezicht op de naleving van de privacyregels in de Wbp is in handen van het CBP. Daarnaast is de OPTA verantwoordelijk voor de handhaving van de spamregels. De handhavingsmiddelen van het CBP zijn, anders dan die van de OPTA, nog niet erg uitgebreid. Als het aan de Europese Commissie ligt, zal daarin verandering komen. Voor nu geldt in elk geval dat het CBP zelf al gekozen heeft voor een koerswijziging [zie hierover in dit *Advocatenblad* ook het interview met CBP-voorzitter Kohnstamm, *red.*].¹⁷ Prioriteit wordt gelegd bij handhaving in plaats van het verschaffen van voorlichting. Het afgelopen jaar heeft het CBP een aantal malen corrigerend opgetreden.

Mogelijk zijn de sanctiemogelijkheden van het CBP nog niet afschrikkend genoeg. Toch zullen veel organisaties vooral uit angst voor reputatieschade steeds meer belang hechten aan de naleving van de privacyregels. Dit past ook in deze tijdsgeslacht waarin organisaties het *compliant* zijn als een van hun belangrijkste uitdagingen beschouwen. Daar komt bij dat het binnenkort wettelijk verplicht zal zijn om datalekken te melden.¹⁸ Aanvankelijk geldt deze verplichting nog slechts voor telecomproviders, maar de overheid heeft aangekondigd dat deze zal worden uitgebreid naar alle organisaties. Het is nu nog slechts een kwestie

16 Het ging hier om SPITZ Midden-Holland en de Centrale Huisartsenpost Gorinchem (www.cbweb.nl).

17 Zie het *Jaarverslag 2009* van het CBP, alsmede de Beleidsregels handhaving door het CBP (www.cbweb.nl). Zie ook de *Opinie van de Artikel 29 Werkgroep* van 5 april 2011 over de implementatie van de meldplicht in de wetgeving van de EU Lidstaten ('Working Document 01/2011 on the current EU personal data breach framework and recommendations for future policy developments', WP 184).

18 Zie Wijziging van de Telecommunicatiewet ter implementatie van herziene telecommunicatierichtlijnen, Kamerstukken 32 549 (ingediend op 8 november 2010).

van tijd dat de verzekeringsbranche hierop inspringt, zodat bedrijven zich zullen kunnen verzekeren tegen mogelijke privacyclaims. Vanuit de Engelse verzekeringsmarkt zijn al initiatieven hiertoe bekend.

De meeste burgers liggen er niet wakker van wat er met hun persoonsgegevens gebeurt [zie ook de recensie van het boek van Kagie hierna, *red.*]. Dit bleek ook uit het evaluatierapport over de Wbp uit 2008: *Wat niet weet, wat niet deert*.¹⁹ Door de geavanceerde technologische ontwikkelingen is er met persoonsgegevens steeds meer mogelijk, waardoor het risico op privacyinbreuken alsmaar groter wordt. Alleen al daarom is kennis van de privacyregels geen luxe.

¹⁹ H.B. Winter e.a., *Wat niet weet, wat niet deert. Een evaluatieonderzoek naar de werking van de Wet bescherming persoonsgegevens in de praktijk*, Den Haag: WODC 2008.

Bedrijven zullen zich waarschijnlijk binnenkort kunnen verzekeren tegen privacyclaims

Snelcursus privacyrecht

De Wet bescherming persoonsgegevens richt zich tot de *verantwoordelijke*, degene (bijvoorbeeld rechtspersoon of bestuursorgaan) die het doel van en de middelen voor de verwerking van de persoonsgegevens vaststelt. De verantwoordelijke heeft de plicht om:

- de gegevensverwerking te melden bij

het CBP of een interne functionaris voor de gegevensbescherming;

- de betrokkene te informeren over de gegevensverwerking, bijvoorbeeld via een privacystatement;
- de persoonsgegevens te beveiligen.

Bij het inschakelen van een dienstverlener voor de verwerking van persoonsgegevens ('bewerker', zoals salarisverwerkingsbureau, callcenter of IT-dienstverlener) moet de verantwoordelijke met deze een overeenkomst afsluiten met afspraken over de beveiliging van de persoonsgegevens.

Voor de doorgifte van persoonsgegevens naar landen buiten de Europese Economische Ruimte gelden aanvullende verplichtingen. Mogelijk is hiervoor een vergunning vereist.

De *betrokkene* heeft een inzage- en correctierecht. Ook kan hij zich verzetten tegen de verwerking van zijn persoonsgegevens.

(advertenties)

Vaessen & van Kempen advocaten

te Cuijk
(op 15 km van Nijmegen)

zoekt ter versterking van het team een enthousiaste

ADVOCaat-MEDEWERKER / GEVORDERDE STAGIAIR(E)

voor de algemene praktijk

Ons kantoor kent een informele werksfeer en biedt kwaliteit, ook in de begeleiding en opleiding.

Sollicitaties binnen 14 dagen te richten aan:

Vaessen & Van Kempen advocaten
t.a.v. mr. E.C.M.J. van Kempen
Postbus 68
5430 AB CUIJK

info@advocatencuijk.nl
www.advocatencuijk.nl

De Horeca Opkoper

Snel, discreet en tegen een goede prijs.

- *wij rekenen direct met u af*
- *tegen een goede prijs*
- *desgewenst bezemschoon*

Bel ons... (0355) 880 883

www.dehorecaopkoper.nl

Tevens online veiling applicatie, marketing direct op de horeca

ALT KAM BOER ADVOCATEN

CIVIELE CASSATIE ?

- prijsafspraken mogelijk
- ook op basis van toevoeging
- zie onze website voor voorbeeldzaken

Info: mr H.J.W. Alt, Pb. 82228, 2508 EE Den Haag
Tel.: 070 - 358 94 79, fax: 070 - 358 51 97
alt@altkamboer.com, www.altkamboer.com

ST. MAARTEN

ST. MEESTERLIJK

Ontdek St. Maarten met Arke!

- 2,5 - 4* accommodaties op unieke locaties
- 9-daagse vliegtreis
- Keuze uit diverse hotels en resorts, ook **All-Inclusive**
- Volop excursiemogelijkheden: van zeiltochten tot het bezoeken van de omliggende eilanden

**Al vanaf
€ 999**

 Arke.nl
Dacht 't wel

Ontdek St. Maarten, de enige plek waar het Nederlandse koninkrijk grenst aan Frankrijk.

St. Maarten is een Caribische ervaring die haar weerga niet kent. Zo is er bijvoorbeeld de keuze uit maar liefst 37 parelwitte stranden. En ook op het culinaire vlak kan er ruim gekozen worden uit tal van excellente restaurants waar tongstrelende hoogstandjes worden geserveerd.

Het goede leven op zijn best

Goed toeven is het ook op de talrijke terrasjes aan het water. En zeilen kan men er fantastisch, want wat watersport betreft staat St. Maarten al jaren aan de Caribische top. Het nachtleven bruist er in lokale barretjes met exotische cocktails en in de luxe hotels met hun adembenemende shows. Kortom, wie op zoek is naar alles wat het leven écht aangenaam maakt op één eiland, is van harte welkom voor een vakantiebeleving die wat ons betreft gerust St. Meesterlijk mag heten.

Voor meer informatie: 071-5622002. st-maarten@interreps.eu

AANGENAAM

ST. MAARTEN

www.vakantiestmaarten.nl/arke-actie

Cursusagenda Sdu Juridische Opleidingen

Datum	Cursus	Locatie	Punten	Kosten
12 mei	Snellezen en geheugentraining voor juristen**	Hoofddorp	6 PO bv	€ 695,-
12 mei	Actualiteiten (echt)scheidingsrecht**	Breukelen	4 PO	€ 545,-
12 mei	Bijblijfcollage aanbestedingsrecht**	Schiphol	5 PO	€ 645,-
13 mei	Kennelijk onredelijk ontslag en ontbinding**	Breukelen	5 PO	€ 645,-
16 & 23 mei	Tweedaagse intensieve praktijkcursus belastingrecht*	Breukelen	15VSO/ PO	€ 1295,-
17 mei	Internationaal privaatrecht**	Breukelen	5 PO	€ 645,-
17 mei	7:230A BW, huur overige bedrijfsruimte	Breukelen	4 PO	€ 545,-
17 mei	Herziene testament van de 21 ^e eeuw in de praktijk*	Breukelen	5 PO	€ 645,-
18 mei	Insolventierecht, de praktijk nader beschouwd**	Breukelen	4 PO	€ 545,-
18 mei	Privacy op de werkplek**	Hoofddorp	4 PO	€ 545,-
19 mei	Wro**	Hoofddorp	5 PO	€ 645
19 mei	Curatele, meerderjarigenbewind en mentorschap**	Breukelen	3 PO	€ 445,-
23 mei	Dienstbetrekking en ontslag in fiscaal perspectief**	Breukelen	4 PO	€ 545,-
24 mei	Aanbestedingsrecht*	Breukelen	6 PO	€ 695,-
25 mei	Arbeidsprocesrecht in eerste aanleg***	Breukelen	6 PO	€ 695,-
26 mei	Internationale afstamming**	Breukelen	4 PO	€ 545,-
26 mei	Cassatietechnieken Strafzaken***	Breukelen	5 PO	€ 645,-
26 mei	Jaarrekening lezen voor advocaten en notarissen*	Breukelen	4 PO	€ 545,-
26 mei	Ontslag van oudere werknemers**	BCN Rotterdam	5 PO	€ 645,-
27 mei	Geschillen rond de koop-/aannemingsovereenkomst	Breukelen	5 PO	€ 645,-
30 mei	Aansprakelijkheid van leidinggevenden*	Breukelen	4 PO	€ 545,-
7 juni	Huurprijzen van woonruimte en bedrijfsruimte***	Breukelen	4 PO	€ 545,-
8 juni	Derde tranche nieuw huwelijksvermogensrecht**	Breukelen	4 PO	€ 545,-
8 juni	Burenrecht*	Breukelen	6 PO	€ 695,-
9 juni	Internationaal Alimentatierecht**	Breukelen	4 PO	€ 545,-

Meer informatie en inschrijven: www.sdu.nl/opleidingen

Sdu JURIDISCHE
OPLEIDINGEN

De bedreigingen geschetst

Over privacy schreef Rudie Kagie, redacteur van *Vrij Nederland*, een toegankelijk boek dat de toenemende bedreiging van de privacy van de burger goed schetst.

Boris Kocken
advocaat te Schiphol

Privacy is 'hot'. Een greep uit de berichten die de afgelopen maanden het nieuws haalden: de Rechtbank Den Haag doet uitspraak in een zaak van Stichting Privacy First tegen de Staat over de opslag in een centrale databank van biometrische gegevens van aanvragers van een nieuw paspoort. De ov-chipkaart, waarmee wordt geregistreerd hoe en wanneer iemand heeft gereisd, is gekraakt. Fabrikanten introduceren browsers met een *do not track* – of 'volg-mij-niet'-knop tegen *behavioral targeting*.

Na 9/11

In de eerste hoofdstukken beschrijft Kagie het zeer matige bewustzijn van de Nederlander, waar het gaat om de bescherming van zijn en andermans persoonsgegevens. Illustratief is het geval van de (oud-)medewerker van een recherchebureau die er in slaagde stelselmatig voor allerlei opdrachtgevers, waaronder advocatenkantoren, privacygevoelige gegevens van nietsvermoedende klanten los te peuten bij onder meer de Belastingdienst en banken. Om een indruk te geven op welke wijze de privacy in het dagelijks leven zoal in het geding komt, beschrijft Kagie vervolgens de werkdag van Ben Vissebel, een fictieve kantoormedewerker.

Veel aandacht besteedt Kagie aan de gevolgen van de aanslagen van 9 september 2001. Terrorismebestrijding wordt in die dagen topprioriteit, ten koste van de privacy. Onder druk van de Amerikaanse autoriteiten worden in hoog tempo maatregelen doorgedrukt die de veiligheid moeten waarborgen. Zo krijgen de Amerikaanse autoriteiten inzage in het Europees betalingsverkeer via financieel dataverwerker SWIFT en moeten reizigers naar de Verenigde Staten gegevens als geboortedatum, verblijfsadres en

Rudie Kagie, *Privacy. Hoe Nederland verandert in een controlestaat*, Amsterdam/Antwerpen
Contact 2010, 252 p.
ISBN 978 90 254 9069 0
€ 18,95

creditcardgegevens verstrekken. Kagie beschrijft de inspanningen van verschillende Europarlementariërs om te voorkomen dat de Amerikanen de Europese wetgever op deze onderwerpen volledig zouden dicteren.

Ook diverse maatregelen in Nederland komen aan bod: cameratoezicht en – nu actueel binnen de Orde – het tappen van telefoongesprekken. Tevens gaat de auteur, zij het summier, in op nieuwe wetgeving zoals de Europese richtlijn die voor telecomaانبieders en internetproviders een bewaarplicht van gegevens van telefoon-, fax- en e-mailverkeer voorschrijft en de Wet bevoegdheden vorderen gegevens, die het voor opspo-

ningsdiensten mogelijk maakt allerlei op grond van de Wet bescherming persoonsgegevens beschermde gegevens bij bedrijven op te vragen.

Recent verzet

Internet is niet meer weg te denken uit de hedendaagse samenleving, en kent negatieve aspecten voor de privacy: chantage met gestolen digitale gegevens, ongewenst surfgedrag op het werk en beschadiging van reputaties door het op internet verspreiden van smadelijke berichten. Bij gebruik van Google en andere zoekmachines worden ingevulde zoektermen gekoppeld aan de IP-adressen van de bezoekerende computer met als doel 'advertenties op maat' te bieden. Sommige mensen ervaren dit wellicht als handig, maar in elk geval vormt dit een bedreiging voor de privacy van de computergebruiker.

Verontrustend zijn de voorbeelden van persoonsverwisseling en identiteitsfraude die Kagie noemt. Zo verhaalt hij over de (bekende) zaak van de uit Suriname afkomstige zakenman Kowsoleea. Een aan lager wal geraakte oud-klasgenoot van de zakenman gaf telkens als hij was betrapt op zwartrijden of het handelen in drugs de persoonsgegevens van de zakenman op aan de politie. Door de persoonsverwisseling werd de zakenman om de haverklap uit zijn bed gelicht en van de weg gehaald. Uiteindelijk heeft de Nationale ombudsman zich over de zaak gebogen, maar ook hij kreeg de onterechte registraties in de verschillende systemen van de politie niet ongedaan.

Lezenswaardig en bovendien actueel zijn de passages over de risico's van het koppelen van databanken met persoonsgegevens tot almaar grotere bestanden. Grootschalige opslag van persoonsgegevens leidt volgens deskundigen tot een grotere kans op fouten en het is mede hierom dat de Eerste Kamer recentelijk

een streep heeft gehaald door het elektronisch patiëntendossier (EPD).

Aan het einde van het boek signaleert Kagie dat de laatste jaren toch verzet op gang is gekomen tegen de georganiseerde aantasting van de privacy, met name van de kant van burgerrechten- en consumentenorganisaties. Overigens lijkt ook de politiek recentelijk een omslag in het denken over privacy te hebben doorgemaakt, getuige het schrappen van de opslag in een centrale databank van de vingerafdrukken verkregen bij de aanvraag van een nieuw paspoort.

Actualisering

Kagie schreef een vlot lezend boek over uiteenlopende aspecten van privacy en de achtergronden en bedreigingen

daarvan. Het boek geeft in die zin een goed overzicht. Het boek is beslist geen juridische verhandeling. Spijtig is dat de auteur geen 'verantwoording' heeft opgenomen. Hij citeert regelmatig, of suggereert bepaalde personen aan te halen, maar het wordt niet duidelijk hoe hij aan de citaten is gekomen. Het boek bevat wel een uitgebreide literatuurverwijzing. Aangenomen moet worden dat Kagie zich op de vermelde literatuur heeft gebaseerd en dat hij geen echte interviews met de in het boek genoemde personen heeft gehouden. Een aantal recente ontwikkelingen op het gebied van de privacy, met name de omslag in het denken bij de politiek en de gevolgen daarvan, zouden een goede aanleiding zijn voor een geactualiseerde uitgave.

Door de persoonsverwisseling werd de zakenman om de haverklap uit zijn bed gelicht en van de weg gehaald

(advertenties)

DONDERDAG 16 JUNI 2011 Nationaal
 NATURA ARTIS MAGISTRA AMSTERDAM **ArbeidsRecht** 2011
 Diner
 THEMA: **FLEXIBILITEIT EN ONZEKERHEID** **13^E EDITIE!**

Op donderdag 16 juni 2011 organiseert Kluwer Opleidingen het Nationaal ArbeidsRecht Diner. U bent te gast in de historische en sfeervolle parkzalen van Natura Artis Migistra te Amsterdam.

Na afloop van het symposium kunt u ervaringen uitwisselen met vakgenoten en genieten van het walking dinner in de sfeervolle ambiance van de Flamingoserre.

Ga voor meer informatie of inschrijven naar www.kluwer.nl/arbeidsrechtdiner

 Kluwer
 a Wolters Kluwer business

natura
ARTIS
 magistra

2
 PO
 NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

Elina Kogan, jurist bij de Nederlandsche Bank (DNB)
 "Sinds enige tijd maak ik deel uit van het Vrouwenennetwerk van DNB, een platform waar DNB-vrouwen elkaar kunnen ontmoeten en kunnen discussiëren. Een Vrouwenennetwerk – je kunt je afvragen of dat nu echt nodig is. Naar mijn mening wel! Zolang er verschillen zijn in de behandeling en de mogelijkheden van vrouwen binnen een organisatie is het nodig. Pas als die verschillen er niet meer zijn kunnen we onszelf opheffen. Het klinkt misschien paradoxaal, maar uiteindelijk is dat het ultieme doel van het Vrouwenennetwerk: onszelf overbodig maken."

diversity works | 10 & 11 mei
 Passenger Terminal Amsterdam

De carrièrebeurs voor hoogopgeleide ambitieuze vrouwen en multicultureel talent (m/v)

in de branches Juridisch, Financieel, Techniek, ICT, Marketing & Sales!

Maak een keuze uit ruim 60 gratis workshops en ontmoet een groot aantal topwerkgevers als De Nederlandsche Bank, GVB, TNT, de Koninklijke Marine, TNO, Kadaster, Politie en de gemeente Amsterdam.

Voor meer informatie en gratis entree ga je naar www.diversityworks.nl

Functie-omschrijving

Aegis advocaten is een kantoor met vestigingen in Haren (Gn), Landsmeer en Almere. Bij Aegis advocaten werken vijf (5) advocaten. Aegis advocaten is met name gespecialiseerd in het arbeids- ambtenaren- en onderwijsrecht.

Tot de klantenkring van Aegis advocaten behoren (semi-) overheidsinstellingen, ambtenaren, particuliere werkgevers- en werknemers. De nadruk van de werkzaamheden ligt op dienstverlening aan MKB en overheidswerkgevers.

In onze vestiging te Haren (Gn) is plaats voor een **enthousiaste advocaat-ondernemer** met verstand van arbeidsrecht die zich op kostenbasis wil vestigen.

In verband met toenemende vraag op dit gebied, worden ook advocaten met een specialisme op het gebied van personen- en familierecht en/of ondernemingsrecht verzocht te reageren.

Uw voordelen zijn:

- Een prachtig kantoor in hartje centrum van (prachtig) Haren;
- Een informele werkomgeving;
- Betrekkelijk lage kosten;
- Interne doorverwijzing van zaken.

Is uw interesse gewekt?

Neem dan contact op met Roelf Bossen van Aegis advocaten, telefoon 050 - 535 00 44.

Reageren per email kan ook: bossen@aegisadvocaten.nl

ADVOCATEN IN DE PRAKTIJK

zoekt advocaten uit de praktijk!

Dé mogelijkheid om in een prima omgeving je eigen praktijk te voeren.

Wij zoeken een advocaat die zelfstandig is of dat wil worden om op basis van kostendeling ons team te versterken.

Advocaten in de Praktijk is zes mensen sterk. Natuurlijk hebben wij een no-nonsense mentaliteit en zijn we jong en dynamisch, maar vooral werken we met kennis van zaken en met plezier!

Reageer telefonisch (030-2145024) of per mail (w.tijsseling@indepraktijk.nu)

Waar? Maliesingel 22 in Utrecht.
 Aan de bereikbare rand van de binnenstad.

Omissies bij Orde-gedenktekens voor omgekomen advocaten in WO II

Opdat men niet vergete...

Onvolledige gedenkplaten, foute vermeldingen, helemaal geen gedenkplaat omdat die te duur was of omdat die niet in een monument zou passen – bij het oprichten van gedenktekens voor omgekomen advocaten ging er veel mis. En veel klopt er nog altijd niet. Rechtshistoricus Joggli Meihuizen zocht het uit, nu 4 mei weer nadert.

Het gedenkteken in de Praktizijns-Sociëteit in Amsterdam

Joggli Meihuizen
rechtshistoricus te Amsterdam

Het was een oude en goede gewoonte dat de voorzitter van de Nederlandsche Advocaten-Vereeniging (NAV) in de jaarvergadering de NAV-leden die in het afgelopen tijdvak waren heengegaan persoonlijk herdacht, ieder afzon-

derlijk. Dat was mogelijk omdat hun aantal klein was en men met zekerheid wist wie waren gestorven. Zo lag de zaak kort na de Tweede Wereldoorlog niet. Op 15 december 1945 vond in het gebouw Bellevue in Amsterdam de jaarlijkse algemene vergadering plaats. In zijn openingsrede keek voorzitter mr. A. F. Visser van IJzendoorn terug op de oorlogsjaren. Met gebogen hoofd stelde hij vast dat veel collega-advocaten waren omgekomen. Slechts weinigen van hen waren op het slagveld gevallen.

Om precies te zijn: twee van de in totaal ongeveer 1900 advocaten waren gesneuveld in de meidagen van 1940. Het waren A. L. F. J. de Vries uit Amsterdam en C. J. Daniëls uit Maastricht, wier namen overigens niet door de voorzitter werden genoemd.² Het overgrote deel van de in de oorlog omgekomen advocaten betrof Joden en verzetsstrijders die in een concentratiekamp of door het vuurpe-

¹ Met dank aan Hubert Berkhout (NIOD), Paul Rodenburg (Praktizijns-Sociëteit), Raymund Schütz (Rode Kruis) en Maura van Strien (Haagse Orde van Advocaten).

² Joggli Meihuizen, *Smalle marges. De Nederlandse advocatuur in de Tweede Wereldoorlog*, Amsterdam, 2010, p. 42.

loten waren vermoord, aldus Visser van IJzendoorn:³ ‘Hen met name noemen durf ik niet, want ik wil niet het verwijt riskeeren, dat ik één van dezen, die met eere moeten worden genoemd, zou hebben overgeslagen; en nog minder wil ik het gevaar loopen, dat ik iemand hier als overleden zou noemen, waarvan later zou blijken, dat zijn heengaan nog niet met volledige zekerheid vaststaat.’⁴

Dit bleken geen loze woorden. In de zomer van 1945 bracht de Rotterdamse advocaat M.J. Pool de secretaris van de Raad van Toezicht van de Orde van Advocaten in de Maasstad, mr. G. de Grooth, op de hoogte van het volgende. Hij had gesproken met de echtgenote van de Rotterdamse Joodse advocaat Mark Louis van den Berg, die was gedeporteerd naar een concentratiekamp. De echtgenote deelde mee dat ze een brief had ontvangen van De Grooth. Het ging over de betaling van de contributie voor de Rotterdamse Orde. Gezien het feit dat haar man nog steeds niet terug was en wel viel te vrezen dat hij niet terug zou komen, was het voor haar ‘niet zo prettig’ voor hem bestemde correspondentie te ontvangen. Eind 1945 kwam vast te staan dat Mark van den Berg op 5 januari van dat jaar op vijfendertigjarige leeftijd in het concentratiekamp Dachau aan ontberingen was bezweken.⁵

In de notulen van de Jonge Balie in Amsterdam werd in het najaar van 1945 stilgestaan bij het feit dat enkele leden ‘waarschijnlijk nimmer meer in ons midden zullen terugkeren’.⁶ Van de zeven met name genoemde Joodse leden, blijken drie achteraf de oorlog te hebben

‘Ik wil niet het verwijt riskeeren, dat ik één van dezen, die met eere moeten worden genoemd, zou hebben overgeslagen’

overleefd: B.T.A.N. Davidson, J. Moscow en K.F. Mannheimer.

Praktisch en financieel

Deze voorbeelden illustreren dat er veel onzekerheid bestond over wie de oorlog hadden overleefd.⁷ Daarom was het vervaardigen van een gedenkplaat met de namen van ten gevolge van de oorlogsomstandigheden overledenen destijds een hachelijke exercitie.⁸ Bij het ontwerpen van de eerste platen werd dan ook rekening gehouden met de mogelijkheid dat aanvullingen noodzakelijk zouden blijken. Desondanks bleek de gedenksteen die in mei 1948 in het Gymnasium Haganum werd onthuld uiteindelijk zo onvolledig dat in 1997 een tweede steen werd aangebracht met tien ontbrekende namen. In totaal waren 92 (oud-)leraren en (oud-)leerlingen van deze Haagse school omgekomen – onder hen bevonden zich overigens maar liefst tien advocaten.⁹ Ook de beide in 1948 onthulde ge-

denkplaquettes in de hal van het Academiegebouw van de Rijksuniversiteit Groningen bleken al spoedig niet de namen van alle oorlogsslachtoffers te bevatten. In 1953 en 1965 werden daarom enkele namen toegevoegd. Toch zijn de platen nog altijd niet volledig.¹⁰

In 1948 werden ook twee gedenkstenen onthuld in het Paleis van Justitie aan de Amsterdamse Prinsengracht. De ene was gewijd aan de leden van de rechterlijke macht die tijdens de bezetting als slachtoffers van het Duitse geweld waren gevallen, en de andere aan de leden van de balie die gedurende de oorlog waren omgekomen. Op laatstbedoelde gedenksteen zouden de namen van alle gestorven advocaten worden gebeiteld. Tegen de verwezenlijking daarvan rezen echter ‘onoverkomelijke bezwaren’. Men achtte het qua compositie minder gewenst dat beide gedenkplaten opvallend van elkaar zouden verschillen. Dat zou het geval zijn, omdat op de plaat voor de magistratuur slechts negen namen en op die voor advocaten meer dan zeventig namen zouden voorkomen.¹¹ Daarom werd besloten geen namen te noemen en te volstaan met de volgende tekst:

MDCCCCXXX-MDCCCCXXXV

TER NAGEDACHTENIS AAN DE MEER DAN ZEVENTIG LEDEN VAN DE ORDE VAN ADVOCATEN BIJ HET GERECHTSHOF TE AMSTERDAM, DIE DOOR 'S VIJANDS TOEDOEN AAN DE BALIE EN AAN HUNNEN ARBEID ZIJN ONTVALLEN

Er lagen ook redenen van financiële en praktische aard aan dit besluit ten grondslag. De kosten van de gedenkplaten

3 In totaal kwamen 137 advocaten, onder wie 108 Joodse, om ten gevolge van de Tweede Wereldoorlog. Zie voor hun namen: Meihuizen, *Smalle marges*, pp. 424-429. Tijdens dit onderzoek zijn de ontbrekende gegevens over twaalf omgekomen advocaten aangetroffen in het archief van het Rode Kruis in Den Haag: zie de kaders aan het eind van dit artikel.

4 *Advocatenblad*, 15 januari 1946, pp. 17-18.

5 Brief van mr. M.J. Pool aan mr. G. de Grooth, 01.08.1945, Gemeentearchief Rotterdam (GAR), 575, 346; brief van de griffier van de Rechtbank te Rotterdam aan mr. J. Drost, 05.01.1946, GAR, 575, p. 347; zie in dit verband *Nederlandsch Juristenblad*, 08.06.1946, p. 377.

6 *Mobile officium. Een geschiedenis van de Jonge Balie te Amsterdam. Lustrumboek van de Jonge Balie Amsterdam 1939-1999*, Amsterdam, 1999, pp. 39-40.

7 De advocatuur werd ook vaak door nabestaanden ingeschakeld om de rechtbank het overlijden van vermisten te laten vaststellen. Dat veranderde op 2 juni 1949 toen de speciale wet ‘Voorzieningen betreffende het opmaken van akten van vermisten’ (*Staatsblad* I 375) van kracht werd, waardoor het ministerie van Justitie op grond van gegevens van het Rode Kruis de (vermoedelijke) plaats en datum van overlijden van de vele vermisten officieel kon vaststellen. Zie Raymund Schütz, *Vermoedelijk op transport*, masterscriptie Archiefwetenschappen, Universiteit Leiden, november 2010, pp. 95-96.

8 Zie over de moeilijkheden bij het opstellen van de Erelijst van Gevallenen 1940-1945 (die pas in 1960 gereed kwam): Jaap Cohen, *Het bewaren van de oorlog. De roerige beginperiode van het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie 1945-1960*, Amsterdam, 2007, pp. 33-34.

9 Dat zijn: E. Belinfante, W. van den Berg, E.O. Goldstein, J.L. Hamming, E.A. Kan, M. Mendels, H.A. Polak, L.G. van Praag, E.L. Visser en M. Wolff. Zie

in dit verband Hans Beijer e.a., *Helden, Slachtoffers, Heldhaftige Slachtoffers*, Den Haag, z.j. [1997]; *Socialiter. Vrienden van het Gymnasium Haganum*, nr. 3, winter 1999-2000, pp. 6-13. Een andere plaquette waarop relatief veel advocaten voorkomen is die in het hoofgebouw van de Vrije Universiteit in Amsterdam. Het gaat hier om: C. Abraham, D.N. Breukelaar, C. Chardon, G. Ruys en G.M. Visser. Zie Gjalts Zondergeld, *Geen duimbreed?! De Vrije Universiteit tijdens de Duitse bezetting*, Zoetermeer, 2002, p. 252.

10 Op de plaquette met oud-studenten staan de namen van drie advocaten: J.F.S. Domela Nieuwenhuis Nyegaard, E. Frank en G.W. Kleine. Zie Klaas van Berkel, *Academische illusies. De Groningse universiteit in een tijd van crisis, bezetting en herstel, 1930-1950*, Amsterdam, 2005, pp. 533-535.

11 *Mededelingenblad van de Amsterdamse Balie*, april 1948, p. 7.

(3.100 gulden) zouden worden gedeeld door de Amsterdamse Orde van Advocaten en de rechterlijke macht.¹² Waren alle namen van de omgekomen advocaten aangebracht, dan was de plaat van de balie veel duurder geworden dan die van de rechterlijke macht, terwijl de laatste wel de helft van de kosten moest betalen. Dat vond men kennelijk iets te veel van het goede. Bovendien, men omzeilde op deze manier de moeilijkheid wie er precies 'door 's vijands toedoen' was overleden.¹³

Tien jaar na afloop van de oorlog vond de Amsterdamse Raad van Toezicht het toch passend alsnog een lijst samen te stellen met de namen van de omgekomen confrères, waarbij naar eigen zeggen de grootst mogelijke zorgvuldigheid in acht was genomen. In opdracht van de Raad werd een gekalligrafeerde lijst vervaardigd door de kunstenaar Erna van Osselen.¹⁴ De kosten van de lijst (600 gulden) zouden worden gedragen door de Raad en de Praktizijns-Sociëteit, ieder voor de helft.¹⁵ Enige discussie ontstond nog omtrent de vraag in welke gevallen iemand werkelijk door toedoen van de vijand was omgekomen.¹⁶ Was daarvan sprake in geval van zelfdoding in de meidagen van 1940? Men meende blijkbaar van wel, want de Joodse advocaten M.I. Mesritz en I.G. Stibbe staan op de lijst en zij maakten toen een einde aan hun leven. Een ander punt was hoe te handelen ten aanzien van advocaten die na de Duitse inval, maar nog voor hun noodlottige gevangenneming of deportatie uit de advocatuur waren gestapt.

12 P.C. Kop, *Slachtoffers van het Duitse geweld. De gedenkplaten in het Paleis van Justitie*, Amsterdam, 1995, pp. 8-9.

13 Bij de onthulling van de gedenkplaten op 28 december 1948 zei de Amsterdamse deken mr. Th.J.P. Masthoff dat het helaas niet mogelijk was de omgekomen advocaten 'hier nominatim' te herdenken. Kop, *Slachtoffers van het Duitse geweld*, pp. 24-25, noot 23.

14 Ernestine Pauline 'Erna' van Osselen (1903-1989) was ook de ontwerpster van de gedenkstenen in het Amsterdamse Paleis van Justitie.

15 De Praktizijns-Sociëteit (PS) is sinds 1837 de vereniging voor de Amsterdamse advocaat. Het lidmaatschap staat open voor advocaten die beëdigd zijn in het arrondissement Amsterdam. De Sociëteit exploiteert een juridische bibliotheek, de toga- en de advocatenkamer.

16 Notulen ledenvergadering Praktizijns-Sociëteit, 28.11.1955, archief PS.

Met alle namen van omgekomen advocaten zou de plaat veel duurder worden dan die van de rechterlijke macht

Men stelde zich ruimhartig op, want bijvoorbeeld Anna Leydensdorff-de Leeuw komt op de lijst voor en zij was al op 31 mei 1940 geschrapt als advocaat en procureur, voor zij op 16 december 1943 in Westerbork overleed.¹⁷

Op 30 januari 1956 droeg de kersverse deken mr. H.G. Stibbe de op perkament gekalligrafeerde namenlijst over aan de voorzitter van de Praktizijns-Sociëteit, mr. F.W.C.H. Oldewelt. Hiermee was deze lijst 'voor altijd' aan de zorgen van het bestuur van de Sociëteit toevertrouwd.¹⁸ De oorkonde kreeg een plaats in de grote zaal van de Sociëteit in het Paleis van Justitie. De tekst boven de 72 namen was ontleend aan die op de gedenksteen uit 1948, en luidt:

‘TER NAGEDACHTENIS AAN DE LEDEN VAN DE ORDE VAN ADVOCATEN TE AMSTERDAM, DIE TIJDENS DE OORLOG 1940-1945 DOOR 'S VIJANDS TOEDOEN AAN HET VADERLAND EN AAN DE BALIE ZIJN ONTVALLLEN.’¹⁹

Nader beschouwd blijkt ook deze gedenkplaat onvolledig te zijn. De Joodse

17 Zij was de echtgenote van de violist Herman Leydensdorff.

18 *Mededelingenblad van de Amsterdamse Balie*, maart 1956, p. 17; december 1956, p. 71.

19 Ter gelegenheid van het feit dat de oorlog twintig jaar geleden beëindigd was, herdacht deken mr. J. Jolles de omgekomen leden van de Amsterdamse balie door hun namen zoals vermeld op de plaquette op nemen in zijn *Jaarverslag 1964-1965*, zie *Mededelingenblad van de Amsterdamse Balie*, december 1965, pp. 2-3. Daarbij werd de naam van de Joodse advocaat A. Prins ten onrechte niet vermeld. Zie in dit verband ook *Jaarverslag 1969-1970* van deken jhr. mr. P.R. Beelaerts van Blokland, *Mededelingenblad van de Amsterdamse Balie*, maart 1971, pp. 1 en 10.

Arthur Meerwaldt in 1941 (collectie Alice Barendregt-van Asperen, Heemstede)

advocaten S. Bromberg en A. de Leeuw alsmede de advocaat en verzetsman A. Meerwaldt ontbreken.²⁰

Spoor bijster

De Amsterdammer Samuel 'Sal' Bromberg (geboren 1891), die sinds 1919 praktijk in zijn geboortestad hield, woonde in Aerdenhout. Door de oorlogsomstandigheden werd hij als Jood gedwongen te verhuizen naar de Botticellistraat 5 in Amsterdam-Zuid. Daar was het huis van zijn jongere broer, de bekende binnenhuisarchitect Paul Bromberg (1893-1949). Die was op 30 april 1940 (een week voor de Duitse inval) op zakenreis naar de Verenigde Staten vertrokken. Samuel Bromberg ontsnapte niet aan de naziterreur. Hij werd via Westerbork op 19 oktober 1943 gedeporteerd naar Auschwitz, waar hij drie dagen later werd vermoord.²¹

20 De gekalligrafeerde lijst die sinds 1990 in de advocatenkamer in de rechtbank aan de Parnassusweg hangt, heeft nog meer gebreken. Afgezien van het feit dat bij sommigen de initialen niet kloppen, zijn twee namen zodanig verkeerd weergegeven, dat het storend is. Zo is A. Grünebaum verhaspelt tot Grünebraum, en voornoemde Leydensdorff tot Leydesdorff.

21 E-mail van mevrouw A. Bromberg aan de auteur, 06-04-2011.

Abraham de Leeuw (collectie Yad Vashem, Jeruzalem)

De in Den Haag in 1899 geboren Abraham de Leeuw was sinds 1923 advocaat en procureur in Amsterdam en hield ten laatste kantoor aan huis aan de Prinsengracht 482. Op 7 november 1942 werd hij gearresteerd door twee rechercheurs van het Bureau Joodse Zaken, omdat hij

Was iemand door toedoen van de vijand omgekomen in geval van zelfdoding in de meidagen van 1940?

gouden sieraden, zilveren voorwerpen en een hoeveelheid bloedkoraal had ondergebracht bij zijn 'arische' buurman. De goederen werden in beslag genomen en De Leeuw werd op 12 november aan de *Sicherheitsdienst* overgeleverd. Op 10 december werd hij naar Westerbork gezonden. Twee dagen later volgde zijn deportatie naar Auschwitz, waar hij vrijwel meteen (op 15 december) werd vergast. Zijn vrouw en twee kinderen overleefden de oorlog.²²

Arthur 'Boems' Meerwaldt (Amsterdam, 1918) werd op 5 mei 1943 advocaat;

hij had toen al een verzetsverleden. Hij was als Amsterdams rechtenstudent (hij was lid van het dispuut Hebe) in 1942 een van de oprichters van de Raad van Negen, die het landelijke studentenverzet coördineerde en waarin hij de hoofdstad vertegenwoordigde. Hij publiceerde in tal van verzetsbladen waaronder *Het Parool*, waarvan hij hoofdverspreider werd in Amsterdam. Na zijn studie werd hij waarnemend griffier bij de Amsterdamse rechtbank en vestigde hij zich als advocaat met kantoor in het ouderlijk huis aan de Verdijkstraat 1 in Amsterdam-Zuid. Op 21 januari 1944 vond een razzia plaats waarbij *Het Parool*-medewerkers werden gearresteerd, onder wie Meerwaldt. Er volgde in de zomer van dat jaar een proces voor het *Obergericht* in Utrecht. Meerwaldt werd veroordeeld tot vijftien jaar tuchthuis (nadat de doodstraf was geëist). Uiteindelijk kwam hij terecht in het werkkamp Eschershausen bij Holzminden in Nedersaksen. Daar was het werk in de steengroeve zwaar. Meerwaldt kreeg longontsteking en stierf op 8 januari 1945. Hij werd slechts 26 jaar.²³

22 NIOD, Stichting Sieraden-Comité, 197 j, HF 20; www.joodsmonument.nl: Digitaal Monument Joodse Gemeenschap.

23 Madelon de Keizer, *Het Parool 1940-1945. Verzetsblad in oorlogstijd*, Amsterdam, 1991, pp. 358-368; Peter Jan Knechtmans, *Een kwetsbaar centrum van de geest. De Universiteit van Amsterdam tussen 1935 en 1950*, Amsterdam, 1998, pp. 159-161, 167 en

Andere gedenkplaten

Behalve in Amsterdam kwamen er ook gedenkplaten voor omgekomen advocaten in Almelo, Arnhem, Groningen, Rotterdam en Utrecht.¹ Daarover zijn zo goed als geen documenten te vinden. Navraag leert dat de gedenkplaten in Almelo en Groningen van brons zijn en omstreeks 1948 zijn vervaardigd.² Ook

de plaquette in Arnhem is van brons; deze werd geplaatst in 1964 ter gelegenheid van de ingebruikname van het nieuwe Paleis van Justitie.³ In Utrecht oordeelde de plaatselijke Raad van Toezicht in diezelfde periode dat het nodig was dat de aan de balie gevallen confrères op een waardige wijze werden herdacht in het vernieuwde gerechtsgebouw. Hiervoor was een koperen plaat in de advocatenkamer aangebracht.⁴ Voorts besloot de Rotterdamse

Raad van Toezicht op instigatie van mr. G.C.A. Oskam in januari 1950 een gekalligrafeerde lijst te doen vervaardigen van advocaten die in de oorlog waren omgekomen.⁵ Eind 1950 was de lijst (die 175 gulden kostte) gereed. Besloten werd dat deken mr. W.M.E. van Rossem tijdens zijn mededelingen op de vergadering van de Orde van Advocaten de lijst zou vertonen, zonder dat een bepaald plechtige onthulling bedoeld was.⁶

1 Foto's van omgekomen advocaten hangen in de advocatenkamers te Alkmaar, Amsterdam, Assen, Den Bosch en Maastricht. In Amsterdam maken slechts twee van de 75 omgekomen advocaten deel uit van een portretgalerij, die volkomen willekeurig is samengesteld. Geen enkel herinneringsteken is er in Haarlem en Middelburg, terwijl er wel leden van die orden zijn omgekomen.
2 Op de plaat in Almelo staan: G.D.B. ter Braake, J. Gelderman, N.A. Muller, J. Sanders, H.W.L. Vrind en M. Wolff. Zie Meihuizen, *Smalle marges*, p. 423. Op de plaquette in Groningen staan M.J. Polak, A.B. Rood, D.N. Breukelaar, J.F.S. Domela Nieuwenhuis [Nyegaard], C.H. Weyl, F.L. Polak en

E. Frank. Zie in dit verband *Nieuwsbrief Recht-bank Groningen*, nr. 13, 26.08.2008.
3 Op de gedenkplaat in Arnhem staan drie justitiële functionarissen en één advocaat, L.H. van Essen.
4 Op de plaquette in Utrecht worden niet slechts degenen herdacht die 'aan de balie ontvielen 1940-1945', maar ook daarna 'overzee': H.G.V. Hijmans, J. de Graaf, P.F.W. baron van Till en J.R. Simonis. De laatste overleed op 7 januari 1949 op Java ten gevolge van de gevechtshandelingen in Nederlands-Indië. Jaarverslag van de deken over de periode 01.10.1964-01.10.1965, archief Ova

Utrecht; W.M.J. Bekkers en G.M.F. Sniijders (red.), *Recht te Utrecht*, Utrecht, 1994, p. 52.
5 Oskam (1880-1952) zat tijdens de bezetting gevangen in kamp Amersfoort en gijzelaarskamp Sint-Michiëlsgestel.
6 Op de lijst staan de namen van M.L. van den Berg, I. Cohen, T.A.M. Couwenberg, W.[J.] van Gelder, A. Hijman, I. Labzowski, H.H. Tels, O. Verdoorn, J. Winkel en A. Wolfsbergen. Notulen Ova Rotterdam, 20.01.1950; notulen Ova Rotterdam, 1950-1951, pp. 32, 36 en 42.

Is er een verklaring voor dat Bromberg, De Leeuw en Meerwaldt ontbreken op de gekalligrafeerde lijst? Het zou kunnen dat men bij de naam De Leeuw het spoor bijster is geraakt. Behalve A. de Leeuw kwamen namelijk ook de (eveneens Joodse) advocaten A.S. en S.B. de Leeuw om (die beiden wel zijn vermeld). En wat Meerwaldt betreft: hij was niet slechts advocaat, maar ook waarnemend griffier bij de rechtbank. In die hoedanigheid is zijn naam gebeiteld in de gedenkplaat van de rechterlijke macht in het Paleis van Justitie.²⁴ Wellicht is men daardoor op het verkeerde been gezet en heeft men destijds zijn andere baan over het hoofd gezien, of wellicht heeft men er voor gekozen zijn naam slechts één keer te vermelden. Hoe dan ook, Meerwaldts overlijden was op een relatief vroeg moment al wereldkundig gemaakt, namelijk op 9 juni 1945 op de voorpagina van *Het Parool*. Ten slotte lijkt louter slordigheid de oorzaak dat Bromberg niet is vermeld op de lijst. Het feit dat hij ten tijde van zijn deportatie geen advocaat meer was, kan, zoals we zagen, hiervoor niet de reden zijn geweest.²⁵

Geen gedenkteken in Den Haag

Dat er gedenktekens kwamen, was geheel naar wens van de regering. Die riep in 1946 op door 'het aanbrengen van eenvoudige plaquettes of herdenkingsstenen' de herinnering aan oorlogsslachtoffers levend te houden.²⁶ Niet verwonderlijk is dat aan deze oproep vooral gevolg werd gegeven in die plaatsen waar de meeste (Joodse) slachtoffers waren gevallen. Wel verwonderlijk is dat in Den Haag geen gedenkteken werd opgericht, terwijl daar na Amsterdam verreweg het grootste aantal advocaten was omgekomen. Op 12 februari 1946 nam de

In Den Haag werd geen gedenkteken opgericht, terwijl daar na Amsterdam het grootste aantal advocaten was omgekomen

Haagse advocaat mr. F.M. Westerouen van Meeteren wel het initiatief voor een gedenkplaat of gedenkraam voor de tijdens de oorlog 'gevallen confrères'.²⁷ Na enige discussie werd gekozen voor een gebrandschilderd raam 'alleen voor de Haagse en niet voor alle Nederlandse advocaten'.²⁸ Het raam zou worden aangebracht in de advocatenkamer die zich bevond in het (oude) gebouw van de Hoge Raad der Nederlanden aan het Plein in Den Haag.

De opdracht werd verstrekt aan de CV (commanditaire vennootschap) Atelier Bogtman in Haarlem die was gespecialiseerd in gebrandschilderde glas-inloodramen. Op 12 maart 1946 verscheen glazenier Willem Bogtman (1882-1955) in de vergadering van de Haagse Raad van Toezicht en Discipline. Hij zei dat de kosten tussen de 800 en 1.000 gulden zouden bedragen, waarop de Haagse Raad liet weten niet meer dan 600 gulden eraan te willen besteden.²⁹ De Raad kon zich eind 1946 met het uiteindelijke ontwerp verenigen, met dien verstande dat niet van 'bezetting' maar van 'vijandelijke bezetting' moest worden gesproken en in het

ontwerp de jaartallen 1940-1945 dienden te worden aangebracht. Overeenstemming werd bereikt over de kosten van 750 gulden.³⁰ Aan de firma Bogtman zou evenwel nog geen opdracht voor het uitvoeren worden verstrekt zolang de president van de Hoge Raad, mr. J. Donner, niet definitief zou hebben bericht dat tegen het aanbrengen van bedoeld raam geen bezwaren bestonden.³¹

Er bestonden bij de Rijksgebouwendienst 'ernstige bezwaren' tegen het door de Raad van Toezicht goedgekeurde ontwerp.³² Die werden helaas in 's Raads notulen niet nader gespecificeerd. In de Raad werd in juni 1947 besproken of het zin had het raam alsnog te laten vervaardigen. Besloten werd daarvan af te zien en Bogtman te verzoeken een rekening in te dienen.³³

De Haagse deken mr. A.E.J. Nysingh zorgde vervolgens voor enige verwarving toen hij na een halfjaar – in december 1947 – de Raad van Toezicht berichtte dat hij van Donner had gehoord dat de Rijksgebouwendienst (op verzoek van Donner zelf) zijn bezwaren tegen het ontwerp voor een gebrandschilderd raam had laten vallen. De Raad zag echter geen aanleiding terug te komen op zijn eerder genomen besluit om van het aanbrengen van een raam af te zien.³⁴ Hiermee leek het plan definitief van de baan. Jhr. mr. H. de Ranitz van de Haagse Raad van Toezicht had echter moeite met het afblazen van het project.³⁵ Hij gooide het enige tijd later over een andere boeg. In samenspraak met de president van de rechtbank, mr. A.N. Kuhn, lanceerde hij medio 1950 het plan voor een gedenkplaat in het nieuw te bouwen Paleis van Justitie.³⁶ De Raad van Toezicht besprak of de namen van omgekomen advocaten vermeld moesten worden en of men zou wachten

225; Jan Willem Ebginge e.a., *Wij Amsterdamsche Studiosi. 150 jaar ASC/AVSV*, Amsterdam, 2002, pp. 85 en 88; Betty Meerwaldt, 'Een oude Paroolheld', in: *Het Parool*, 25.07.2009.

24 Nadien heeft de gemeente Amsterdam Meerwaldt geëerd door een pad in Geuzenveld/Slotermeer (het huidige stadsdeel Nieuw-West) naar hem te vernoemen.

25 Bromberg was op 9 oktober 1942 'afgevoerd' van het tableau op requisitoir van de procureur-generaal te Amsterdam wegens het niet viseren van de acte van beëdiging.

26 Kop, *Slachtoffers van het Duitse geweld*, p. 8.

27 Westerouen van Meeteren (1896-1975), van 1920 tot 1951 advocaat en procureur in de hofstad, deed zijn voorstel als lid van de Raad van Toezicht. Tijdens de bezetting zat hij gevangen in het gijzelaarskamp Sint-Michiëlsgestel. Na de oorlog was hij van 1947 tot 1952 rechtsgeleerd raadsheer in de Bijzondere Raad van Cassatie (het hoogste rechtscollege van de Bijzondere Rechtspleging). Van 1951 tot 1966 was hij raadsheer in de Hoge Raad der Nederlanden. P.J. van Koppen en J. ten Kate, *De Hoge Raad in persoon. Benoemingen in de Hoge Raad der Nederlanden 1838-2002*, Deventer, 2003, p. 144.

28 Notulen OVA Den Haag, 19.02.1946, archief OVA Den Haag.

29 Notulen OVA Den Haag, 05.03.1946; 12.03.1946; 19.03.1946.

30 Notulen OVA Den Haag, 21.12.1946.

31 Notulen OVA Den Haag, 13.01.1947.

32 Notulen OVA Den Haag, 10.02.1947.

33 Notulen OVA Den Haag, 02.06.1947.

34 Notulen OVA Den Haag, 01.12.1947.

35 Herman de Ranitz (1899-1981) was destijds een belangrijke speler in de Nederlandse advocatuur. Hij leidde van 1941 tot 1958 het Bureau van de NAV/NOVA en was daarnaast jarenlang secretaris en lid van de Haagse Orde. Laatstelijk was hij vice-president van het Gerechtshof Den Haag.

36 Het oude gebouw was bij het bombardement op het Bezuidenhout in maart 1945 verwoest.

op het nieuwe gebouw of meteen al een voorlopige plaat zou aanbrengen in de advocatenkamer.

De vraag wie als slachtoffer van oorlog en bezetting moest worden aangemerkt, bleek in sommige gevallen moeilijk te beantwoorden. Besloten werd op de gedenkplaat geen namen te vermelden. In verband hiermee werd voorts het besluit genomen af te zien van het aanbrengen van een voorlopige plaat. De definitieve plaat zou te zijner tijd in het nieuwe rechtsgebouw worden geplaatst.³⁷

Toen dat gerechtsgebouw een kwart eeuw later – in 1974 – gereed kwam, was de gedenkplaat al lang in de vergetelheid geraakt. Het gevolg is dat Den Haag nog steeds geen gedenkteken heeft, terwijl de stad zich graag presenteert als de internationale stad van Vrede en Recht.

Het zou de residentie sieren als er voor de 23 leden van de Haagse balie die ten gevolge van de Duitse bezetting het leven lieten, alsnog een plaquette of raam komt waarop zij worden herdacht. Verheugend is te vernemen dat de Haagse deken mr. Ernst A. van Win onlangs een commissie heeft benoemd die zich hiervoor zal inzetten.³⁸

³⁷ Notulen OVA Den Haag, 08.05.1950; 19.06.1950.

³⁸ De commissie staat onder leiding van de Haagse oud-deken mr. Wybe Taekema.

Nieuwe gegevens omgekomen advocaten

Sinds de publicatie van *Smalle marges. De Nederlandse advocatuur in de Tweede Wereldoorlog*, in september 2010, zijn er weer nieuwe gegevens boven tafel gekomen over omgekomen Joodse en omgekomen verzetsadvocaten. Vandaar de volgende twee aanvullingen.

Omgekomen Joodse Nederlandse advocaten

(vgl. *Smalle marges*, pp. 424-426)

Achternaam	Voorna(a)m(en)	Geboorte		Sterf		Advocaat & Procureur
		Plaats	Datum	Plaats	Datum	
Boasson	Hein	Amsterdam	25.01.1908	Auschwitz	31.12.1944	Amsterdam
Bromberg	Samuel	Amsterdam	22.04.1891	Auschwitz	22.10.1943	Amsterdam
Goudeket	Isaac	Amsterdam	19.05.1882	Sobibor	09.04.1943	Amsterdam
Hertzberger	Emanuel	Woensel	19.08.1905	Sobibor	23.07.1943	Amsterdam
Leydensdorff-de Leeuw	Anna	Amsterdam	30.11.1889	Westerbork	16.12.1943	Amsterdam
Stibbe	Isaac George	Amsterdam	11.01.1880	Bloemen- daal	16.05.1940	Amsterdam
Vries, de	Jozef	Hengelo (Ov.)	11.10.1891	Auschwitz	27.08.1943	Amsterdam

Voor het vaderland gevallen Nederlandse advocaten

(vgl. *Smalle marges*, pp. 427-428)

Achternaam	Voorna(a)m(en)	Geboorte		Sterf		Advocaat & Procureur
		Plaats	Datum	Plaats	Datum	
Alexander	Louis	Neurenberg (D.)	11.05.1910	Ludwigsdorf (Pol.)	11.03.1945	Amsterdam
Brikkenaar van Dijk	Antonius Leonardus Franciscus	Leiden	17.02.1893	Neuen- gamme	07.12.1944	Amsterdam
Ruys	Gerrit	Amsterdam	02.07.1888	nabij Neuen- gamme	05.04.1945	Amsterdam
Visser	Gerrit Marten	Zierikzee	03.04.1917	nabij Sliedrecht	10.02.1945	Amsterdam
Wijtenhorst	Willem Jacob	Den Bosch	01.02.1904	Velp	15.04.1945	Amsterdam

(advertenties)

Te huur
in Amsterdam, nabij Zuidas,
80 m² kantoorruimte
Geheel ingericht als klein advocatenkantoor.
Goed bereikbaar, vrij parkeren.

Inlichtingen: 020-6423517 of 06 53702391

BENDERS
ADVOCATEN

is per direct op zoek naar een

gevorderde stagiaire / beginnend advocaat-medewerker (v/m)

met aantoonbare belangstelling en ervaring op het gebied van het arbeidsrecht en het brede civiele recht. Van onze toekomstige teamgenoot wordt verder verwacht dat hij of zij een gedreven instelling heeft, creatief en flexibel is en beschikt over een positieve houding en een stevige persoonlijkheid. Naast het samenwerken met uw collega's, bent u in staat zelfstandig een praktijk te voeren. Voor informatie over ons

kantoor en deze vacature verwijzen we u graag naar onze website www.bendersadvocaten.nl.

Uw motivatie met cv kunt u richten aan:

Benders Advocaten
T.a.v. mevrouw L. Faouzi
Engelandlaan 328
2711 DZ Zoetermeer
079-3510234
lfauzi@bendersadvocaten.nl

Kroniek Aansprakelijk- heidsrecht

kroniek
2010

Inhoud

Verjaring » Causaal verband » Eigen schuld » Hoofdelijke aansprakelijkheid » Protestplicht » Onrechtmatige daad » Profiteren van wanprestatie » Toerekenbare schijn van volmachtverlening » Niet-ondergeschikten » Verhuurder » Arts » Belastingadviseur » Notaris » Vermogensbeheerder » Opstal » Overheid » Werkgever » Bestuurder

In vervolg op de kroniek 2009 (*Advocatenblad* 2010-16) worden hier de belangrijkste uitspraken van de Hoge Raad in 2010 besproken. Met name op het gebied van verjaring was het een druk jaar.

Laure Couvret, Gert-Jan de Jager, Miranda Koevoets, Andre Reznitchenko
advocaten te Rotterdam¹

Verjaring

Wanneer vangt de verjaringstermijn van art. 3:310 BW aan? Bepalend is het moment van daadwerkelijke bekendheid met zowel de schade als de daarvoor aansprakelijke persoon. Het enkele vermoeden van schade volstaat niet; anderzijds behoeft de benadeelde ook niet bekend te zijn met de juridische beoordeling van de relevante feiten waaruit voor hem de schade voortvloeit.² Uit het arrest van de Hoge Raad van 9 april 2010³ volgt dat de verjaringstermijn voor een vordering tot schadevergoeding als gevolg van een (onrechtmatige) strafvervolgning aanvangt op de dag van de aanhouding van de benadeelde en niet op het moment van het onherroepelijk worden van het strafvonnis. De benadeelde wordt geacht zelf te kunnen beoordelen of de verdenking die tot de aanhouding leidde, terecht was.

Op 9 juli 2010⁴ oordeelde de HR, anders dan op 9 oktober 2009⁵, dat voor de aanvang van de verjaringstermijn een (onherroepelijk) vonnis niet kan worden afgewacht. Op advies van haar accountant heeft een bv haar enige aandeelhouder een aanzienlijke dividenduitkering verstrekt. Vier maanden later wordt de vennootschap failliet verklaard. Op het moment dat de curator de bestuurder

op grond van het dividendbesluit ex art. 2:248 BW in rechte betreft, neemt de verjaringstermijn ex art. 3:310 BW jegens de accountant een aanvang, omdat de bestuurder toen voldoende zekerheid had dat, in geval van een veroordeling, de accountant wegens foutieve advisering of onvoldoende voorlichting een beroepsfout had gemaakt en aansprakelijk was.

Bij lichamelijke klachten zonder duidelijke herkomst is van een daadwerkelijke bekendheid met de schade pas sprake wanneer de oorzaak van de klachten voldoende zeker is vastgesteld. In beginsel is dat het geval wanneer deze door deskundige artsen is gediagnosticeerd.⁶ De HR acht bij arrest van 9 oktober 2010⁷ het oordeel van het hof begrijpelijk dat de vanaf begin 2000 optredende klachten die uiteindelijk tot de arbeidsongeschiktheid van de benadeelde hebben ge-

leid, dezelfde aard en oorzaak hadden als de klachten in de periode 1992 tot 2000 en dat de benadeelde daarom al voor de aansprakelijkstelling eind 2000 in staat was een vordering tot schadevergoeding in te stellen.

Het hierna onder 'Causaal verband' behandelde arrest van 16 april 2010⁸ is belangrijk voor de vraag aan wie de stuitingshandeling moet worden gericht. In beginsel is dit de aansprakelijke partij. Onder omstandigheden kan dit anders zijn. Bepalend is of de eisende partij redelijkerwijs heeft mogen begrijpen dat de aansprakelijke partij de behandeling van de vordering overlaat aan bijvoorbeeld de aansprakelijkheidsverzekeraar en dat laatstgenoemde ook gemachtigd was om correspondentie betreffende de stuiting in ontvangst te nemen.

¹ Allen advocaat bij Kneppelhout & Korthals Advocaten N.V. te Rotterdam.

² HR 26 november 2004, *NJ* 2006, 115 m.nt. C.E. du Perron.

³ HR 9 april 2010, *NJ* 2010, 215, *RAV* 2010, 62 (Van Maanen c.s. Staat).

⁴ HR 9 juli 2010, *RAV* 2010, 90.

⁵ HR 9 oktober 2009, *RAV* 2010, 5, zie: 'Kroniek Aansprakelijkheidsrecht 2009', in: *Advocatenblad* 2010-16.

⁶ HR 24 januari 2003, *NJ* 2003, 300.

⁷ HR 9 oktober 2010, *JA* 2010, 134.

⁸ HR 16 april 2010, *NJ* 2010, 229, *RAV* 2010, 64, *JA* 2010, 87.

Ook als partijen in onderhandeling zijn, is voor stuiting van de verjaring een schriftelijke aanmaning of mededeling vereist als bedoeld in art. 3:317 BW.⁹ Denkbaar is dat de schuldenaar die toestemt in onderhandelingen zich over die periode naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid niet op verjaring kan beroepen. 's Hof's oordeel dat een beroep op art. 6:2 lid 2 BW slechts in uitzonderlijke omstandigheden gegrond kan worden geacht, waarvoor geldt dat genoegzame concrete feiten moeten zijn aangevoerd, is niet onbegrijpelijk, aldus de HR in zijn arrest van 9 april 2010.¹⁰

Het arrest van 17 december 2010¹¹ behandelt de vraag of iemand de eigendom van een strook grond door extinctieve verjaring ex art. 3:306 BW heeft verkregen. Door erkenning van de aanspraken op de strook grond is de lopende verjaring van de rechtsoverdracht tot beëindiging

van het bezit ex art. 3:318 BW gestuit. Het hof had ambtshalve in aanmerking moeten nemen dat na de stuiting van de verjaring ex art. 3:319 BW van rechtswege een nieuwe verjaringstermijn was gaan lopen. Het slagen van dit middel leidt echter niet tot cassatie omdat de erkenning verder tot gevolg heeft dat degene die erkende, niet (langer) als bezitter van de strook kan worden aangemerkt.

Niet alle stuitingshandelingen zijn zo duidelijk als in geval van erkenning. Zoals bepaald in het arrest van 14 februari 1997¹² dient een stuitingshandeling naar inhoud en strekking een voldoende duidelijke waarschuwing aan de schuldenaar te bevatten dat hij ook na het verstrijken van de verjaringstermijn er rekening mee moet houden dat hij de beschikking houdt over zijn gegevens en bewijsmateriaal, teneinde zich behoorlijk te kunnen verweren tegen een alsnog ingestelde vordering van de schuldeiser. Uit het arrest van de HR van 8 oktober

2010¹³ volgt dat het hof terecht heeft geoordeeld dat niet kon worden volstaan met een zeer algemene aanduiding van de vordering in een stuitingsexploot. Het is voor een voldoende duidelijke waarschuwing noodzakelijk dat voor de schuldenaar kenbaar is welke vordering bedoeld is en deze dient ook zodanig te worden omschreven. Dit arrest wordt tevens hierna onder 'Protestplicht' behandeld.

Ter afsluiting nog een uitstapje naar het strafrecht. Naar hedendaagse rechtsopvatting geldt in strafzaken als uitgangspunt dat verandering van wetgeving met betrekking tot verjaring direct van toepassing is, met dien verstande dat een reeds voltooide verjaring wordt geëerbiedigd. Dit geldt zowel bij een wijziging van de termijn van de vervolgingsverjaring¹⁴, als bij de executieverjaring¹⁵.

9 HR 1 februari 2002, NJ 2002, 195.

10 HR 9 april 2010, NJ 2010, 214.

11 HR 17 december 2010, RvdW 2011, 2.

12 HR 14 februari 1997, NJ 1997, 244.

13 HR 8 oktober 2010, NJ 2010, 545, RAV 2011, 3.

14 HR 16 februari 2010, RvdW 2010, 342, NJ 2010, 232 m.nt. M.J. Borgers.

15 HR 29 januari 2010, RvdW 2010, 212, NJ 2010, 231 m.nt. M.J. Borgers.

Causaal verband

De HR gaat bij zijn arrest van 16 april 2010 (zie ook hiervoor onder ‘Verjaring’) uit van het oordeel van het hof dat een mislukte vacuümcuretage te wijten is aan een medische fout. Het hof oordeelde daarbij dat bij het persoonlijke karakter van de beslissing om al dan niet abortus te plegen, nadat de vacuümcuretage bleek te zijn mislukt, niet past dat de beslissing van de vrouw om geen tweede abortus te ondergaan tot gevolg zou hebben dat zij haar aanspraak op schadevergoeding geheel of gedeeltelijk verliest. Het causaal verband zou wel kunnen worden verbroken indien de vrouw zich inmiddels had bedacht en wel een kind wenste, zoals door het ziekenhuis gesteld. Terecht overweegt het hof dat het aan het ziekenhuis is om een dergelijk feit te bewijzen.

Het arrest van 24 december 2010 wordt ook hierna onder ‘Vermogensbeheerder’ behandeld met betrekking tot de op een vermogensbeheerder rustende zorgplicht. Voorts is dit arrest van belang, gelet op het oordeel dat de in het arrest-Nefalit/Karamus⁶ geformuleerde rechtsregel over proportionele causaliteit, weliswaar met terughoudendheid, ook in andere gevallen kan worden toegepast. Met name kan daarvoor aanleiding zijn indien de aansprakelijkheid van de aangesproken partij op zichzelf vaststaat, een niet zeer kleine kans bestaat dat het *conditio-sine-qua-non*-verband tussen de geschonden norm en de geleden schade aanwezig is en de strekking van de geschonden norm als ook de aard van de normschending de toepassing van de genoemde regel rechtvaardigen. De rechter zal bij toepassing van de rechtsregel goed moeten motiveren waarom de strekking van de geschonden norm en de aard van de normschending, de aard van de schade daaronder begrepen, deze toepassing in het concrete geval rechtvaardigen. In casu heeft het hof miskend dat een noodzakelijke voorwaarde voor

de in art. 6:98 BW bedoelde toerekening is dat het *conditio-sine-qua-non*-verband vaststaat tussen de normschending van de vermogensbeheerder (niet deugdelijk waarschuwen) en de door de cliënt geleden schade (vermogensschade). Na vernietiging volgt verwijzing.

Eigen schuld

In het arrest van 11 juni 2010⁷ vernietigt de HR een arrest van het hof over schade als gevolg van een niet-verankerde damwand. Degene die een beroep op eigen schuld van zijn wederpartij doet (in casu de aannemer), draagt hiervan de bewijslast. De omstandigheid dat bepaalde feiten voor de vaststelling van de aansprakelijkheid van de aannemer niet zijn komen vast te staan, waarvan de bewijslast op de opdrachtgever van de aannemer rustte, kan niet meebrengen dat deze feiten ook als niet-vaststaand hebben te gelden bij de beoordeling van het beroep door de aannemer op eigen schuld van zijn opdrachtgever. Uitgaande van de omstandigheid dat de aannemer aansprakelijk is voor de schade en dat op hem een schadebeperkingsplicht rustte, kan de aannemer zich niet verweren met de stelling dat zijn vergoedingsplicht ex art. 6:101 BW dient te worden verminderd, omdat zijn opdrachtgever ook schadebeperkende maatregelen had kunnen nemen.

Hoofdelijke aansprakelijkheid

Twee jongens hebben op een bouwplaats brand gesticht met een door een onderaannemer achtergelaten brandbare vloeistof. CAR-verzekeraars hebben de schade vergoed en op één van de jongens regres gezocht. Nadat diens aansprakelijkheidsverzekeraar de schade aan CAR-verzekeraars heeft vergoed, spreekt de aansprakelijkheidsverzekeraar de onderaannemer

aan uit hoofde van onrechtmatige daad. In het arrest van 9 juli 2010⁸ overweegt de HR ten overvloede dat een hoofdelijk aansprakelijke schuldenaar wiens aansprakelijkheidsverzekeraar de schade heeft vergoed voor de toepassing van artt. 6:10 en 6:12 BW gelijk staat met een schuldenaar die de schade uit zijn eigen vermogen heeft vergoed. De verhaalsvordering van de aansprakelijkheidsverzekeraar op de onderaannemer moet worden aangemerkt als een ‘vordering tot schadevergoeding ter zake van door de verzekerde geleden schade’ als bedoeld in art. 7:962 BW. Een andersluidende opvatting zou onverenigbaar zijn met art. 6:197 lid 2 onder a BW en zou de mede-aansprakelijke schuldenaar (onderaannemer) laten profiteren van de door de jongen gesloten verzekering.

In het arrest van 8 januari 2010⁹ ging het om de hoofdelijke aansprakelijkheid van een niet-handelende echtgenoot voor de gemeenschapsschuld na ontbinding van de gemeenschap. Op de in art. 1:102 BW geregelde hoofdelijkheid is afdeling 6.1.2 BW van toepassing. Blijkens de parlementaire geschiedenis zijn de vorderingsrechten van de schuldeiser jegens de hoofdelijke schuldenaren zelfstandig, tenzij uit de wet het tegendeel voortvloeit. Deze zelfstandigheid leidt onder meer ertoe dat verjaring van het vorderingsrecht jegens de ene hoofdelijke schuldenaar geen verjaring van het vorderingsrecht jegens de andere hoofdelijke schuldenaar meebrengt.

Protestplicht

Bij arrest van 11 juni 2010¹⁰ oordeelt de HR dat de protestplicht van art. 6:89 BW gelet op art. 3:37 lid 1 BW vormvrij is, maar dat de schuldeiser, voor zover mogelijk, zijn wederpartij wel tevens dient te informeren over de gestelde aard of omvang van

16 HR 31 maart 2006, RvdW 2006, 238.

17 HR 11 juni 2010, NJ 2010, 333, RAV 2010, 80.

18 HR 9 juli 2010, RAV 2010, 86, JA 2010, 141 (RVS NV Scheldebouw BV).

19 HR 8 januari 2010, RvdW 2010, 126.

20 HR 11 juni 2010, NJ 2010, 331, RAV 2010, 82 (Kortenhorst/Van Lanschoot).

de tekortkoming. Art. 6:89 BW vereist niet mede dat de schuldeiser de relatie met zijn wederpartij verbreekt. Het hiervoor onder ‘Verjaring’ behandelde arrest van 8 oktober 2010 is ook van belang voor de vraag of ex art. 6:89 BW tijdig is geprotesteerd. Er dient acht te worden geslagen op alle relevante omstandigheden, waaronder het nadeel als gevolg van het verstrijken van de tijd totdat tegen de afwijking is geprotesteerd en in elk geval ook op de waarneembaarheid van de afwijking, de deskundigheid van partijen, de onderlinge verhouding van partijen, de aanwezige juridische kennis en de behoefte aan voorafgaand deskundig advies.

Het arrest van 19 november 2010²¹ ziet op de species protestplicht van art. 7:23 lid 1 BW. In 2002 waren in bedrijfsateliers verkakkingen en scheuren waarneembaar. De VvE heeft de projectontwikkelaar/verkoper hierover geïnformeerd. Deze mededeling kan worden aangemerkt als de in art. 7:23 lid 1 BW bedoelde kennisgeving van non-conformiteit.²² Vanaf dat moment diende de VvE er rekening mee te houden dat deze gebreken verband

hielden met eventuele non-conformiteit van de bedrijfsateliers. Door eerst in 2005 de projectontwikkelaar/verkoper hiervoor aansprakelijk te stellen, is de vordering ex art. 7:23 lid 2 BW met een verjaringstermijn van twee jaar verjaard.

Onrechtmatige daad

Terwijl iemand met zijn auto stilstond voor een rood verkeerslicht, werd hij van achteren aangereden. De verzekeraar van de dader heeft aansprakelijkheid erkend. De HR oordeelt op 11 juni 2010²³ dat bij een dergelijke onrechtmatige daad – schending van een verkeersnorm door de dader – de daaruit voortvloeiende inkomensschade van het slachtoffer moet worden toegerekend aan (de verzekeraar van) de dader. Het hof heeft terecht overwogen dat het voor diens rekening en risico kan komen indien het slachtoffer als gevolg van dat ongeval moeilijker werk kan vinden. ‘s Hof’s oordeel dat de vergoedingsplicht ‘op grond van de omstandigheden van het geval’ op een bepaalde datum eindigt zonder te motiveren welke omstandigheden dat zijn, kan niet in stand

blijven, waarna vernietiging en verwijzing volgen.

De uitlatingen van Maurice de Hond dat ‘de klusjesman’ de moord in de zogenoemde Deventer moordzaak zou hebben gepleegd, zijn in beide feitelijke instanties onrechtmatig geoordeeld. De vraag is hoe de grens moet worden bepaald tussen rechtmatige en onrechtmatige (openbare of openbaar gemaakte) uitlatingen via onder meer de pers en internet over vermoede misstanden in de samenleving, indien die uitlatingen voor derden schadelijk zijn. Het hof heeft bij de toepassing van de in aanmerking te nemen factoren geen blijk gegeven van miskennen van die maatstaf, voor zover dit kan worden beoordeeld in cassatie, aldus de HR op 1 oktober 2010.²⁴ Zo besteedde het hof onder meer aandacht aan de aard en ernst van geuite verdachtmakingen, de gevolgen daarvan voor de beschuldigten, de publieke bekendheid van De Hond, de wijze waarop de beschuldigingen zijn ingekleed en de mogelijkheden om de verdenkingen en daarmee de vermeende misstand op andere wijze (bij de bevoegde autoriteiten) aan de orde te stellen zonder daarbij in de publiciteit te hoeven treden en voorzienbare schade toe te brengen.

21 HR 19 november 2010, RAV 2011, 14 (NieuweDam/ Pereboomsloot tegen VvE Nieuwendammerkade).

22 Zie ook HR 29 juni 2007, NJ 2008, 606 m.nt. prof. mr. Jac. Hijma.

23 HR 11 juni 2010, NJ 2010, 332.

24 HR 1 oktober 2010, NJ 2010, 529.

Profiteren van wanprestatie

Het arrest van 8 januari 2010²⁵ beslaat de handel in auto's van het merk Alfa Romeo door een niet-Alfa Romeo dealer met Alfa Romeo dealers. Uitgangspunt is dat volgens vaste rechtspraak²⁶ het handelen met iemand terwijl men weet dat deze door dit handelen een door hem met een derde gesloten overeenkomst schendt, op zichzelf jegens die derde niet onrechtmatig is; of een dergelijk profiteren van wanprestatie jegens die derde onrechtmatig is, is afhankelijk van de omstandigheden van het geval. Indien een niet aan het distributiestelsel gebonden handelaar:

- producten verhandelt die hij heeft verkregen door bewust gebruik te maken van de omstandigheid dat een gebonden handelaar, behorend tot het selectieve distributiestelsel, jegens de distributeur een contractuele verplichting schendt;
- door het verhandelen van die aldus verkregen producten in concurrentie treedt met gebonden handelaren op wie een gelijke contractuele verplichting rust, en

c daarbij ter bevordering van het eigen bedrijf profiteert van de omstandigheid dat deze gebonden handelaren jegens hem in een ongunstigere positie verkeren doordat zij zich aan de contractuele verplichting houden, kan dit jegens die gebonden handelaren onrechtmatig zijn.

Bovendien kan vorenomschreven oneerlijke concurrentie tegenover de distributeur onrechtmatig zijn indien het distributiestelsel wordt ondermijnd. Onder omstandigheden kan de keuze van de distributeur voor bepaalde verkoopstandaarden een rol spelen bij de beantwoording van de vraag of de concurrentie onrechtmatig is jegens de distributeur.

Toerekenbare schijn van volmachtverlening

Het hof heeft een te strenge maatstaf gehanteerd door te oordelen dat slechts onder zeer bijzondere omstandigheden een beroep op schijn van volmachtverlening toelaatbaar is, aldus de HR in zijn arrest van 19 februari 2010²⁷ over de contractuele verplichting van een bank

om de bevoegdheid van degene die een betaalopdracht verstrekt, te controleren. Uitgangspunt moet zijn dat de schijn van volmachtverlening ook aan de vertegenwoordigde (in casu een holding) kan worden toegerekend in geval de bank gerechtvaardigd heeft vertrouwd op volmachtverlening aan Z op grond van feiten en omstandigheden die voor risico van de vertegenwoordigde komen en waaruit naar verkeersopvattingen zodanige schijn van vertegenwoordigingsbevoegdheid kan worden afgeleid. Zo was Z (ook) bij de vertegenwoordigde holding betrokken en werden de bankafschriften op verzoek van de holding naar het bedrijfsadres van Z gezonden. Eventuele vertraging door deze wijze van verzenden komt voor risico van de holding, op wie bovendien de controleplicht van de bankafschriften rust.

Niet-ondergeschikten

Voor aansprakelijkheid ex art. 6:171 BW is onder meer belangrijk of de niet-ondergeschikte werkzaamheden heeft verricht ter uitoefening van het bedrijf van diens opdrachtgever. In het arrest van

25 HR 8 januari 2010, NJ 2010, 187 m.nt. M.R. Mok.

26 Bijkv. HR 23 december 2005, NJ 2006, 33.

27 HR 19 februari 2010, NJ 2010, 115.

18 juni 2010²⁸ oordeelde de HR dat het (doen) bespuiten van het betrokken perceel met een bestrijdingsmiddel behoort tot de werkzaamheden ter uitoefening van dat bedrijf (tulpenkwekerij). Dit kon worden afgeleid uit de mate waarin de opdrachtgever bij het bespuiten betrokken was en uit het feit dat de opdrachtgever zelf ook over een spuitlicentie beschikte. Weliswaar berust art. 6:171 BW op de gedachte dat voor een derde vaak niet inzichtelijk is of de schade te wijten is aan een fout van een ondergeschikte of van een ander, maar dat brengt niet mee dat het artikel toepassing zou missen in een geval het de benadeelde duidelijk is dat de schade is veroorzaakt door een fout van een niet-ondergeschikte.

Verhuurder

's Hofs oordeel dat de aangetroffen soort asbest in een pand een onaanvaardbaar risico oplevert, maar dat – zonder nadere motivering – in casu deze soort asbest in het plafond niet als een gebrek in de zin van art. 7:204 lid 2 BW valt aan te merken, doch van een gebrek pas sprake is wanneer het asbest door enigerlei oorzaak vrijkomt, acht de HR in zijn arrest van 3 september 2010²⁹ onbegrijpelijk. Eveneens onbegrijpelijk is 's hofs op voornoemd oordeel voortbouwende oordeel dat geen sprake is van aansprakelijkheid van de verhuurder ex art. 6:174 BW. De enkele omstandigheid dat de verhuurder wel wil verklaren dat het pand voor zover haar bekend asbestvrij is (maar dit niet wil garanderen terwijl het om een al wat ouder pand gaat) brengt niet mee dat de huurder niet mag verwachten dat het pand asbestvrij is. Het is in beginsel aan de verhuurder om het door hem te verhuren pand te (laten) onderzoeken alvorens het te verhuren.

28 HR 18 juni 2010, NJ 2010, 389, RAV 2010, 84, JA 2010, 106 (Koeman c.s./Sijm Agro).

29 HR 3 september 2010, NJ 2010, 474.

Arts

Na een geslaagde noodzakelijke heupoperatie is een (onvermijdelijk) beenlengteverschil ontstaan, waarop een revisieoperatie volgde. De patiënte vordert vergoeding van materiële en immateriële schade, omdat de arts haar hierover niet vooraf heeft ingelicht ex art. 7:448 BW. De informatieverplichting strekt ertoe patiënten in staat te stellen goed geïnformeerd te beslissen of toestemming voor een behandeling wordt gegeven, het *informed consent* vereiste. Indien het risico waarop niet is geweest, zich verwezenlijkt, kan de arts aansprakelijk zijn, mits vaststaat dat de patiënt, indien goed geïnformeerd, de behandeling zou hebben geweigerd. Uitgangspunt in cassatie is dat de patiënte bij een deugdelijke informatieverstrekking zou hebben gekozen voor het alternatief, met een operatie ook aan de andere, gezonde heup. Bij arrest van 23 april 2010³⁰ oordeelt de HR dat het hof ten onrechte het verweer van de arts tegen de waarschijnlijkheid van de keuze voor deze optie genegeerd heeft; dit verweer is belangrijk voor de beantwoording van de vraag of de patiënte bij voldoende informatie een andere keuze zou hebben gemaakt. Verder had het hof het verweer van de arts moeten behandelen dat de patiënte niet voor een risicovolle revisieoperatie had hoeven te kiezen en zodoende de keuze had behouden voor een operatie aan de andere heup die het beenlengteverschil had kunnen corrigeren. Er volgt vernietiging en verwijzing. De HR gaat niet in op 's hofs oordeel dat de immateriële schade moet worden vergoed omdat de informatieschending door de arts een fundamentele inbreuk op het zelfbeschikkingsrecht van de patiënte vormt zodat sprake is van aantasting van de persoon ex art. 6:106 lid 1 sub b BW.

30 HR 23 april 2010, RAV 2010, 71, JA 2010, 97.

Belastingadviseur

In het arrest van 9 april 2010³¹ wordt bevestigd dat degene die stelt dat een belastingadviseur een beroepsfout heeft gemaakt, de stelplicht en bewijslast ex art. 150 Rv heeft. De belastingadviseur heeft geadviseerd geen fiscale eenheid aan te gaan, omdat zij ervan uitging dat een aan de Zwitserse vaste inrichting toe te rekenen koerswinst een zogenoemde stallingswinst betrof waarvoor in Nederland voor de vennootschapsbelasting een vrijstelling zou kunnen gelden zodat een fiscale eenheid niet nodig was. Het feit dat de belastingadviseur aanvankelijk, uit eigen beweging, een fiscale eenheid had aangevraagd, maakt niet dat de stelplicht en bewijslast anders moeten worden verdeeld.

Notaris

In het arrest van 23 april 2010³² oordeelt de HR dat het hof toereikend en begrijpelijk heeft gemotiveerd dat de notaris willens en wetens in de volmachtakte een valse voorstelling van zaken heeft gegeven over de nalatenschap van een moeder en bovendien onzorgvuldig heeft gehandeld jegens de kinderen bij het opstellen van die volmachtakte. Het hof heeft het woord 'bedrog' niet in de betekenis van art. 3:44 lid 3 BW gebruikt. Voorts is het hof terecht van oordeel dat het achterwege laten van een procedure tegen de vader niet in zodanig verband staat met het onrechtmatig handelen van de notaris, dat de schade in redelijkheid als een gevolg van dat achterwege laten mede aan de kinderen kan worden toegerekend.

31 HR 9 april 2010, RAV 2010, 63, JA 2010, 66.

32 HR 23 april 2010, RAV 2010, 70.

Vermogens- beheerder

Op een vermogensbeheerder rust naar de aard van de tussen partijen gesloten beheerovereenkomst een bijzondere, op de eisen van redelijkheid en billijkheid gebaseerde zorgplicht. Deze kan meebrengen dat de vermogensbeheerder gehouden is zijn cliënt uitdrukkelijk en ondubbelzinnig te waarschuwen voor de door deze met betrekking tot de samenstelling van zijn portefeuille genomen risico's. In het arrest van 24 december 2010³³ oordeelde de HR dat bij de bepaling of deze waarschuwingsplicht daadwerkelijk bestaat en hoever zij strekt, alle ter zake doende omstandigheden van het geval moeten worden meegewogen, zoals de mate van deskundigheid en de relevante ervaring van de cliënt.

Opstal

Het arrest van 8 oktober 2010³⁴ oordeelde dat de bezitter van een gebrekkige opstal ex art. 6:174 BW, ondanks dat dit artikel niet is gebaseerd op overtreding van enigerlei gedragsnorm, ook aansprakelijk is voor schade die een andere medebezitter als gevolg van dit gebrek lijdt. Daar dit arrest breed is uitgemeten in de landelijke media, wordt hier volstaan met deze (ver)melding.

In zijn arrest van 17 december³⁵ oordeelt de HR dat een veendijk een opstal is. Voor de vraag of de veendijk gebrekkig is ex art. 6:174 BW, staat de HR een normatieve uitleg van het begrip 'gebrek' voor. Het gaat om de eisen die daaraan uit oogpunt van veiligheid mogen worden gesteld: gedragsnormen, veiligheidsvoorschriften en ongeschreven zorgvuldigheidsnormen.

33 HR 24 december 2010, *RvdW* 2011, 35.

34 HR 8 oktober 2010, *RAV* 2011, 5.

35 HR 17 december 2010, *RvdW* 2011, 7 (Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht/Gemeente de Ronde Venen).

Het arrest van 26 november 2010³⁶ behandelt de vraag of een derde een beroep kan doen op een exoneratieclausule in een opslagovereenkomst.³⁷ In casu is dat niet het geval. X is eigenaar van een opslaghal en heeft deze verhuurd aan haar dochtermaatschappij Y. Z heeft goederen in deze hal opgeslagen. Op de opslagovereenkomst tussen Y en Z zijn de Fenex-voorwaarden met een exoneratieclausule van toepassing. Als gevolg van het instorten van het dak van de hal, spreekt Z X aan voor vergoeding van de geleden schade. Het feit dat X en Y moeder- en dochtervennootschappen zijn, is onvoldoende om zonder verdere aanwijzing aan te nemen dat de exoneratieclausule mede ten behoeve van X als bezitter van de opstal was bedongen. Voor vereenzelviging van rechtspersonen is geen plaats. Het beroep van X op de tenzij-clausule van art.

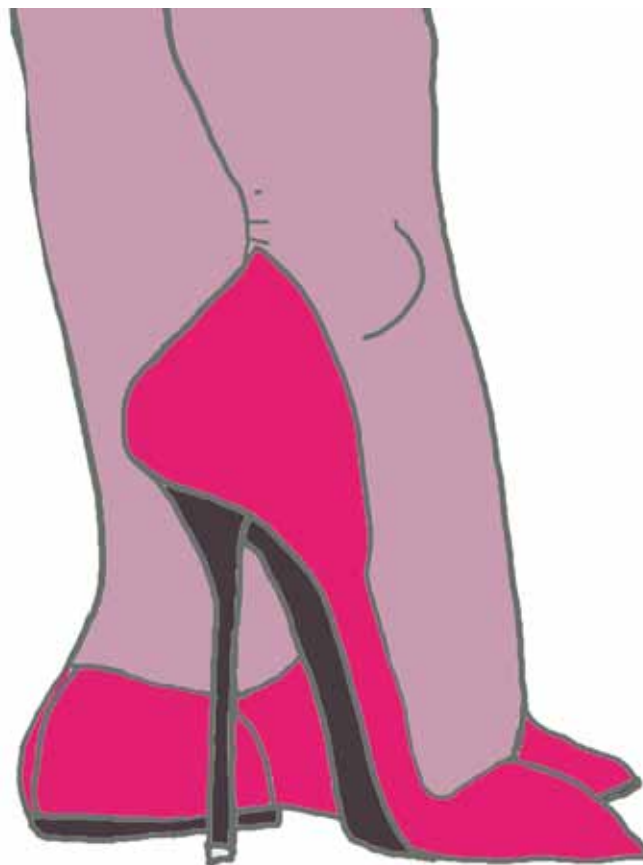
36 HR 26 november 2010, *JA* 2011, 11.

37 Zie de toonaangevende arresten: HR 25 maart 1966, *NJ* 1966, 279 m.nt. GJS (Moffenkit); HR 7 maart 1969, *NJ* 1969, 249 m.nt. GJS (Gegaste uien); HR 12 januari 1979, *NJ* 1979, 362 m.nt. ARB (Securicor); en HR 20 juni 1986, *NJ* 1987, 35 m.nt. G (Citronas).

6:181 BW faalt. Voor toepassing van deze tenzij-clausule geldt dat tussen het ontstaan van het gebrek en de bedrijfsuitoefening geen verband bestaat. Nu de schade het gevolg is van een gebrek in de dakconstructie dat niet is veroorzaakt door of in verband staat met de bedrijfsuitoefening van Y, is de tenzij-clausule van toepassing en is X als bezitter van de opstal aansprakelijk.

Overheid

Toen Vitesse c.s. in 2002 in financiële nood verkeerden, hebben Gedeputeerden van de Provincie Gelderland vergaande toezeggingen aan de voetbalclub gedaan. Achteraf stelt de provincie dat de gedeputeerden slechts een inspanningsverplichting zijn aangegaan, te meer omdat de gedeputeerden de provincie niet kunnen binden. Nu de inspanningen, vanwege het uitblijven van goedkeuring door Provinciale Staten, niet tot het gewenste resultaat leidden, kon van de provincie geen nakoming verlangd

worden. Vitesse c.s. waren op basis van de (onvoorwaardelijke) toezeggingen echter zelf reeds verstreckende financiële verplichtingen aangegaan. Zij vorderden schadevergoeding primair op grond van wanprestatie, subsidiair op grond van onrechtmatige daad. Het hof wees de subsidiaire vordering toe. De HR sanctioneert dat oordeel.³⁸ De gedragingen van de gedeputeerden hebben in het maatschappelijk verkeer als gedragingen van de provincie zelf te gelden en Vitesse c.s. mochten gerechtvaardigd vertrouwen op de toezeggingen van de gedeputeerden. De HR beschrijft in zijn arrest een aantal feiten en omstandigheden dat normaliter aan een dergelijk vertrouwen in de weg staat. Echter, gegeven de bijzondere feiten en omstandigheden mochten Vitesse c.s. er in casu gerechtvaardigd op vertrouwen dat de toezeggingen zouden worden nagekomen.

In zijn arrest van 9 juli 2010³⁹ oordeelt de HR over de vraag of de Staat aansprakelijk kan worden gehouden voor schade die omliggende bedrijven hebben geleden als gevolg van de Enschedese vuurwerkkramp. De verzekeraars van deze omliggende bedrijven stellen dat sprake is geweest van falend toezicht door de Staat. De Staat had veiligheidsmaatregelen moeten treffen ter voorkoming van de vuurwerkkramp, te meer daar de Staat, door een vuurwerkexplosie in Culemborg in 1991, op de hoogte is geweest van de risico's van vuurwerkopslag en de onmogelijkheid van het voorkomen van een massa-explosie. Rechtbank en hof oordelen dat de Staat in het licht van die kennis niet anders behoeft te handelen dan hij deed. De HR volgt die oordelen. In dit arrest lijkt de HR toezichthouders slechts als een zijdelingse laedens te kwalificeren en niet als primaire dader en lijkt daarom al zeer terughoudend te toetsen. Die terughoudendheid past de HR ook toe bij financiële toezicht-

houders in zijn arrest van 17 september 2010.⁴⁰ Bij de vraag of een toezichthouder (in casu de Bank van de Nederlandse Antillen) onrechtmatig heeft gehandeld, komt niet veel waarde toe aan de stelling dat een andere oplossing een betere was geweest. Beoordeeld moet worden of in het licht van de bij wet gegeven bevoegdheden en de beleidsvrijheid van een toezichthouder, de genomen beslissing de toets der kritiek kan doorstaan en daarbij hoort, aldus de HR, een terughoudende toetsing.

Overheidsaansprakelijkheid, zonder jurisprudentie over de formele rechtskracht, is incompleet. De uitspraak van 21 juli 2010 van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State en het arrest van 22 oktober 2010 van de HR beantwoorden de vraag of de overschrijding van de wettelijke termijn bij het nemen van een beslissing op bezwaar wordt gedekt door de formele rechtskracht.⁴¹ Afdeling en HR zijn het eens. De termijnoverschrijding kan niet worden beschouwd als een onderdeel van de wijze van totstandkoming van een besluit in die zin dat de termijnoverschrijding onder de formele rechtskracht van het besluit valt. Een vordering tot schadevergoeding die is geleden door trage besluitvorming, kan derhalve worden toegewezen, te meer nu, zoals de Afdeling al eerder stelde⁴², de verplichting ontbreekt rechtsmiddelen aan te wenden tegen het uitblijven van een beslissing. De HR oordeelt wel dat de enkele omstandigheid dat een bestuursorgaan een besluit neemt ná het verstrijken van de wettelijke termijn, onvoldoende is voor het oordeel dat er onrechtmatig is gehandeld. Er moet meer spelen, zoals de mate van overschrijding, de oorzaak van de overschrijding en de voor het bestuursorgaan kenbare belangen van de belanghebbenden.

Interessant is ook het arrest van 17 sep-

tember 2010⁴³ waaruit volgt dat bij het beoordelen van vorderingen tot schadevergoeding onderscheid moet worden gemaakt tussen een niet-ontvankelijkverklaring op grond van enerzijds het ontbreken van processueel belang en anderzijds het ontbreken van rechtstreeks belang. Het ontbreken van rechtstreeks belang bij een besluit maakt niet dat dat besluit jegens die gelaedeerde formele rechtskracht heeft. Hem dient immers nog een rechtsgang te worden geboden. Het ontbreken van processueel belang bij een beslissing heeft wel formele rechtskracht, aldus de HR. Een vordering tot schadevergoeding stuit op de werking van die formele rechtskracht.

Werkgever

In 2010 zijn drie inhoudelijke uitspraken van de HR verschenen over aansprakelijkheid voor ongevallen op het werk. Twee daarvan zijn reeds besproken in de Kroniek Arbeidsrecht (*Advocatenblad* 2011-2).⁴⁴ Op 9 juli 2010 deed de Hoge Raad uitspraak over de 'inleners'-aansprakelijkheid in dezelfde kwestie die ten grondslag lag aan het arrest-Vonk/Van der Hoeven (HR 12 januari 2001).⁴⁵ Van der Hoeven, Vonks werknemer, was als bestuurder van een busje met drie collega's onderweg van zijn werkzaamheden voor een inlener van de Amsterdam ArenA naar de inlener, toen het busje betrokken raakte bij een ongeval. Anders dan zijn drie collega's kon Van der Hoeven zijn schade niet op de WA-verzekering van het busje verhalen, omdat hij toevallig aan de beurt was om te rijden. De werknemer stelt daarop zowel zijn werkgever als de inlener aansprakelijk voor zijn schade. Eerder had de HR geoordeeld⁴⁶ dat de werkgever, gelet op de omstandigheden van het geval, op grond van de redelijkheid en billijkheid aansprakelijk

38 HR 25 juni 2010, *RAV* 2010, 85 (Provincie Gelderland/Vitesse c.s.).

39 HR 9 juli 2010, *RvdW* 2010, 898, *JA* 2011, 5 m.nt. I. van der Zalm en S.E. Poutsma (XL Insurance c.s./Staat).

40 HR 17 september 2010, *RvdW* 2010, 1050 (BNA / curatoren Rasmal).

41 ABRS 21 juli 2010, LJN: BN1930 (SZWISOOM); HR 22 oktober 2010, *NJ* 2010, 1266 (Eindhoven).

42 ABRS 21 november 2001, LJN: AE8221.

43 HR 17 september 2010, *NJ* 2010, 608 (Boxtel).

44 HR 10 september 2010, *JAR* 2010, 253; HR 26 november 2010, *NJ* 2010, 635.

45 HR 9 juli 2010, *JAR* 2010, 197.

46 HR 12 januari 2001, *JAR* 2001, 24 (Vonk/Van der Hoeven).

kon worden gehouden voor de schade van de werknemer. Inmiddels heeft de HR in recentere arresten bepaald dat de werkgever ex art. 7:611 BW verplicht is te zorgen voor een verzekering van werknemers wier werkzaamheden ertoe kunnen leiden dat zij als bestuurder van een motorvoertuig betrokken raken bij een verkeersongeval. In het onderhavige arrest oordeelde het hof dat art. 7:658 lid 4 BW toepassing miste, aangezien het ongeval vóór 1 januari 1999 gebeurde. Het hof liet volgens de HR ook terecht art. 7:611 BW buiten beschouwing bij gebrek aan belang. Verder berustte de beslissing van het hof volgens de HR uitsluitend op zijn oordeel over de aansprakelijkheid van de inlener ex art. 6:162 BW in verbinding met de regels inzake stelplicht en bewijslast van art. 7:658 BW. Het hof had zodoende niet miskend dat tussen de inlener en Van der Hoeven geen arbeidsovereenkomst bestond.

In het arrest van 1 oktober 2010 formuleert de HR zes gezichtspunten ter beantwoording van de vraag of verrekening van een verzekeringsuitkering bij letselschade op grond van art. 6:100 BW redelijk is.⁴⁷ De aansprakelijkheid voor een ongeval van een werknemer werd door de werkgever en de verzekeraars erkend. Vervolgens ontstaat een geschil tussen de verzekeraars van de werkgever en de werknemer. De ongevallenverzeke-

ring heeft reeds aan de werknemer uitgekeerd en de aansprakelijkheidsverzekeraar van de werkgever stelt met een beroep op art. 6:100 BW dat deze uitkering in mindering moet worden gebracht op de aansprakelijkheidsuitkeringen.

Bestuurder

Een bestuurder kan onder omstandigheden jegens derden op grond van onrechtmatige daad persoonlijk aansprakelijk zijn voor door de rechtspersoon aan derden toegebrachte schade. Uitgangspunt daarbij is dat een bestuurder slechts aansprakelijk is indien hem van het onrechtmatig handelen persoonlijk een voldoende ernstig verwijt kan worden gemaakt. Een bestuurder handelt ernstig verwijtbaar als hij bijvoorbeeld bewerkstelligt of toelaat dat de vennootschap jegens derden haar verplichtingen niet nakomt.⁴⁸ Op 26 maart 2010 sprak de HR zich uit over een geval waarin een bestuurder in strijd met diens eerdere toezegging een crediteur van de vennootschap onbetaald liet.⁴⁹ In die zaak had een bank aan de vennootschap een bankkrediet verstrekt ter financiering van een omvangrijke ledenwervingsactie voor Stichting Wereld Natuurfonds (het WNF). Het bankkrediet zou de vennootschap aflossen met de opbrengst uit de wervingsactie. In de onderhandelingen

over de voortzetting van het bankkrediet had de (indirecte) bestuurder van de vennootschap de bank toegezegd het van het WNF te ontvangen saldo te gebruiken om het bankkrediet af te lossen; hierop stemde de bank in met een uitstel van de aflossingsverplichtingen. De bestuurder gebruikte het van het WNF ontvangen bedrag echter om andere crediteuren te betalen. De HR kwalificeerde het handelen als betalingsonwil en onrechtmatig en achtte de bestuurder aansprakelijk voor de door de bank daardoor geleden schade.

Een bestuurder is verplicht zijn bestuurstaak naar behoren uit te voeren (art. 2:9 BW). Schiet hij daarin tekort, dan kan dat leiden tot aansprakelijkheid jegens de rechtspersoon wegens onbehoorlijk bestuur. Een rechtspersoon kan een bestuurder voor deze (interne) aansprakelijkheid decharge verlenen. Deze mag zich echter niet uitstrekken tot informatie die een individuele aandeelhouder heeft gekregen buiten het verband van de algemene aandeelhoudersvergadering of tot gegevens die niet uit de jaarrekening blijken.⁵⁰ Op 25 juni 2010 oordeelde de HR dat dit ook geldt voor bestuurders die tevens enig aandeelhouder zijn.⁵¹

50 HR 10 januari 1997, NJ 1997, 360.

51 HR 25 juni 2010, JOR 2010, 127.

47 HR 1 oktober 2010, JAR 2010, 272.

48 HR 8 december 2006, JOR 2007, 38.

49 HR 26 maart 2010, JOR 2010, 127.

(advertenties)

Boogaardadvocaten is een onafhankelijk kantoor, waarbinnen tien advocaten werkzaam zijn die streven naar kwalitatief hoogwaardige juridische dienstverlening. De werkzaamheden zijn zeer gevarieerd en worden verricht in een prettige, dynamische en informele werksfeer vanuit een modern en goed geoutilleerd kantoor. De cliënteel wordt gevormd door bedrijven, instellingen en particulieren.

Wil jij

- een brede opleiding met ruimte voor specialisatie in bouwrecht of ondernemingsrecht;
- met een goede begeleiding;
- binnen een jong en enthousiast team;
- in een moderne 'state of the art' werkomgeving?

Schrijf of mail dan aan

mr. H.C. Struijk, postbus 616, 4330 AP Middelburg of struijk@boogaardadvocaten.nl.

Op korte termijn zoeken wij: **advocaat-stagiaires** (m/v)

Buitenruststraat 14, 4337 EH Middelburg
Postbus 616, 4330 AP Middelburg
Tel.: 0118-623655, Fax: 0118-625179
E-mail info@boogaardadvocaten.nl
Internet www.boogaardadvocaten.nl

sdujurisprudentie.nl

«JAR» Ook verkrijgbaar via
Legal Intelligence en Rechtsorde

« Jurisprudentie volgens JAR »

Ieder meesterwerk begint met het juiste materiaal

Een meesterwerk vraagt om het juiste materiaal, inspiratie en precisie. Met «JAR» van Sdu Uitgevers beschikt u over dat materiaal. Een ervaren redactie staat garant voor een scherpe selectie van uitspraken voorzien van hoogstaande annotaties. Relevant en actueel. Op papier, online, via e-mail alerts en seminars. Bovendien kunt u ook beschikken over de gratis kantonrechtersformule-app.

Met Sdu Jurisprudentie kiest u voor de juiste selectie

Executie niet betwiste nakosten

Sinds 2005 gaf een kostenveroordeling geen titel meer voor de executie van het nasalaris – op 9 maart 2010 is dit weer veranderd.

Robin Groen
gerechtsdeurwaarder te Oosterhout¹

Tot 2005 was executie van nasalaris zonder bevelschrift conform het in 1955 ingestelde liquidatietarief gebruikelijk in de rechtspraak. De art. 237 lid 4 Rv-procedure werd alleen gevolgd in geval van een geschil omtrent de hoogte van het bedrag en ook veroordeling in de nakosten bij vonnis kwam regelmatig voor². Na invoering van de sectoren kanton tot de rechtbanken werd het gemeengoed om ook in kantonzaken nakosten te executeren, hetgeen met name binnen de deurwaarderij³ tot gemengde gevoelens leidde.

Dat veranderde met een uitspraak van het Hof 's-Hertogenbosch dat op 4 oktober 2005⁴ oordeelde dat een kostenveroordeling niet mede een titel voor de executie van het nasalaris vormde, aangezien die vordering naar zijn aard eerst na het vonnis ontstaat en derhalve het vonnis zelf geen titel voor executie van die kosten met zich mee zou brengen.⁵ Tezamen met het arrest van het Gerechtshof Amsterdam in een tuchtzaak op 9 maart 2006⁶, dat het oordeel van het Hof 's-Hertogenbosch bevestigde, had dit tot gevolg dat de gerechtsdeurwaarders niet meer zonder bevelschrift tot executie van nakosten overgingen.

Met het arrest van de Hoge Raad van 19 maart 2010⁷ kwam daarin andermaal verandering. De HR stelt dat de kostenveroordeling ziet op zowel de vóór als de na uitspraak gemaakte kosten en ten aanzien van al die kosten een executoriale titel oplevert⁸. De in art. 237 lid 3 Rv genoemde kosten zijn volgens de HR bekend ten tijde van de uitspraak en kunnen daarin dan ook worden begroot. Bij een geschil over de hoogte van niet-begrote kosten tijdens de executie is de weg van lid 4 van dat artikel de aangewezen weg. Het oordeel over de begroting wordt overigens wel bij de rechter gelaten.

Deze uitspraak is in lijn met hetgeen advocaat Willem Heemskerk reeds in 2006 voorstond, blijkens zijn artikel 'Waarom geen veroordeling op voorhand?'⁹ Hij brak al eens een lans voor het op deze manier eenvoudig afdoen van nakosten zonder daarbij het rechtssysteem te verstikken met bevelschriftprocedures; hetgeen na toevoeging van de sector kanton tot de rechtbanken en het in rekening brengen van nakosten na procedures voor die sector, als een reële mogelijkheid gezien mocht worden.¹⁰

In zijn arrest van 17 juli 2007¹¹ oordeelde het Gerechtshof Amsterdam kort gezegd dat de nakosten doorgaans bestaan uit het bestuderen van de uitspraak door de advocaat of de gemachtigde en overleg omtrent eventueel te nemen executiemaatregelen. Verder stelt het hof terecht dat geautomatiseerde verwerking niet per definitie leidt tot kostenbeperking, 'omdat algemeen bekend is dat het verwezenlijken, in stand

houden en bedienen van een geautomatiseerd systeem de nodige kosten met zich meebrengt'.

Op 23 december jongstleden¹² verwijst de voorzieningenrechter in Amsterdam in een deurwaardersrenvooi¹³ omtrent onder meer de hoogte van het te executeren nasalaris in een kantonzaak (waarvoor niet het liquidatietarief rechtbanken en hoven geldt) en de informatieplicht die de gerechtsdeurwaarder ambtshalve heeft ten aanzien van de geëxecuteerde, naar het hiervoor aangehaalde arrest van het Hof Amsterdam, hetgeen er op neerkomt dat vijftig procent van het voor rechtbanken geldende liquidatietarief redelijk wordt geoordeeld. In rechtsoverweging 3.10 van dat arrest wordt aangesloten bij een nasalaris ter hoogte van de helft van een punt van het salaris volgens het liquidatietarief: 'Het hof ziet aanleiding om, in aansluiting op het systeem met betrekking tot het liquidatietarief, de nakosten te begroten op 50 procent van het destijds (tot 1 april 2005) van toepassing zijnde forfaitaire liquidatietarief (...)' Dit komt overeen met de oude¹⁴ KBvG richtlijn inzake nakosten.

De nakosten kunnen – voor zover het gaat om de forfaitaire bedragen als vermeld in het liquidatietarief en in kantonzaken vijftig procent van één punt salaris – weer zonder bevelschrift worden geëxecuteerd. Daarbij verdient het aanbeveling om op voorhand een voorwaardelijke veroordeling tot betaling van de nakosten te vorderen. Het recente arrest van de HR biedt hiervoor immers uitdrukkelijk de ruimte en het voordeel is dat de mogelijkheid van afzonderlijke betwisting door de geëxecuteerde van deze kosten dan komt te vervallen.

1 Gerechtsdeurwaarder bij Groen Juridische Diensten.

2 Zie bijvoorbeeld: Hof Arnhem 28 januari 2003, LJN: AF3460.

3 Zie gdw J. Nijenhuis, 'Nasalaris in de praktijk', *Praktisch Procederen* 2003-3, p. 63-65; oud-gdw G. Wind, 'Nasalaris', *Executief* 2003-6; prof. mr. A.W. Jongbloed, 'Nakosten en executiekosten', *JBPr* 2003-5, p. 436-442; mr. G.J. Knijp, 'Wie de grenzen opzoekt, loopt er vroeg of laat tegenaan', *Executief* 2005-9, p. 125-130 en mr. G.J. Knijp in *Advocatenblad* 2006-11 p. 514.

4 NJF 2006, nr. 90/LJN: AU5140.

5 Zo ook mr. G.J. Knijp in *Advocatenblad* 2006-11 p. 514-516.

6 LJN: AV5233, Notariskamer Gerechtshof Amsterdam, 712/05 GDW.

7 LJN: BL1116, Hoge Raad, 08/02690, tevens RvdW 2010, 434.

8 Dit sluit aan bij de brief van 11 juli 2008 van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid aan de voorzitter van de Tweede Kamer in reactie op het rapport *Mensen met schulden in de knel* van de Landelijke Organisatie Sociaal Raadslieden.

9 *Advocatenblad* 2006-9 p. 406-410.

10 Zie ook de noot van prof. mr. A.W. Jongbloed bij het arrest gepubliceerd in *JBPr* 2006, 48.

11 NJF 2007/388.

12 LJN: B0910, Rechtbank Amsterdam, 475566/KG ZA 10-2116 Pee/JS.

13 Art. 438 lid 4 Rv-procedure.

14 30 september 2003.

Advocaat op gympen

Marktontwikkelingen dwingen advocaten na te denken over hun profilering en onderscheidend vermogen. Welke keuzes kunnen ze daarin maken? Merkingenieurs Ilan Roos en Wiemer Sniijders verkennen de mogelijkheden.

Foto: Aude Guerrucci

Ilan Roos en Wiemer Sniijders
merkingenieurs

De Vries, Engels & Partners is een middelgroot advocatenkantoor gevestigd aan de Amsterdamse Keizersgracht. Het kantoor met 35 advocaten onder wie tien partners biedt een breed scala aan juridische disciplines voor met name het mkb. De afgelopen jaren waren niet geweldig: nieuwe klanten waren er weinig en de bestaande brachten minder zaken aan. De jongere partners maken zich zorgen, de oude garde bagatelliseert de situatie. Om meer aan profilering te doen, krijgt de officemanager de opdracht: 'Pak jij de website eens aan.' Maar die komt al snel terug bij de partners: 'Wat maakt ons anders dan andere kantoren? In welke zaken blinken we uit? Waarom moeten klanten voor ons kiezen?'

Is de situatie van De Vries, Engels & Partners uniek of worstelen negen van de tien kantoren met dit dilemma? Een

actuele vraag aangezien klanten, ook online, zich steeds meer en beter oriënteren alvorens een advocaatkeuze te maken.

Noodzaak

Er is minder werk in de advocatuur; de afgelopen jaren daalde de werkgelegenheid in de sector en steeg het aantal advocaten. Cliënten beschouwen advocaten in toenemende mate als 'reguliere' adviseurs. Tarieven staan onder druk; en daar waar de concurrentie toeneemt, ontstaat de noodzaak tot meer onderscheid. Het gevolg is dat advocaten hun kantoor moeten transformeren tot een merk met een heldere positionering. Een sterk merk creëert namelijk voorkeur bij afnemers. En voorkeur leidt tot loyale klanten en meer omzet.

In de hoofden van afnemers bestaat een merk uit een set van associaties waarbij één element eruit springt. Dat ene element is de positionering. Het klassieke voorbeeld is Volvo. Het merk is Zweeds en strak ontworpen maar staat bovenal

voor... veiligheid. Dat is de relevante en onderscheidende positionering. Maar hoe creëer je onderscheid in de advocatuur? Te boek staan als 'de advocaat op gympen?' Een paar opties voor De Vries, Engels & Partners op een rij.

Positionering op klanttype

Het kantoor komt tot de conclusie dat ze veel klanten hebben in transport en logistiek. Ze hebben veel marktkennis en een goed netwerk binnen de branche. Bovendien blijkt dat deze positie in de regio Amsterdam uniek is. Keuze voor specialisatie kan het kantoor herkenbaarheid geven, zonder dat het bestaande klanten buiten de branche verliest. Een korte zoektocht online laat zien dat er nog tal van branchespecialisaties niet of onvoldoende zijn geclaimd.

Positioneren op mentaliteit

'Goedschiks als het kan, kwaadschiks als het moet.' Zomaar een quote van de website van Spigthoff Advocaten maar

Column

Een man een man...

Dolph Stuyling de Lange

de taal en toon zet ze neer als procestijgers; een partij waarmee niemand ruzie wil. Met mentaliteit is onderscheid te creëren, al moet u zich afvragen of zo'n positie past bij uw organisatie en klanten en of die goed is in te vullen. Lexence profileerde zich als de 'no-nonsense advocaten van de Zuidas.' Zo'n mentaliteit klinkt aantrekkelijk, maar wat is 'no-nonsense' precies?

Prijs als positionering

We durven het bijna niet te zeggen, maar waarom geen A-merk zijn tegen de laagste prijs? Daar waar klanten kritischer worden en dat blijven zolang de economie niet substantieel verbetert, kan het interessant zijn een positionering te kiezen op prijs. Communicatie speelt hierin een cruciale rol omdat de perceptie van kwaliteit er nooit onder mag lijden.

Durf te kiezen

Het zijn enkele mogelijkheden voor het vinden van een onderscheidende positionering waarbij het in de kern steeds draait om keuzes maken. Daarbij moeten advocaten zowel naar hun eigen organisatie als naar hun markt kijken. Vanuit organisatieperspectief gaat het om eigenschappen als werkwijze, expertise en mentaliteit. Hoe is de identiteit van de organisatie te omschrijven? Welke visie ligt daaraan ten grondslag? Kijkt men naar de markt, dan kunnen kantoren inspelen op specifieke klantbehoeften of -voordelen. Dit vraagt om een helder inzicht in hun wensen en drijfveren, maar ook in het aanbod van concurrenten. Het vinden van een positionering is slechts het begin van het creëren van voorkeur. Advocaten zullen de gekozen positie en de daaraan gekoppelde merkbelofte ook moeten waarmaken en die helder en consistent blijven uitdragen.

De Vries, Engels & Partners werkt momenteel aan de positionering. Wanneer begint u?

Drs. Ilan Roos en drs. Wiemer Snijders MA zijn partners bij Idephix merkingenieurs, een onafhankelijk adviesbureau voor merkstrategie en -positionering.

Pacta sunt servanda,' weet de jurist. De Nederlandse variant 'een man een man, een woord, een woord' betekent volgens de toelichting van de taalkundige Frederik August Stoett (1863 - 1936): 'Zoo waarlijk als een man in den besten zin van het woord een man is van eer, zoo is ook zijn woord te vertrouwen.' Voor advocaten zou dit allemaal gesneden koek moeten zijn: welke advocaat heeft nooit in een conclusie of brief een beroep gedaan op de bindendheid van mondelinge overeenkomsten?

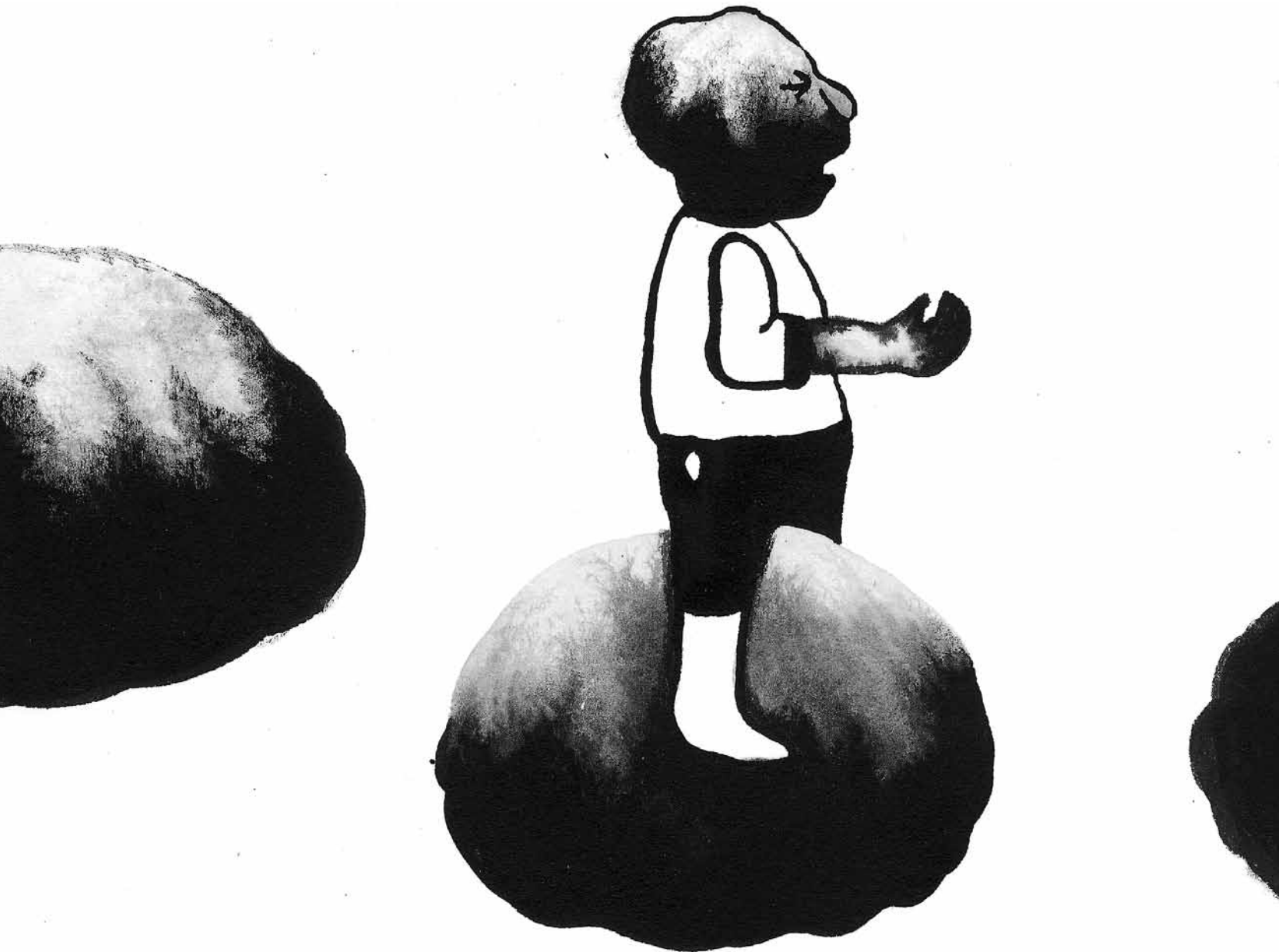
Maar merkwaardig genoeg eindigt de geldigheid van deze regel vaak bij de kantoordeuren. Eén van de meest gehoorde klachten van bestuurders van kantoren is dat het maken van plannen geen probleem is, maar dat uitvoeren vrijwel onmogelijk is. De partners blijken buitengewoon spitsvondig in het bedenken van bezwaren achteraf. Zo hadden ze de plannen toch niet begrepen. Of de situatie in de praktijk is toch net anders dan in het plan werd geschetst. Of – nog het eerlijkst – ze vinden de plannen goed voor toepassing bij *anderen*; van 'hun' praktijk moet het 'kantoor' met z'n vingers afblijven. Vooral de partners met de grootste cliënten en omzet komen graag met zulke tegenwerpingen: zo kunnen ze hun bijzondere praktijk en de daarmee samenhangende macht goed demonstreren.

De bestuurder zit intussen in een lastig parket: de vergelijking met de man die

probeert kikkers in een kruiwagen te vervoeren, is bekend. Maar één stap verder analyserend wordt de situatie duidelijker. Inderdaad zijn het zijn vaak de partners met macht en aanzien die dwars liggen. Maar als het bestuur al de mogelijkheid heeft om stappen tegen hen te nemen, dan is het zeer de vraag of dat verstandig is. Want – nog een spade dieper – er is ook een positieve kant. Als al je partners braaf uitvoeren wat besloten is, maak je dan direct zorgen over de toekomst van je kantoor. Goede advocaten zijn nu eenmaal van nature dwarsliggers en individualisten. Dat maakt ze goed in hun werk en die kwaliteit kun je niet zomaar 'uitzetten' als kantoorzaken het onderwerp van gesprek zijn.

Wat in de praktijk vaak blijkt te werken, is bovenstaand dilemma expliciet aan de orde te stellen. Als men duidelijk kan maken dat op deze manier achterstand bij de concurrentie wordt opgelopen, dan neemt de bereidheid tot echte samenwerking doorgaans wel toe. Ook een goed middel is partnerevaluatie en verbeterde communicatie; vaak 'vergeet' men gemakkelijk wat er besloten is – een rappel van tijd tot tijd biedt dan uitkomst. In de partnerevaluatie kan besproken worden waarom iemand verzaakt en kunnen individuele afspraken tot verbetering voor het volgend jaar worden gemaakt. Wie die dan nog steeds aan z'n laars lapt, verliest toch veel sympathie van zijn medepartners: is hij/zij wel een 'man van eer'?

Kennedy Van der Laan heeft plaats
voor een advocaatstagiair (m/v)
Banking & Finance voor haar onder-
nemingsrechtpraktijk.

Interesse? Kijk voor meer informatie op
www.kennedyvanderlaan.nl/vacatures

Kennedy Van der Laan, advocatuur en notariaat, Haarlemmerweg 333, 1051 LH Amsterdam

Kennedy Van der Laan is winnaar van de Gouden Zandloper 2010 voor het meest innovatieve advocatenkantoor in Nederland.

Tekening: Tom Heerschop

Wie, wat, waar?

Wie vertrok, wie stopte en wie begon voor zichzelf? Bent u zelf onlangs van kantoor gewisseld of eigen baas geworden? Mail ons kort uw verhaal of meld u aan via redactie@advocatenorde.nl.

Makro-pasje

Na zeven jaar bij DKW Advocaten in Middelburg werkzaam te zijn geweest als advocaat op het gebied van strafrecht, jeugdrecht en familierecht is **Virginie Serrarens** haar eigen advocatenkantoor begonnen. 'Ik mocht alle dossiers meenemen. Zelfs mijn secretaresse gaat het eerste half jaar mee. Hierdoor maak ik een vliegende start.' Het ondernemerschap is haar met de paplepel ingegoten. 'Mijn vader heeft een groothandel op gebied van decoratie- en cadeau-artikelen, mijn moeder is natuurgeneeskundige. Toen ik zes jaar was dacht ik al: 'Ik wil later ook een Makro-pasje'.

Aarle-Van Beers, mw. Mr. C.M. Van: Van Aarle Van Meeteren Advocaten & Mediators te Den Bosch
Aghina, mr. T.-J.Ph.: Buren van Velzen Guelen N.V. te Den Haag
Andriess, mw. mr. S.M.: Gaming Legal Specialty Law & Tax Firm te Amsterdam
Badenbroek- de Graaf, mw. mr. A.J.: Advocatenkantoor BDG te Dordrecht
Bakker, mr. Th.: Foreign Counsel Ali Budiardjo, Nugroho, Reksodiputro ("ABNR") te Djakarta
Barenbrug, mr. L.: mr. L. Barenbrug advocaat te Oss
Berg, mr. J.A.Th. van den: Huijzer & Renzen Advocaten te Rotterdam
Berkel, mr. G.H.G.M. van: VMW Taxand te Amsterdam
Beuwer, mw. mr. A.M.: HB Advocaten te Utrecht
Bijlsma, mr. R.: BWLegal te Arnhem
Boddaert, Jonkheer mr. J.W.: Spighoff te Amsterdam
Boer, mr. R.P. de: Dingemans Advocaten te Maarssen
Boertje, mw. mr. B.E.: Steins Bisschop & Schepel B.V. te Den Haag
Boot, mr. B.J.J.C.: Kuiper Jonkers Van den Berg te Utrecht
Bouten, mw. mr. M.J.A.: Saris Van den Biezenbos Advocaten te Eindhoven
Boxtel, mr. P. van: Legal Experience Advocaten N.V. te Den Bosch
Brölmann, mr. J.M.: De Vos & Partners Advocaten te Amsterdam
Brouwer, mw. mr. Y.S.: Lexence N.V. te

Amsterdam
Czarnota, mw. mr. M.: Haans Advocaten Bergen op Zoom B.V. te Bergen op Zoom
Dayala, mr. R.R.B.: Advocatenkantoor R.R.B. Dayala te Amsterdam
Deutekom, mr. C. van: Vangoud Advocaten te Arnhem
Doekhi, mr. K.A.: Zwartbol Advocaten B.V. te Alblasterdam
Doornbos, mr. E.: Advocatenkantoor Seegers & Lebouille te Amsterdam
Dreessen, mw. mr. C.J.M.: Dreessen Advocaten te Sittard
Driessen, mr. H.A.P.: DD Advocatuur te Breda
Driessen, mw. mr. M.: Legaltree Driessen Advocatuur te Den Haag
Eck, mw. mr. W.J. van: Advocatenpunt te Nijmegen
Elzen, mw. mr. H.M.M. van den: Rottier Advocaten te Den Bosch
Engelen, mw. mr. S.M.I.: Maton Advocaten te Den Bosch
Erbel, mr. M.M.M.: Lücker Advocaten te Heerlen
Gaal, mr. H.H. van: Vangoud Advocaten te Arnhem
Gans, mw. mr. F.Y.: Advocatenkantoor Helgers te Maastricht
Goemans, mr. J.: Noppen de Vries Goemans Advocaten te Arnhem
Graaf- de Waard, mw. mr. H. de: mr. H. de Graaf- de Waard advocaat en mediator te Den Haag
Greef, mw. mr. A. de: Houthoff Buruma te Den Haag

Grijmans- Veenendaal, mw. mr. N.: Faasen Grijmans Familierecht Advocatuur, Notariaat & mediation te Amsterdam
Griffioen, mw. mr. E.M.: Clifford Chance LLP te Londen
Grinwis- Veldman, mw. mr. M.: Grinwis-Veldman Advocatuur te Utrecht
Groenevelt, mr. D.E.: De Brauw Blackstone Westbroek Brussel B.V. te Brussel
Groenveld, mr. D.S.: PHAROS Advocaten te Naarden
Hammerstein, mr. E.: E. Hammerstein Advocatuur te Amsterdam
Hardt Aberson, mr. G.F. van der: Aberson Advocaten te Rotterdam
Helmers, mw. mr. M.M.: HB Advocaten te Utrecht
Hes, mw. mr. C.J.: Van Haaster & Hes Advocaten te Haarlem
Heuvel- Boonstra, mw. mr. H.I. van den: DAAN Advocatuur te Arnhem
Hoekstra, mr. J.J.: Straatman Koster Advocaten te Rotterdam
Hoogervorst, mw. mr. N.F.: Wolffs & Hoogervorst advocaten te Amsterdam
Hoyng, mr. B.: Simmons & Simmons LLP te Amsterdam
Ieperen - van Sueters, mw. Mr. M. van: Poelmann van den Broek Advocaten te Nijmegen
Jager, mw. mr. R.E.H.: Dijkstra Krikke Rupert advocaten te Amersfoort
Janssen, mw. mr. M.J.: De Breij Evers Boon te Amsterdam
Jongmans, mr. B.: Gaming Legal Specialty Law & Tax Firm te Amsterdam
Jonkman, mr. A.I.D.: Jonkman Kloppenburg Advocaten te Amsterdam
Jonkman, mw. mr. M.: Ubaghs Familierechtadvocaten | Mediators te Den Haag

Jonkman, mw. mr. M.C.: Jonkman Advocatenkantoor te Zaandam
Joosten, mr. J.H.J.: Advocatenpunt te Nijmegen
Jurgens, mw. mr. V.H.: Deterink Advocaten en Notarissen N.V. te Eindhoven
Kellermann, mr. A.R.: Kellermann Advocaat te Amsterdam
Kernkamp, mw. mr. H.D.: HK Arbeidsrecht te Bussum
Kizilocak, mr. B.: Moszkowicz Advocaten te Amsterdam
Klein, mr. ing. A.: Advocatenpunt te Nijmegen
Kloppenburger, mr. N.C.: Jonkman Kloppenburg Advocaten te Amsterdam
Koot, mw. mr. E.W.P.: KPN B.V. te Den Haag
Lap, mr. J.A.N.: GH Advocaten te Groesbeek
Laurentius, mr. R.F.: Vestius Advocaten te Amsterdam
Lettinga, mr. A.: DAAN Advocatuur te Arnhem
Lintjer, mw. mr. J.: Lintjer Advocaat te Den Haag
Loeff, mr. P.A.: Advocatenkantoor Loeff te Zwijndrecht
Matthiessen von Thun, mw. mr. S.S.L.: Kalf Katz advocaten te Amsterdam
Meeteren, mw. mr. I. van: Van Aarle Van Meeteren Advocaten & Mediators te Den Bosch
Meevis, mr. drs. T.: Advocatenpraktijk Meevis B.V. te Den Haag
Melchers, mw. mr. M.J.W.: Melchers Advocaat te Utrecht
Menkveld, mr. F.E.J.: Dingemans Advocaten te Maarssen
Nieuwenhuizen, mw. mr. L.: Van Nieuwenhuizen Advocatuur te Amsterdam

Niet bang

Ze neemt graag de leiding en is niet bang voor het ondernemersrisico. Daarom heeft **Léontine Barenbrug** haar eigen kantoor geopend. Na drieënehalf jaar voor Linsens cs Advocaten in Tilburg te hebben gewerkt, vond ze hiervoor de tijd rijp. Gespecialiseerd in het personen- en familierecht behandelt ze graag ingewikkelde echtscheidingszaken. 'Ik vind het interessant als er een onderneming in het geding is. In geval van echtscheiding kan dat veel complicaties met zich meebrengen. Maar een advocaat is er juist voor om deze op te lossen.'

Nieuwstad, mw. mr. drs. P.T.: Horeca Nederland/afdeling Juridische Zaken te Woerden
Ngo, mw. mr. T.M.P.: Advocatenpunt te Nijmegen
Oudenaarden, mr. B.: Vangoud Advocaten te Arnhem
Parra, mr. R.L.: De la Parra advocaten te Katwijk
Prop, mw. mr. E.P.M.J.: Voormolen Advocaten te Bergen op Zoom
Quadflieg, mw. mr. B.A.M.H.: 045 juridisch te Heerlen
Rengelink, mr. E.M.: Rengelink Soriano Advocaten te Amsterdam
Reijnen, mw. mr. R.L.J.: Dreessen Advocaten te Sittard
Reijntjes, mw. mr. X.A.: De Brauw Blackstone Westbroek Brussel B.V.
Rooij, mr. M.J. van: WY Advocaten te Purmerend
Schadd, mw. mr. A.M.: AKD te Brussel
Scheele, mw. mr. A.G.: VerbeekdeCaluwé advocaten te Amsterdam
Schulten, mr. drs. R.J.R.: Houthoff Buruma te Amsterdam
Serrarens, mw. mr. V.C.: Advocatenkantoor Serrarens B.V. te Middelburg
Slangen, mw. mr. K.J.M.: Boulevard Heuvelink Advocaten te Arnhem
Smeele, mw. mr. K.D.: Smeele Advocaat en belastingadviseur te Amsterdam
Stut, mw. mr. M.C.G.: Jonker Blauuw Advocaten te Rotterdam
Strikwerda, mw. mr. N.: De Advocaten van Van Riet B.V. te Utrecht
Stut, mw. mr. M.C.G.: Jonker Blauuw Advocaten te Rotterdam
Toet, mw. mr. L.E.: Hendrickx Vlieland Van der Graaf advocaten te Utrecht
Ven, mw. mr. N.G.G. van de: Kamerbeek Fillet Advocaten te Tilburg
Vereijken, mr. A.J.: Bavaria N.V. te Lieshout
Verhaar, mw. mr. I.M.: Verhaar Advocatuur & Mediation te Zwolle
Vos, mw. mr. M.S.: La Gro Advocaten te Woerden
Vos, mw. mr. N.C. de: Ariëns Schoonderbeek Damman advocaten te Amersfoort
Vreeswijk, mr. M.F.A.: Smithuysen Winters & De Vries te Haarlem
Vries- Roetman de, mw. mr. P.: Visser Quispel Heidema te Oud-Beijerland
Welsink, mw. mr. N.W.J.: Kantoor Mr. van Zijl B.V. Advocaten te Tilburg
Soriano, mr. F.J.: Rengelink Soriano te Amsterdam
Veldhuizen, mr. D.G.: Huyzer Doornik Der Kinderen Advocaten en Fiscalisten te Amsterdam
Vitanova, mw. mr. drs. L.A.: Vitanova Advocaten te Amsterdam
Wamel, mr. R.C. van: Visser Silfhout Advocaten te Lepelstraat
Wawrzyniak, mr. P.M.: Schelstraete Advocaten te Tilburg
Wessing, mr. P.: Advocatenpunt te Nijmegen
Wiggers, mr. C.: MNO Vervat te Nieuw Vennepe
Wohlgemuth Kitslaar, mr. N.W.F.M.: Rembrandt Advocatenkantoor te Naarden
Wolffs, mw. mr. A.M.G.: Wolffs & Hoogervorst advocaten te Amsterdam
Xanthopoulos, mr. D.D.M.: DAAN Advocatuur te Arnhem
Zalucha, mw. mr. P.D.: Zalucha Advocatuur te Rotterdam

Nieuw kantoor/ associatie

045 juridisch (mw. mr. B.A.M.H. Quadflieg) te Heerlen
Aberson Advocaten (mr. G.F. van der Hardt Aberson) te Rotterdam
Advocatenkantoor BDG (mw. mr. A.J. Badenbroek- de Graaf) te Dordrecht
Advocatenkantoor Loeff (mr. P.A. Loeff) te Zwijndrecht
Advocatenkantoor R.R.B. Dayala (Advocatenkantoor R.R.B. Dayala) te Amsterdam
Advocatenkantoor Serrarens B.V. (mw. mr. V.C. Serrarens) te Middelburg
Advocatenpraktijk Meevis B.V. (mr. T. Meevis) te Den Haag
Advocatenpunt (mw. mr. T.M.P. Ngo) te Nijmegen
BWLegal (mr. R. Bijlsma) te Arnhem
DAAN Advocatuur (mw. mr. H.I. van den Heuvel - Boonstra, mr. A. Lettenga en mr. D.D.M. Xanthopoulos) te Arnhem
DD Advocatuur (mr. H.A.P. Driessen) te Breda
De la Parra advocaten (mr. R.L. de la Parra) te Katwijk
De Brauw Blackstone Westbroek Brussel B.V. (mw. mr. X.A. Reijntjes en mr. D.F. Groenevelt) te Brussel
Dreessen Advocaten (mw. mr. C.J.M. Dreessen en mw. mr. R.L.J. Reijnen) te Sittard
E. Hammerstein Advocatuur (mr. E. Hammerstein) te Amsterdam
Faasen Grijmans Familierecht Advocatuur, Notariaat & mediation (mw. mr. N. Grijmans- Veenendaal) te Amsterdam
Foreign Counsel Ali Budiardjo, Nugroho, Reksodiputro ("ABNR") (mr. Th. Bakker) te Djakarta
Gaming Legal Specialty Law & Tax Firm (mr. B. Jongmans) te Amsterdam
GH Advocaten (mr. J.A. N. Lap) te Groesbeek
Grinwis-Veldman Advocatuur (mw. mr. M. Grinwis- Veldman) te Utrecht
HB Advocaten (mw. mr. A.M. Beuwer en mw. mr. M.M. Helmers) te Utrecht
Jonkman Advocatenkantoor (mw. mr. M.C. Jonkman) te Zaandam
Jonkman Kloppenburg Advocaten (mr. A.I.D. Jonkman en mr. N.C. Kloppenburg) te Amsterdam
Kellermann Advocaat (mr. A.R. Kellermann) te Amsterdam
Legaltree Driessen Advocatuur (mw. mr. M. Driessen) te Den Haag
Lintjer Advocaat (mw. mr. J. Lintjer) te Den Haag
Melchers advocaat (mw. mr. M.J.W. Melchers) te Utrecht
MNO Vervat (mr. C. Wiggers) te Nieuw Vennepe
Mr. H. de Graaf - de Waard advocaat en mediator (mw. mr. H. de Graaf- de Waard) te Den Haag
Mr. L. Barenbrug advocaat (mw. Mr. L. Barenbrug) te Oss
Rembrandt Advocatenkantoor (mr. N.W.F.M. Wohlgemuth Kitslaar) te Naarden
Rengelink Soriano Advocaten (mr. E.M. Rengelink en mr. F.J. Soriano) te Amsterdam
Van Aarle Van Meeteren Advocaten & Mediators (mw. mr. C.M. Van Aarle- Van Beers en mw. mr. I. van Meeteren) te Den Bosch

Van der Perk Advocatuur (mr. B. van der Perk) te Arnhem
Vangoud Advocaten (mr. C. van Deutekom, mr. H.H. van Gaal en mr. B. Oudenaarden) te Arnhem
Van Haaster & Hes Advocaten (mw. mr. V.J.M.H.Y. van Haaster en mw. mr. C.J. Hes) te Haarlem
Verhaar Advocatuur & Mediation (mw. mr. I.M. Verhaar) te Zwolle
Visser Silfhout Advocaten (mr. R.C. van Wamel) te Lepelstraat
Wolffs & Hoogervorst advocaten (mw. mr. N.F. Hoogervorst en mw. mr. A.M.G. Wolffs) te Amsterdam
Zalucha Advocatuur (mw. mr. P.D. Zalucha) te Rotterdam

Hülensbeck, mw. mr. M. Amsterdam 28-03-2011
Kist, mw. Mr. M. van der Waddinxveen 30-03-2011
Keijzer- de Korver, mw. mr. M. Rotterdam 01-04-2011
Kock, mw. mr. M. de Utrecht 17-03-2011
Lugard, mr. H.H.P. Eindhoven 14-03-2011
Lunenberg, mw. mr. E. Arnhem 01-04-2011
Menheere, mr. M.C. Amsterdam 01-04-2011
Mian, mw. mr. S. Spijkenisse 18-03-2011
Moraal- Roos, mw. mr. P. Amstelveen 01-04-2011
Ngasirin, mr. V.L. Ede 15-03-2011
Niemeijer, mw. mr. E.P. Arnhem 10-03-2011
Rethmeijer, mw. mr. E.S. Amsterdam 01-04-2011
Roestenberg, mr. A.C.M. Rotterdam 15-03-2011
Ruigrok, mw. mr. F.A. Amsterdam 28-02-2011
Sanna, mw. mr. M. Leeuwarden 28-02-2011
Schnier, mw. mr. B.S. Amsterdam 01-04-2011
Schreuder, mr. J.M.B. Amsterdam 01-03-2011
Smeele, mr. F.G.M. Rotterdam 01-04-2011
Stamhuis, mw. mr. J.N. Amsterdam 01-04-2011
Stegg, mw. mr. A.M.D. van der Rotterdam 14-03-2011
Stuive, mw. mr. D. Capelle a/d IJssel 22-03-2011
Swelheim, mw. mr. A.J. Den Haag 28-03-2011
Tellingen, mr. W.M. van Den Haag 31-03-2011
Veen, mw. mr. A. van der Rotterdam 01-04-2011
Velde, mr. R. van der Den Haag 01-04-2011
Verzaal, mw. mr. Y.P.J. Amsterdam 01-04-2011
Verweijmeren, mw. mr. C.P.W.M. Culemborg 01-04-2011
Voncken, mr. R.H.W.M. Heerlen 22-03-2011
Warmerdam, mw. mr. B.M. Leiden 01-04-2011
Wassink, mr. A.W. Zwolle 01-04-2011
Zwijenburg, mw. mr. L. Utrecht 25-03-2011
† Giessen, mr. N.J. van der Den Haag 12-03-2011
† Noort, mr. J. van Rotterdam 21-03-2011
† Vermeulen, mr. P. Brielle 06-03-2011

Medevestiging

Visser Silfhout Advocaten (mr. R.C. van Wamel) te Lepelstraat

Uit de praktijk

Beelaard, mr. S. Amsterdam 05-03-2011
Bergsma, mw. mr. A.G. Utrecht 01-04-2011
Bode, mr. D. Amsterdam 01-04-2011
Boer, mw. mr. N. de Breda 01-04-2011
Boetje, mr. J.D. Den Haag 16-03-2011
Boontje, mw. mr. C.M. Amsterdam 01-04-2011
Bos, mw. mr. M.P. Utrecht 01-04-2011
Bozia, mw. mr. K. Lelystad 01-04-2011
Broekman, mw. mr. B. Eindhoven 01-04-2011
Brouwer, mw. mr. I.A. de Tilburg 01-04-2011
Dalen, mw. mr. S.M.M. Schijndel 10-03-2011
Drunen - de Jong, mw. mr. S.R.N.M.W. van Eindhoven 23-03-2011
Ewalds, mr. H.J.A. Roermond 01-04-2011
Fokker, mr. J.J. Amsterdam 18-03-2011
Geel, mw. mr. J.M.A. van Deurne 18-03-2011
Haas - van Wieren, mw. mr. C. de Amsterdam 11-03-2011
Hendriks, mr. F.T.A. Amsterdam 31-03-2011
Hessels, mw. mr. E.E.J. Amsterdam 01-04-2011
Heusden, mr. E.G. van Amsterdam 01-04-2011
Hoogveld, mr. A.J.M. Parijs 17-03-2011
Jacobs, mr. R.R. Arnhem 01-04-2011

Terug naar zijn roots

Als bewindvoerder in schuldsaneringszaken liep hij tegen een plafond. Eenmaal advocaat bleef zijn interesse in zijn voormalige vakgebied voortbestaan. Gedurende drie jaar werkte **Peter Loeff** bij Van den Herik en Verhulst Advocaten N.V. in Rotterdam.

Nu is hij zijn eigen advocatenkantoor op gebied van insolventierecht begonnen. 'Met deze praktijk ga ik terug naar mijn roots. Alleen heb ik veel meer mogelijkheden om voor ondernemingen en particulieren in zwaar weer op te komen.'

Uitspraken geschillencommissie

Onderstaande uitspraak is bewerkt door Luuk Hamer, advocaat te Amsterdam.
De integrale, geanonimiseerde uitspraken staan op BalieNet.

Drastische matiging declaratie

*Arbitraal vonnis d.d. 7 augustus 2008,
Adv07-0139B Geschillencommissie
Advocatuur*
(mrs. Van der Groen, Thunnissen en
Vlaanderen-Muller)

Vordering

De advocaat vordert betaling van openstaande declaraties, gericht aan de cliënt en diens BV, totaal ten bedrage van circa € 130.000. De zaak voor de cliënt betrof echtscheiding, die voor de BV diverse aangelegenheden. Als uurtarief was afgesproken € 185 voor de advocaat en € 150 voor een stagiaire. Volgens de advocaat waren de zaken complex, omvangrijk en spoedeisend en was de cliënt extreem veeleisend. Er moest 7 dagen per week, op elk moment van de dag, een advocaat met kennis van het dossier beschikbaar zijn, reden waarom de stagiaire bij veel werkzaamheden en zittingen werd betrokken. Voorts was afgesproken dat de advocaat maandelijks zou declareren. Om de cliënt, vanwege door de ex-echtgenote gelegde beslagen, tegemoet te komen, is daarvan echter afgezien, en zou achteraf worden betaald. De cliënt is op de hoogte gehouden van het urenverloop.

Verweer

De cliënt vindt de declaraties excessief. De advocaat heeft zich als specialist geafficheerd, maar declareert tal van uren voor studie. De echtscheiding was niet ingewikkeld. Uren voor 'concipiëren stukken' worden betwist, alsook uren voor opstellen declaraties. Uren van

advocaat en stagiaire worden bijeengegeld, zonder noodzaak van dubbele aanwezigheid. De cliënt vindt zichzelf niet veeleisend. Tussentijdse opgaven zijn niet ontvangen. Pas na geruime tijd werd de cliënt geconfronteerd met een eindnota van circa € 130.000. De cliënt verzoekt de commissie de declaratie van de cliënt sterk te matigen.

Beoordeling

De commissie beslist naar redelijkheid en billijkheid met inachtneming van de tussen partijen gesloten overeenkomst, waarbij zij als maatstaf voor het handelen van de advocaat hanteert dat deze heeft gehandeld zoals verwacht mag worden van een redelijk bekwame en redelijk handelend advocaat. De commissie oordeelt als volgt.

Uit de overgelegde declaraties en de daarbij behorende specificaties blijkt dat door de advocaat en de stagiaire een groot aantal uren aan de zaak is besteed. In de echtscheidingsprocedure van de cliënt was sprake van een bovenmodale echtscheidingsproblematiek. Enerzijds was daar de omvang van de boedel, af te leiden uit de door de cliënt ter zitting van de commissie genoemde waarde van de voormalige echtelijke woning van circa € 3.000.000 en het feit dat de cliënt een eigen BV heeft. Anderzijds speelt mee het feit dat voor de cliënt, gelet op het in de huwelijksvoorwaarden opgenomen Amsterdamse verrekenbeding, de uitkomst van de echtscheiding een andere was dan die hij bij het sluiten van het huwelijk had verwacht. Enig door de advocaat te verrichten beraad en studie is hiermee naar het oordeel van de commissie gegeven. De commissie is echter van oordeel dat een dergelijke grote inzet van uren zoals deze uit de overgelegde declaraties blijkt en een nota van

ruim € 126.000 voor de onderhavige procedure niet gerechtvaardigd is.

Beslissing

De commissie bepaalt dat de cliënt aan de advocaat € 44.200 dient te voldoen, exclusief btw.

Vervolg

De advocaat kan zich met de uitkomst van deze arbitrage niet verenigen en heeft de uitspraak ter vernietiging voorgelegd aan de rechtbank; de vordering werd afgewezen. In appel werd allereerst aan de orde gesteld dat aan de uitspraak van de Geschillencommissie geen gezag van gewijsde zou toekomen, voor zover die betrekking heeft op een klacht waarmee een bedrag van meer dan € 10.000 is gemoeid. Het hof deelt deze opvatting niet. De grens van € 10.000 heeft betrekking op door cliënten mogelijk te vorderen schadevergoeding, maar niet op hetgeen een cliënt krachtens een declaratie is verschuldigd.

De tweede grief was dat commissie onvoldoende acht zou hebben geslagen op de hoeveelheid uren die aan de zaak was besteed. Uit de vaststelling (zie onder 'Beoordeling') dat door de advocaat en de stagiaire een groot aantal uren zijn besteed, leidt het hof af dat deze niet buiten beschouwing zijn gelaten. De commissie had niet slechts tot taak de gewerkte uren te 'tellen' maar ook als 'goede mannen naar billijkheid' te wegen.

Voorts was een grief dat de commissie mede acht had moeten slaan op de dossiers die de advocaat daags voor de mondelinge behandeling bij de commissie had bezorgd (36 ordners). Het hof meent echter dat de commissie zich op basis van de stukken heel wel een voldoende onderbouwde oordeel kon

vormen, en geen acht meer behoefde te slaan op de inhoud van de ontijdig aangeleverde dossiers. Het door de advocaat daarvan onderstreepte belang is in tegenspraak met het te laat aanleveren. Het hof bekrachtigde het vonnis a quo (LJN: BP8229).

Noot

Hoewel de uitspraak uit 2008 is, wordt deze toch nog gepubliceerd, nu daarvan de vernietiging is verzocht en zowel rechtbank als hof daartoe geen aanleiding zagen. Alleen al om de met deze zaak gemoeide bedragen heeft de uitspraak van het hof de aandacht getrokken, maar ook de beoordeling van de werkwijze van de Geschillencommissie heeft reacties uitgelokt, en niet altijd positieve. Volgens sommigen deugt de werkwijze van de commissie bij beoordeling van declaraties c.q. matiging daarvan volstrekt niet.

Ter vergelijking dient daarbij de aloude begrotingsprocedure bij de Raad van Toezicht, waarbij geoordeeld wordt aan de hand van een urenspecificatie en een

volledig dossier.

Opvallend gegeven in deze zaak is dat de advocaat kennelijk het dossier niet had overgelegd in de arbitrage en de geschillencommissie het alsnog aanleveren daarvan één dag voor de zitting als tardief heeft beschouwd. Zo valt af te leiden uit de uitspraak van het hof; de commissie maakt er geen melding van. Deze aanpak komt de advocaat duur te staan: de commissie volstaat met een globale beoordeling van wat een redelijke honorering zou zijn in een zaak als de onderhavige, gegeven de opgegeven werkzaamheden, het juridisch gewicht en de financiële belangen. Het hof zag geen reden daaraan te tornen. Een duidelijke hint voor advocaten die wensen te incasseren d.m.v. de arbitrageprocedure: duidelijk presenteren, met dossier. In een begrotingsprocedure zou dat overigens niet anders zijn geweest. Algemene conclusies vallen uit deze uitspraak verder dan ook niet te trekken.

Wel komt de vraag op, of de werkwijze en de maatstaf die de geschillencommissie in arbitrage aanlegt, ook toereikend

zal zijn wanneer meer en omvangrijker declaratiegeschillen aan haar zullen worden voorgelegd, wanneer op termijn de begrotingsprocedure bij de Raad van Toezicht wordt afgeschaft. De ervaring tot dusverre leert, dat de procedure bij de Geschillencommissie prima werkt bij declaratiegeschillen met een niet al te hoge inzet. Maar bij een zaak als de onderhavige blijft toch twijfel hangen: was de uitkomst ook zo drastisch geweest als de vordering beter was onderbouwd? Reden genoeg voor de Algemene Raad om nog eens goed stil te staan bij de vraag of de huidige werkwijze van de geschillencommissie over de hele linie wel volstaat en zich daarover met de commissie te verstaan, voordat de begrotingsprocedure wordt afgeschaft.

L.H.

Op 24 januari jl. oordeelde de Haagse Raad van Discipline in de tuchtprocedure in deze zaak dat niet kon worden vastgesteld dat sprake was van excessief declareren. Dit blad zal hierover nader berichten als in het – nu lopende – hoger beroep uitspraak is gedaan. [red.]

(advertenties)

ADVOCATENKANTOOR TANER

GEZOCHT:

(gevorderde) advocaat-stagiaire/ Advocaat-medewerker

Met bijzondere interesse voor het strafrecht

Advocatenkantoor Taner is een kleinschalig advocatenkantoor gevestigd in het Centrum van Lelystad en gespecialiseerd op het gebied van strafrecht.

Vanwege de grote aanloop van nieuwe zaken, zijn wij op zoek naar een interessante scherpe collega, met strafrechtelijke ervaring.

Sollicitaties kunt u richten aan:
Advocatenkantoor Taner
Zilverparkkade 61
8232 WK Lelystad

Of per mail: info@advocatenkantoorTaner.nl

KBS Advocaten zoekt een

Medewerker Aansprakelijkheids-/Gezondheidsrecht/

Personenschade m/v

voor 4 of 5 dagen per week

KBS is een niche kantoor op het gebied van de gezondheidszorg, aansprakelijkheidsrecht en verzekeringsrecht.

Wij zoeken een kandidaat met ervaring op het gebied van personenschade en aansprakelijkheid, die met een grote mate van zelfstandigheid de (proces)praktijk kan uitoefenen.

Van de kandidaat vragen wij een uitstekende beheersing van het algemene (civiele) recht en bij voorkeur specifieke kennis op het gebied van het aansprakelijkheids- / gezondheidsrecht en/of personenschade.

Wij bieden perspectief, een uitdagende praktijk en een informele en plezierige werksfeer.

Een assessment kan deel uitmaken van de selectieprocedure.

Heb jij belangstelling?

Kijk op www.kbsadvocaten.nl,
schrijf of mail een brief met CV naar: OL.Nunes@KBSadvocaten.nl
bel voor meer informatie met Oswald Nunes 030 - 212 28 71

Reageren kan tot uiterlijk 20 mei 2011

KBS Advocaten N.V.,

Postbus 13086, 3507 LB Utrecht

Tuchtrechtelijke uitspraken

De integrale uitspraken zijn onder LJN-nummer te vinden op Tuchtrecht.nl. Uitspraken sinds 1986 in het *Advocatenblad* gepubliceerd, staan op advocatenorde.nl en [BalieNet](http://BalieNet.nl).

Klacht tegen nv

Raad van discipline Amsterdam 7 juni 2010, LJN: YAO669

Bij een klacht gericht tegen een advocaten-nv dient ervan te worden uitgegaan dat wordt bedoeld een klacht in te dienen tegen de vennoten van die vennootschap.

- Art. 46 Advocatenwet (6 Tuchtprocesrecht)

Klacht

De klacht jegens X nv houdt, zakelijk weergegeven, in, dat X nv, althans mr. Y, in strijd met art. 46 Advocatenwet:

- (a) heeft veroorzaakt dat klager geconfronteerd is met een huuropzegging per 1 juli 2009, als gevolg waarvan hij zijn praktijk niet langer kan uitoefenen;
- (b) misbruik heeft gemaakt van klagers vertrouwen en/of hem heeft misleid, door hem te bewegen intern te verhuizen, waarbij klager in de veronderstelling is gelaten dat deze verhuizing niet voor een periode van zes maanden gold, maar voor onbepaalde tijd.

Beoordeling

Aan de orde is eerst de vraag of klager in zijn klacht jegens X nv kan worden ontvangen. Van belang is dat het persoonlijke karakter van het tuchtrecht met zich brengt dat de betamelijkheidsnorm van de Advocatenwet zich enkel richt tegen natuurlijke personen. Op basis van de huidige regelgeving is een klacht tegen een rechtspersoon strikt genomen aldus niet mogelijk. De raad is echter van oordeel dat als een klacht jegens een naamloze vennootschap wordt ingediend, ervan dient te worden uitgegaan dat wordt bedoeld een klacht in te dienen jegens de vennoten van die vennootschap. In casu gaat de raad er dan ook van uit dat de

klacht van klager is gericht jegens de vennoten van X nv Dit eens te meer nu klager expliciet heeft bevestigd aan de deken dat zijn klacht zich richt jegens X nv én jegens mr. Y, zijnde een vennoot van X nv De klacht jegens mr. Y is sowieso ontvankelijk. De conclusie is dan ook dat klager in zijn klacht jegens X nv kan worden ontvangen.

Beslissing (motivering in casu niet van belang)

Verklaart klachtonderdelen (a) en (b) ongegrond.

Noot:

Zie ook HvD 17 maart 2006, nr. 3999 (*Adv. bl.* 2007-8, p. 340 e.v.) met noot van JDL.

De raad van discipline lijkt in deze uitspraak wel erg kort door de bocht te gaan door te overwegen dat een klacht tegen een naamloze vennootschap (nv) bedoeld zal zijn als een klacht tegen de vennoten van de nv De raad heeft waarschijnlijk bedoeld de aandeelhouders van de nv Om allerlei redenen lijkt de uitspraak weinig doordacht. In de praktijk is het veelal zo dat advocaten met de nv middels een praktijkvennootschap een zogenoemde aansluitings- of managementovereenkomst hebben gesloten. De praktijkvennootschap stelt de advocaat aan de nv ter beschikking voor het verlenen van diensten. De praktijkvennootschap is veelal ook de (mede)aandeelhouder in de nv Als de raad bedoelt te zeggen dat de aandeelhouders van de nv geacht moeten zijn degenen tegen wie wordt geklaagd, dan is dat dus veelal een praktijkvennootschap en bij grote kantoren kunnen dat er zelfs vijftig of honderd of meer zijn. Praktijkvennootschappen vallen evenwel niet onder het tuchtrecht en dan zal een doorwerking moeten worden geconstru-

eerd naar de aandeelhouder of bestuurder van de praktijkvennootschap. Ook kan de raad bedoeld hebben dat de klacht tegen een nv geacht moet worden zich te richten tegen de advocaten die door hun praktijkvennootschap, middels een aansluitings- of managementovereenkomst, voor het verrichten van diensten aan de nv ter beschikking zijn gesteld. Ook dat kunnen er in sommige gevallen vijftig, honderd of meer zijn. Het vorenstaande laat zien dat het een weerbarstige materie is als de tuchtrechter een klacht tegen een nv via een omweg probeert te herleiden naar een klacht tegen individuele advocaten.

Naar mijn oordeel dient uitgangspunt te zijn dat een klacht tegen een nv niet-ontvankelijk is. Hooguit kan, in het geval er geklaagd wordt over de organisatie van de nv, een klacht tegen de nv uitgelegd worden als een klacht tegen de advocaten in het bestuur van de nv Daar is ook wel een handvat voor te vinden in eerdere tuchtrechtelijke jurisprudentie. Verder zou de tuchtrechter in het algemeen in het creëren van omwegen of doorwerkingen niet moeten gaan.

HJAK

Bezit kinderporno

Raad van discipline 's-Gravenhage 12 april 2010, LJN: YAO499

Veroordeling wegens bezit kinderporno schaadt vertrouwen in de advocatuur. Voorwaardelijke schorsing op voorwaarde dat twee jaar lang geen jeugdzaken worden behandeld.

- Art. 46 Advocatenwet (2.1 Wat in het algemeen niet betaamt)
- Gedragsregel 1

Feiten

Mr. X is twintig jaar advocaat. Mr. X is recent veroordeeld wegens het een gewoonte maken van het in het bezit hebben van kinderpornografische afbeeldingen. Mr. X heeft een gevangenisstraf van twaalf maanden, waarvan negen maanden voorwaardelijk, opgelegd gekregen. De computer van mr. X is verbeurd verklaard. De voorzitter van de sector strafrecht heeft mr. X meegedeeld hem hangende de strafprocedure niet te zullen toevoegen als advocaat in jeugdstrafzaken. Ook de voorzitter van de strafsector van het gerechtshof heeft een dergelijke mededeling gedaan. Mr. X heeft de voorzitter van de sector strafrecht van de rechtbank meegedeeld zich te verenigen met het standpunt van de rechtbank. De deken heeft een ambtshalve klacht ingediend. In een landelijk dagblad is op diverse data in 2009 aandacht besteed aan de veroordeling van mr. X.

Klacht

Mr. X heeft door zijn gedraging niet alleen zichzelf, maar ook de beroepsgroep in opspraak gebracht. Het gedrag van mr. X heeft geleid tot maatregelen van de rechtbank en het gerechtshof. En ook hebben de media negatieve aandacht aan het gedrag van mr. X besteed.

Overwegingen

Volgens vaste rechtspraak worden privégedragingen van een advocaat alleen dan tuchtrechtelijk beoordeeld, hetzij wanneer er voldoende aanknopingspunten zijn met de praktijkuitoefening, hetzij omdat het gaat om in het licht van de beroepsuitoefening absoluut ongeoorloofde gedragingen.

Mr. X heeft aangevoerd dat sprake is van privégedragingen en dat geen verband gelegd kan worden met de praktijkuitoefening. De gedragingen van mr. X hebben zich in het verborgene afgespeeld en zijn beroep speelde daarbij geen rol. De gedragingen van mr. X zijn niet absoluut ongeoorloofd in het licht van de beroepsuitoefening; daarvoor is nodig dat door de gedragingen het vertrouwen in de advocatuur wordt geschaad.

De raad oordeelt dat de gedragingen van mr. X wel degelijk absoluut ongeoorloofd zijn in het licht van de beroepsuitoefening van een advocaat. Sprake is van een zedendelict en een dergelijk delict stelt niet alleen de eerbied voor de wet in twijfel, maar raakt ook aan de integriteit van de betrokkene. Het gaat aldus om kernwaarden voor een advocaat. Het vertrouwen in de advocatuur en in de beroepsuitoefening van mr. X zijn dus in het geding. Mr. X ziet er aan voorbij dat zijn gedragingen aan het licht zijn gekomen door de strafrechtelijke vervolging en de openbaar uitgesproken veroordeling.

Beslissing

Verklaart de klacht gegrond en legt op een voorwaardelijke schoring voor de duur van één jaar met als voorwaarde dat mr. X gedurende twee jaar niet klachtwaardig handelt en direct noch indirect zaken zal behandelen voor wat betreft minderjarigen.

Misdragen als toehoorder

Raad van discipline 's-Gravenhage 15 maart 2010, R.3320/09.152 (geen LJ-nummer)

Een advocaat die zich als toehoorder ter terechtzitting misdraagt, handelt tuchtrechtelijk laakbaar.

- Art. 46 Advocatenwet (2.1 Wat in het algemeen niet betaamt; 4 Wat de advocaat betaamt tegenover derden)
- Gedragsregel 1

Feiten

Mr. X was als toehoorder aanwezig tijdens de behandeling van een kort geding met betrekking tot een geschil tussen zijn werkgever en een voormalig werknemster. Deze werknemster werd bijgestaan door klager. In het proces-verbaal van de zitting is onder meer opgenomen (waarbij genoemde kantoorgenoot mr. X is): 'Kantoorgenoot van gedaagde: hij vindt dat sprake is van een schertsvertoning en dat hij dit niet langer kan aanzien en aanho-

ren. Hij wijst hierop onder meer naar mr. Y [griffier: klager]. Hij weigert, ondanks het verzoek van mr. Y, om zijn naam te geven. Hij zegt hierbij dat op de gang mr. Y zijn naam wel wist maar dat hij zijn naam nu opeens vergeten is. Hij vertrekt hierop, na verzoek van de Kantonrechter, naar de gang.'

Klacht

Klager heeft de klacht ingediend in verband met de houding van mr. X op genoemde zitting. Mr. X heeft op de zitting, waarbij hij als toehoorder aanwezig was, de gang van zaken bestempeld als een schertsvertoning en getracht zich in de discussie te mengen. Hij heeft zich niet gedragen zoals een behoorlijk advocaat betaamt.

Overwegingen

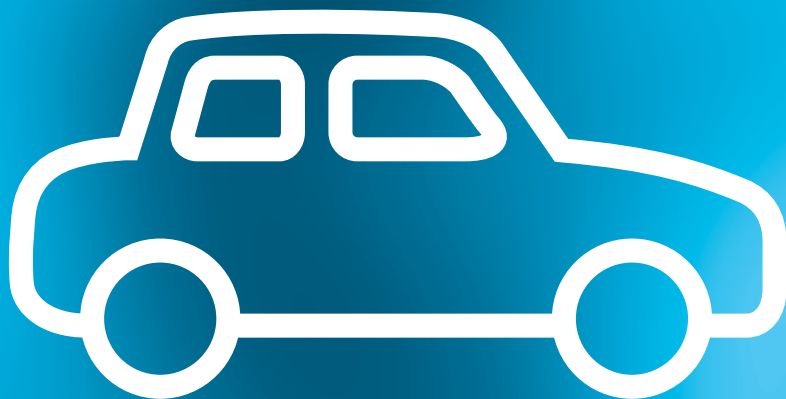
Ook privégedragingen van een advocaat kunnen tuchtrechtelijk worden beoordeeld indien er voldoende aanknopingspunten zijn met de praktijkuitoefening om dezelfde maatstaven als in hoedanigheid te doen gelden, of wanneer een gedraging van een advocaat in het licht van zijn beroepsuitoefening absoluut ongeoorloofd moet worden geacht. Mr. X heeft de orde verstoord tijdens de behandeling van een kort geding met betrekking tot een geschil tussen zijn werkgever en een voormalig werknemster. De voorzieningenrechter heeft mr. X verzocht de zaal te verlaten. Daarmee acht de raad voldoende aanknopingspunten met de praktijkuitoefening aanwezig. Het verstoren van de orde ter zitting en te spreken van een schertsvertoning overschrijden de grenzen van het betamelijke.

Mr. X heeft ter zitting inzicht getoond in de onjuistheid van zijn handelen en de raad gaat ervan uit dat het niet meer voor zal komen. Bovendien is mr. X zowel door de Raad van Toezicht als door de President van de Rechtbank aangesproken op zijn handelwijze en heeft daarvoor verantwoordelijkheid moeten afleggen.

Beslissing

Verklaart de klacht gegrond, zonder oplegging van een maatregel.

Naaast

Als advocaat heb je veel aan je hoofd. Dossiers lezen. Cliënten te woord staan. Zittingen. Schikkingen. Grote kans dat u zich niet dagelijks bezighoudt met uw autoverzekering. Bij Niehoff Werning & Kooij vinden we het een uitdaging om onze cliënten een zo scherp mogelijk tarief voor te kunnen leggen. Dankzij een afspraak met een gerenommeerde maatschappij kunnen wij advocaten een aanvangskorting bieden van 65 procent op hun autoverzekering. U vindt dat ook de moeite waard? Bel ons dan voor een advies op maat.

Autoverzekering? Kijk op www.nwk.nl

**Hoe dan ook,
Niehoff Werning & Kooij staat naast je.**

Niehoff Werning & Kooij
verzekeringsadviseurs voor advocatuur en notariaat

Een uitspraak is nog geen verloren zaak

Pels Rijcken beschikt al decennia over een gespecialiseerde cassatiesectie. Vijftien advocaten combineren kennis van procesrecht en cassatietechniek op het hoogste niveau met expertise op alle rechtsgebieden. Een quickscan, een uitvoerig advies of een cassatieprocedure: de cassatieadvocaten van Pels Rijcken werken nauw met u samen aan het hoogst haalbare voor de cliënt. Op verzoek ook al in hoger beroep. Mail cassatie@pelsrijcken.nl of bel (070) 515 34 95 voor informatie over mogelijkheden en kosten. **Pels Rijcken Bron van inzicht**

Pels Rijcken
& Droogleever
Fortuijn *advocaten*
en notarissen